

UJEDINJENE
NACIJE
BOSNA I
HERCEGOVINA
.....

**Okvir saradnje Bosne i
Hercegovine i Ujedinjenih
nacija za održivi razvoj**
Partnerstvo za održivi razvoj

2021-
2025.

Bosna i Hercegovina i Ujedinjene nacije
Okvir saradnje za održivi razvoj
2021 – 2025.

Partnerstvo za održivi razvoj

nezvanični prevod, maj/svibanj 2021.

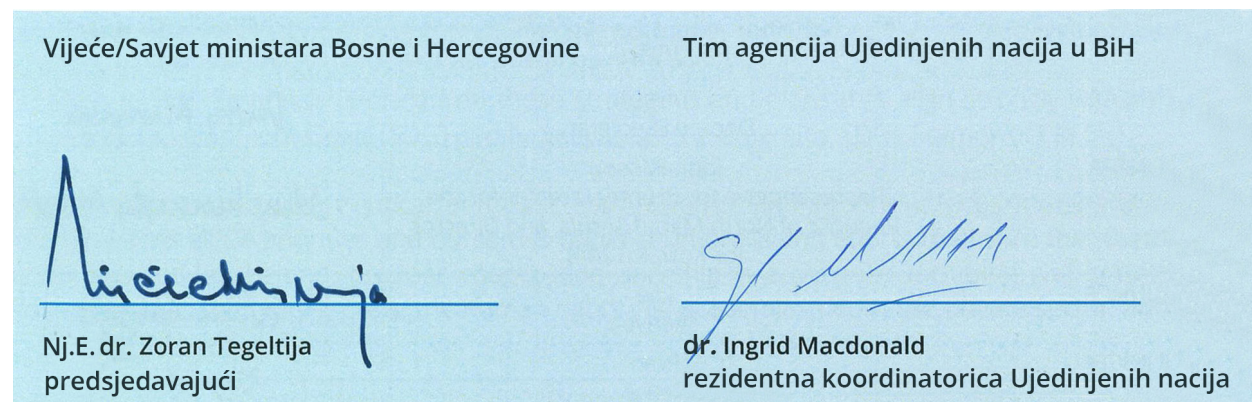
Izjava opredjeljenja

Vlasti u Bosni i Hercegovini (BiH) i Ujedinjene nacije (UN) posvećeni su zajedničkom radu na ostvarivanju prioriteta u BiH. Prioriteti su istaknuti kroz sljedeće:

- ▶ Agenda za održivi razvoj do 2030. godine i odabrani Ciljevi održivog razvoja (SDGs) i specifični ciljevi¹ kako je to izraženo u predstojećem *Okviru za SDG-e u BiH i lokalizirane ciljeve SDG-a*²;
- ▶ buduće pristupanje Evropskoj uniji, izraženo Akcionim planom za provedbu prioriteta iz Mišljenja i Analitičkog izvještaja Evropske komisije³;
- ▶ Zajedničke socioekonomske reforme (Reformska agenda) za period 2019-2022⁴; i
- ▶ obaveze u oblasti ljudskih prava u BiH i drugi usaglašeni međunarodni i regionalni ciljevi razvoja te obaveze po sporazumima⁵ i konvencijama.

U svom radu do 2025. godine, vlasti u BiH i sistem UN-a će se voditi predmetnim Okvirom saradnje za održivi razvoj (skr. CF), koji je Vijeće/Savjet ministara BiH usvojilo na svojoj 22. sjednici 16. decembra/prosinca 2020., a Predsjedništvo BiH potvrdilo na svojoj 114. izvanrednoj sjednici 5. marta/ožujka 2021. Okvir se temelji na uspjesima naše dosadašnje saradnje i predstavlja zajedničko opredjeljenje za rad u bliskom partnerstvu u cilju ostvarivanja rezultata definiranim predmetnim Okvirom saradnje, a koji će pomoći svim ljudima u BiH da žive duže, zdravije i prosperitetnije te sigurnije živote.

Svojim potpisom u nastavku, partneri na saradnji izražavaju podršku Okviru saradnje i ističu svoje zajedničke obaveze na ostvarivanju njegovih rezultata.⁶

Sarajevo, Bosna i Hercegovina
20. maj/svibanj 2021.

1 Vidi: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, <http://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

2 Okvir za Ciljeve održivog razvoja u BiH (Okvir za SDG-e), Radni nacrt, juni 2019. godine;

3 Akcioni plan za provedbu prioriteta iz Analitičkog izvještaja i Mišljenja Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, 29. maj 2019. godine. Za potrebe CF-a pretpostavlja se da će se glavni pravci rada iz Akcionog plana nastaviti i nakon 2020. godine.

4 Zajedničke socioekonomske reforme (Reformska agenda) za period 2019-2022. Vlada Republike Srpske usvojila je Reformsku agendu na svojoj 41. redovnoj sjednici 10. oktobra 2019. godine, a Vlada Federacije BiH na svojoj 194. redovnoj sjednici 10. oktobra 2019. godine. Vijeće ministara usvojilo je Reformsku agendu na svojoj 3. redovnoj sjednici 30. januara 2020. godine. Prioriteti su u značajnoj mjeri usklađeni s preporukama iz Mišljenja EU-a i prioritetima iz novonastalog Okvira SDG-a u BiH.

5 U skladu s prihvaćenim preporukama i odlukama mehanizama za ljudska prava, Univerzalni indeks ljudskih prava, preporuke upućene BiH <https://uhri.ohchr.org/en/Summary/Country>

6 Ovaj dokument je zvanično potpisan u svojoj originalnoj verziji na engleskom jeziku, na ceremoniji 20.5.2021., što ujedno predstavlja i jedinu zvaničnu verziju Okvira saradnje/UNSDCF 2021-25.

Potpisi

Svojim potpisom u nastavku, dole navedeni⁷, uz uredna ovlaštenja, potpisali su u Sarajevu predmetni Okvir saradnje Ujedinjenih nacija za održivi razvoj Bosne i Hercegovine za period 2021. do 2025. godine, naglašavajući svoju zajedničku predanost njegovim prioritetima i rezultatima saradnje.

Agencije UN-a	Ime i prezime i funkcija	Potpis
FAO	Nabil Gangi zamjenik regionalnog predstavnika, šef Ureda u BiH	<i>Nabil Gangi</i>
ILO	Markus Pilgrim direktor ILO, Regionalni ured za Centralnu i Istočnu Evropu	<i>M. Pilgrim</i>
IOM	Laura Lungarotti šef misije/predstavnik Ureda u BiH i regionalni koordinator za Zapadni Balkan	<i>Laura Lungarotti</i>
OHCHR	Jose Maria Aranaz šef, Odjel za Evropu, Amerike i Centralnu Aziju	<i>Jose Maria Aranaz</i>
UNDP	Steliana Nedera rezidentna predstavnica	<i>Steliana Nedera</i>
UNEP	Bruno Pozzi direktor, Ured za Evropu	<i>Bruno Pozzi</i>
UNDRR	Octavian Bivol, voditelj Regionalnog ureda za Evropu	<i>Octavian Bivol</i>
UNESCO	Siniša Šešum voditelj Ureda u BiH, Antena ured u Sarajevu, Regionalni biro za nauku i kulturu u Evropi	<i>Sinisa Sesum</i>
UNECE	Dmitry Mariyasin zamjenik izvršnog sekretara	<i>Dmitry Mariyasin</i>
UNFPA	John Kennedy Mosoti predstavnik za BiH i direktor za Republiku Sjevernu Makedoniju i Srbiju i direktor za Kosovo (UNSCR 1244)	<i>John Kennedy Mosoti</i>
UNHCR	Lucie Gagné predstavnica	<i>Lucie Gagne</i>
UNICEF	Rownak Khan predstavnica	<i>Rownak Khan</i>
UNODC	Alexandre Schmidt regionalni predstavnik	<i>Alexandre Schmidt</i>
UNV	Toily Kurbanov izvršni koordinator	<i>Toily Kurbanov</i>
UN Women	David Saunders predstavnik	<i>David Saunders</i>
WHO	Fabio Scano izvršni predstavnik	<i>Fabio Scano</i>

⁷ Agencije iz sistema UN-a prema abecednom redu.

Izvršni sažetak

Okvir saradnje za održivi razvoj (u daljem tekstu „CF“) između vlasti u Bosni i Hercegovini (BiH) i sistema Ujedinjenih nacija (UN) opisuje četiri strateška prioriteta i pet ishoda saradnje i načine kako isti doprinose prioritetima u BiH, utvrđene kroz:

- ▶ Agenda za održivi razvoj do 2030. godine i odabrani Ciljevi održivog razvoja (SDGs) i specifični ciljevi⁸ kako je to izraženo u nastajućem Okviru za SDG-e u BiH i lokalizirane ciljeve SDG-a⁹;
- ▶ buduće pristupanje Evropskoj uniji, izraženo Akcionim planom za provedbu prioriteta iz Mišljenja i Analitičkog izvještaja Evropske komisije¹⁰;
- ▶ Zajedničke socioekonomske reforme (Reformska agenda) za period 2019-2022¹¹; i
- ▶ obaveze u oblasti ljudskih prava u BiH i drugi usaglašeni međunarodni i regionalni ciljevi razvoja te obaveze po sporazumima¹² i konvencijama.

CF se oslanja na opsežne konsultacije o Agendi za održivi razvoj do 2030. godine i SDG-ove u BiH koje su započete u aprilu 2017. godine. Konsultacije su katalizirale pripremu Dobrovoljnog izvještaja BiH o napretku u ostvarivanju SDG-a i nacрта Okvira za SDG-e u BiH te informirali Zajedničku analizu stanja u zemlji od strane sistema UN-a. Navedeni izvještaji ističu glavne nedostatke i izazove u postizanju Agende do 2030. godine na koje odgovaraju prioriteti i ishodi CF-a.

Vlasti u BiH i sistem UN-a imaju međusobnu odgovornost za postizanje planiranih rezultata iz CF-a. Na temelju njihovih komparativnih prednosti, agencije iz sistema UN-a će osigurati savjete o politikama, u skladu s međunarodnim normama, standardima i najboljim praksama te pomoći u razvoju novih kapaciteta na svim nivoima vlasti u BiH za provedbu i praćenje strategija, politika i planova u BiH. Naglasak je stavljen na one strategije, politike i planove koji su u značajnoj mjeri usklađeni sa SDG-ima i ciljevima navedenim u predstojećem Okviru za SDG-e u BiH.

Za uspješnost ovog CF-a ključni su ostali razvojni akteri. Imajući u vidu sveobuhvatan fokus na **ranjivim grupama**¹³ po svim prioritetima i ishodima CF-a u okviru SDG-a i napora da te grupe ne budu izostavljene, predviđa se šira saradnja i partnerstvo, uključujući grupe civilnog društva, nevladine organizacije, grupe u zajednici, institucije za ljudska prava, akademsku zajednicu, privatni sektor i međunarodne partnere. Na taj način se očekuje veća iskorištenost kapaciteta i resursa, uključujući i finansiranje, u pravcu postizanja

8 Vidi: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, <http://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

9 Okvir za Ciljeve održivog razvoja u BiH (**Okvir za SDG-e**), Radni nacrt, juni 2019. godine;

10 Akcioni plan za provedbu prioriteta iz Analitičkog izvještaja i Mišljenja Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, 29. maj 2019. godine. Za potrebe CF-a pretpostavlja se da će se glavni pravci rada iz Akcionog plana nastaviti i nakon 2020. godine.

11 Zajedničke socioekonomske reforme (**Reformska agenda**) za period 2019-2022. Vlada Republike Srpske usvojila je Reformsku agendu na svojoj 41. redovnoj sjednici 10. oktobra 2019. godine, a Vlada Federacije BiH na svojoj 194. redovnoj sjednici 10. oktobra 2019. godine. Vijeće ministara usvojilo je Reformsku agendu na svojoj 3. redovnoj sjednici 30. januara 2020. godine. Prioriteti su u značajnoj mjeri usklađeni s preporukama iz Mišljenja EU-a i prioritetima iz novonastalog Okvira SDG-a u BiH.

12 U skladu s prihvaćenim preporukama i odlukama mehanizama za ljudska prava, Univerzalni indeks ljudskih prava, preporuke upućene BiH <https://uhri.ohchr.org/en/Summary/Country>

13 Ranjive grupe: domaćinstva ispod granice siromaštva u BiH (17% u 2015. godini) i domaćinstva na čijem čelu su žene i mlađi, žrtve nasilja u porodici i žrtve silovanja u ratu, djeca i mladi u nepovoljnom položaju, osobe s invaliditetom, nezaposleni, Romi, LGBTI, mi-granti, interno raseljeni, manjinski povratnici, izbjeglice i azilanti, osobe pod supsidijarnom zaštitom, osobe u riziku od apatridije, žrtve trgovine ljudima, te grupe izložene riziku od klimatskih promjena i prirodnih katastrofa. U BiH postoje i druge ranjive grupe koje nisu primarni fokus saradnje u sistemu UN-a, odnosno, starije izolirane osobe, ovisnici o alkoholu i drogama, zatvorenici i bivši zatvorenici, osobe koje žive s HIV-om i AIDS-om.

rezultata iz CF-a i ciljeva SDG-a u BiH. Navedeno će povećati učesće ovih aktera i grupa u odlučivanju, što dovodi do informiranijih i održivijih politika te učinkovitijih i odgovornijih javnih institucija.

Strateški prioriteti i rezultati za saradnju su sljedeći:

I. Održivi, otporni i inkluzivni rast

» **Ishod 1.** Do 2025. godine ljudi imaju koristi od otpornog, inkluzivnog i održivog rasta koji se osigurava konvergencijom ekonomskog razvoja i upravljanjem okolišem i kulturnim resursima.

Saradnja će promovirati provedbu strategija i politika za ekonomski rast koji je inkluzivniji, održiv i otporan, posebno u kontekstu negativnih socioekonomskih efekata pandemije koronavirusa (COVID-19). Sistem UN-a će podržati snažnije politike i regulatorno okruženje i poticajne mjere kako bi se omogućio razvoj s niskim udjelom ugljika, potaknuo razvoj poslovanja i povećala konkurentnost te podržalo stvaranje zelenih i pristojnih radnih mjesta, nadopunjenih okolišnim aktivnostima

II. Kvalitetno, dostupno i inkluzivno obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita

» **Ishod 2.** Do 2025. godine, stanovništvo ima koristi od inkluzivnijih i kvalitetnijih programa obrazovanja usmjerenih na vještine iz 21. vijeka za veću zapošljivost, blagostanje i aktivno učesće u društvu.

Obrazovni učinci svih mladih ključni su za njihov uspjeh kod zapošljavanja na modernom tržištu rada orijentiranom ka EU.¹⁴ Ishod saradnje jeste stvaranje uslova za inkluzivnije i kvalitetnije obrazovanje za svu djecu i mlade koje nudi vještine 21. vijeka

» **Ishod 3.** Do 2025. godine, stanovništvo ima pristup kvalitetnijim i inkluzivnijim sistemima zdravstvene i socijalne zaštite.

U skladu s prioritetima u BiH, kvalitetna i pristupačna javna zdravstvena zaštita i socijalna zaštita i usluge socijalne pomoći doprinose kod poboljšanja otpornije, sigurnije egzistencije i snažnijih ekonomskih performansi. Ishod saradnje je stvaranje uslova za učinkovitiji, pravedniji i inkluzivniji sistem i usluge zdravstva i socijalne zaštite i socijalne pomoći. Glavni fokus saradnje će biti na naporima kod analize i iznalaženja efikasnosti u potrošnji i uslugama i jednakosti za ugrožene grupe.¹⁵ Ovo je hitno pitanje s obzirom na starenje stanovništva, migracije i pandemiju COVID-19 koji opterećuju postojeće usluge socijalne zaštite i socijalna davanja.

III. Uprava i vladavina prava sa ljudima u fokusu

» **Ishod 4.** Do 2025. godine, stanovništvo doprinosi i uživa koristi od odgovornijih i transparentnijih sistema upravljanja koji pružaju kvalitetne javne usluge i osiguravaju vladavinu prava.

Odgovorniji i transparentniji sistemi upravljanja će omogućiti vlastima u BiH da ulaze u učinkovitija partnerstva sa stanovništvom u izradi i realizaciji politika, zakona i javnih usluga koje pružaju bolji odgovor na prirodne opasnosti i vanredne situacije, poput postojeće COVID-19 pandemije i stanja s izbjeglicama i migrantima u

¹⁴ Indeks humanog kapitala Svjetske banke. Dijete rođeno u BiH danas će dostići tek 62% svog proizvodnog potencijala kad odraste u odnosu na dijete rođeno u zemljama s najboljim obrazovanjem i zdravstvenom zaštitom. Kod ocjene obrazovanja u BiH, izvještaj pokazuje da u prosjeku djeca mogu očekivati da će završiti 11,7 godina školovanja do 18. godine. Međutim, to je ekvivalent tek 8,6 godina učinkovitog učenja.

¹⁵ [Generalna skupština UN-a, Vijeće za ljudska prava, Izvještaj Radne grupe za univerzalni periodični pregled \(UPR\): Bosna i Hercegovina, A/HRC/43/17, 19. decembar 2019.](#)

zemlji. Naponi će se usmjeriti i na korištenje tehnologije za modernizaciju učinka javnog sektora i podršku digitalnom upravljanju i povećanje učešća žena u političkom i ekonomskom odlučivanju.

IV. Angažiranje građana i zajednice za socijalnu koheziju

» **Ishod 5.** Do 2025. godine postoji snažnije međusobno razumijevanje, poštovanje i povjerenje među pojedincima i zajednicama.

Navedeno je *faktor omogućavanja* (engl. enabler) za sve ostale ishode i za pristupanje u EU te prioritete vlasti u BiH vezane za SDG-e. Veći stepen međusobnog poštovanja, povjerenja i empatije između ljudi i zajednica u cijeloj BiH pomoći će kod rješavanja izostanka pomirenja i doprinijeti većoj društvenoj koheziji i stabilnosti. Bez toga nema ni uspjeha u naporima na diversifikaciji privrede, jačanju kvalitete i pružanja osnovnih usluga i jačanju upravljanja i vladavine prava.

U skladu s Agendom za održivi razvoj do 2030. godine, svaki od prioriteta i ishoda utjelovljuje **neksus važnih promjena**. U cilju održavanja veza između rezultata, vlasti u BiH i sistem UN-a rade s šarolikim spektrom partnera i zainteresiranih strana i slijede međusektorske pristupe, uključujući mehanizme za poticanje veće međuresorne i međuagencijske koordinacije za bolje planiranje, provedbu i nadzor u skladu s međunarodnim standardima.

Vlasti u BiH i sistem UN-a upotrijebit će troškovno učinkovite i koherentne mehanizme za planiranje, finansiranje, dostavu, monitoring i izvještavanje o rezultatima CF-a i njihovom očekivanom doprinosu prioritetima u BiH i odabranim ciljevima SDG-a. Zajednički nadzor vrši Upravni odbor u čijem sastavu je rezidentni koordinator UN-a (RC), Tim agencija UN-a u BiH i predstavnici vlasti u BiH. Tim za upravljanje programom osigurava tehničku koordinaciju za efikasno provođenje i praćenje učinka na temelju detaljnog zajedničkog plana rada (engl. Joint Work Plan – JWP). JWP je ključni dokument za godišnji pregled napretka, prepoznavanje lekcija i prilagođavanje strategije i resursa za veći učinak.

CF povezuje rad sistema UN-a u jednu efikasniju cjelinu i osigurava platformu za zajedničko savjetovanje i zagovaranje politika i snažniju koordinaciju i postizanje rezultata u saradnji s vlastima u BiH, civilnim društvom, zajednicama, privatnim sektorom, akademskom zajednicom i međunarodnim partnerima. Ovi rezultati će podržavati trajnu transformaciju ekonomije i društva u pravcu održivog ekonomskog rasta i inkluzivnog prosperiteta uz obnovljene napore kako bi se mladima oba spola osigurali razlozi za ostanak i stvorila prosperitetnija budućnost za Bosnu i Hercegovinu.¹⁶

16 '... zaustaviti kontinuirani odliv mozgova i dopustiti mladima i ženama da oslobode svoj puni potencijal', Reformska agenda, ibid., 1.

IZJAVA OPREDJELJENJA	3
POTPISI	4
SAŽETAK	5
AKRONIMI I SKRAĆENICE	9
1. UVOD	11
1.1 Svrha okvira saradnje	12
1.2 Struktura Okvira saradnje.....	13
2. NAPREDAK ZEMLJE NA OSTVARIVANJU AGENDE DO 2030. GODINE	14
2.1 Kontekst u zemlji	15
2.2 Vizija za održivi razvoj	17
2.3 Napredak u ostvarivanju SDG-a.....	18
2.4 Nedostaci i izazovi	19
3. SARADNJA U KONTEKSTU AGENDE DO 2030. GODINE	22
3.1 Teorija promjene.....	23
3.2 Strateški prioriteti za saradnju	25
3.3 Planirani razvojni rezultati	27
3.4 Ishodi saradnje, strategije i partneri	29
I. Održivi, otporni i inkluzivni rast	30
II. Kvalitetno, dostupno i inkluzivno obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita	33
III. Uprava i vladavina prava sa ljudima u fokusu	36
IV. Angažiranje građana i zajednice za socijalnu koheziju	39
3.5 Sinergije između ishoda	40
3.6 Održivost	42
3.7 Komparativne prednosti UN-a i konfiguracija UNCT-a	43
4. PLAN PROVEDBE	45
4.1 Strategija implementacije i strateška partnerstva	46
4.2 Upravljanje	47
5. MONITORING I EVALUACIJA	52
5.1 Plan za monitoring	53
5.2 Pregled i izvještavanje	54
5.3 Plan evaluacije	55
PRILOG A. TEORIJA PROMJENE	56
PRILOG B. MATRICA REZULTATA	57
PRILOG C. ISHODI CF-A I OBAVEZE BIH U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA	70
PRILOG D. PRAVNI OKVIR	73

Akronimi i skraćenice

Agencije u sistemu Ujedinjenih nacija

FAO	Organizacija za hranu i poljoprivredu	UNESCO	Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu
ILO	Međunarodna organizacija rada	UNECE	Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu
MMF	Međunarodna organizacija za migracije	UNFPA	Populacijski fond Ujedinjenih nacija
IOM	Međunarodna organizacija za migracije	UNHCR	Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice
OHCHR	Kancelarija visokog komesara za ljudska prava	UNICEF	Dječji fond Ujedinjenih nacija
UNCT	Tim agencija Ujedinjenih nacija u BiH	UNODC	Ured Ujedinjenih nacija za droge i kriminal
UNSDG	Grupa Ujedinjenih nacija za održivi razvoj	UNV	Volonteri Ujedinjenih nacija
UNDP	Razvojni program Ujedinjenih nacija	UN Women	Agencija Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena
UNEP	Program Ujedinjenih nacija za okoliš	WB (IBRD)	Svjetska banka
UNDRR	Kancelarija Ujedinjenih nacija za smanjenje rizika od katastrofa	WHO	Svjetska zdravstvena organizacija
		WTO	Svjetska trgovinska organizacija

Ostalo

APTR	aktivne politike ili programi tržišta rada	DSI	direktne strane investicije
CCA	Zajednička procjena zemlje	BDP	bruto domaći proizvod
CF	Okvir saradnje za održivi razvoj	GEF	Globalni fond za zaštitu okoliša
CO₂	karbon-dioksid (staklenički plin)	GEWE	rodna ravnopravnost i osnaživanje žena
OCD	organizacija civilnog društva	GhG	staklenički plinovi
DRR	smanjenje rizika od katastrofa	HDI	Indeks humanog razvoja
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj	JWP/ZPR	Zajednički plan rada (za ishode iz CF-a)
ECD/ECE	rani razvoj/obrazovanje	M&E	monitoring i evaluacija

IFI	međunarodne finansijske institucije	SC CF	Upravni odbor CF-a
MEA	Multilateralni instrumenti za zaštitu okoliša	SDG	Ciljevi održivog razvoja
MTEF	Srednjoročni okvir rashoda	MSP	mala i srednja preduzeća
NCD	nezarazna bolest	SOE	preduzeća u državnom vlasništvu
RBM	upravljanje na temelju rezultata	TVET	tehničko i strukovno obrazovanje i osposobljavanje
RG CF	Grupe za rezultate po ishodima CF-a	UNFCCC	Okvirna konvencija UN-a o klimatskim promjenama
SALW	malo i lako naoružanje	UPR	Univerzalni periodični pregled
		VR	dobrovoljni izvještaj o napretku po SDG-ima

Međunarodni instrumenti za ljudska prava

CAT	Konvencija protiv mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja
CEDAW	Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena
CED	Konvencija o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka
CERD	Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena
CRC	Konvencija o pravima djeteta
CRPD	Konvencija o pravima osoba s invaliditetom
CMW	Konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica
ICCPR	Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima
ICESCR	Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima
UPR	Univerzalni periodični pregled

Uvod

1.1 Svrha Okvira saradnje

1. Okvir saradnje za održivi razvoj (CF) između vlasti u Bosni i Hercegovini (BiH) i sistema Ujedinjenih nacija (UN) predstavlja partnerstvo za postizanje rezultata utvrđenih u Okviru saradnje za sve ljude u BiH. CF se temelji na i doprinosi postizanju prioriteta u BiH, izraženih kroz sljedeće:
 - ▶ Agenda za održivi razvoj do 2030. godine i odabrani Ciljevi održivog razvoja (SDGs) i specifični ciljevi¹⁷ kako je to izraženo u nastajućem *Okviru za SDG-e u BiH i lokalizirane ciljeve SDG-a*¹⁸;
 - ▶ buduće pristupanje Evropskoj uniji, izraženo Akcionim planom za provedbu prioriteta iz Mišljenja i Analitičkog izvještaja Evropske komisije¹⁹;
 - ▶ Zajedničke socioekonomske reforme (Reformska agenda) za period 2019-2022²⁰; i
 - ▶ obaveze u oblasti ljudskih prava u BiH i drugi usaglašeni međunarodni i regionalni ciljevi razvoja te obaveze po sporazumima²¹ i konvencijama.
2. CF se nadograđuje na temeljima opširnih konsultacija na temu Agende za održivi razvoj do 2030. godine i SDG-ova u BiH koje su pokrenute u aprilu 2017. te dalje proširene u maju 2018. i junu 2019. godine, sa ukupno preko 800 učesnika, uključujući predstavnike vlasti u BiH, grupe civilnog društva, privatnog sektora i akademske zajednice. Ove konsultacije su katalizirale pripremu Dobrovoljnog izvještaja BiH o napretku u ostvarivanju SDG-a i nacrtu Okvira za SDG-e u BiH te informirali Zajedničku analizu stanja u zemlji od strane sistema UN-a, kao osnovni analitički resurs za CF. Ovi izvještaji ističu glavne nedostatke i izazove u postizanju Agende do 2030. godine na koje odgovaraju prioriteta i ishodi CF-a²².
3. CF objedinjuje podršku sistema UN-a u jednu efikasniju cjelinu. Osigurava platformu za koordinirano savjetovanje i zagovaranje politika i snažnije rezultate u saradnji s vlastima u BiH, civilnim društvom i zajednicama. Ovi rezultati će podržavati kontinuiranu transformaciju ekonomije i društva u BiH u pravcu održivog ekonomskog rasta, stvaranja pristojnih radnih mjesta, modernizirane uprave i pružanja usluga te inkluzivnog prosperiteta uz obnovljene napore kako bi se mladima oba spola, kao i ranjivim grupama,²³ dali razlozi za ostanak i stvorila prosperitetnija budućnost za BiH.²⁴
4. Vlasti u BiH i sistem UN-a imaju međusobnu odgovornost za postizanje planiranih rezultata iz CF-a. Na temelju njihovih komparativnih prednosti, agencije iz sistema UN-a će osigurati

17 Vidi: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, <http://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

18 Okvir za Ciljeve održivog razvoja u BiH (**Okvir za SDG-e**), Radni nacrt, juni 2019. godine;

19 Akcioni plan za provedbu prioriteta iz Analitičkog izvještaja i Mišljenja Evropske komisije (AP-EC) o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, 29. maj 2019. godine. Za potrebe CF-a pretpostavlja se da će se glavni pravci rada iz Akcionog plana nastaviti i nakon 2020. godine.

20 Zajedničke socioekonomske reforme (**'Reformska agenda'**) za period 2019-2022. Vlada Republike Srpske usvojila je Reformsku agendu na svojoj 41. redovnoj sjednici 10. oktobra 2019. godine, a Vlada Federacije BiH na svojoj 194. redovnoj sjednici 10. oktobra 2019. godine. Vijeće ministara usvojilo je Reformsku agendu na svojoj 3. redovnoj sjednici 30. januara 2020. godine. Prioriteti iz JSER-a su u značajnoj mjeri usklađeni s preporukama iz Mišljenja EU-a i prioritetima iz novonastalog Okvira SDG-a u BiH.

21 U skladu s prihvaćenim preporukama i odlukama mehanizama za ljudska prava, Univerzalni indeks ljudskih prava, preporuke upućene BiH <https://uhri.ohchr.org/en/Summary/Country>

22 (1) Dobrovoljni izvještaj BiH (VR), april 2019.; (2) Okvirni Ciljevi održivog razvoja u BiH (**Okvir SDG**), radni nacrt, juni 2019.; (3) Zajednička analiza UN-a za BiH, (CCA) UN, 2019. (nacrt).

23 **Ranjive grupe:** domaćinstva ispod granice siromaštva u BiH (17% u 2015. godini) i domaćinstva na čijem čelu su žene i mlađi, žrtve nasilja u porodici i žrtve silovanja u ratu, djeca i mladi u nepovoljnom položaju, osobe s invaliditetom, nezaposleni, Romi, LGBTI, migranti, interno raseljeni, manjinski povratnici, izbjeglice i azilanti, osobe u riziku od apatridije, žrtve trgovine ljudima, te grupe izložene riziku od klimatskih promjena i prirodnih katastrofa. U BiH postoje i druge ranjive grupe koje nisu primarni fokus saradnje u sistemu UN-a, odnosno, starije izolirane osobe, ovisnici o alkoholu i drogama, zatvorenici i bivši zatvorenici, osobe koje žive s HIV-om i AIDS-om.

24 '... zaustaviti kontinuirani odliv mozgova i dopustiti mladima i ženama da oslobode svoj puni potencijal', Reformska agenda, ibid., 1.

savjete o politikama, u skladu s međunarodnim normama, standardima i najboljim praksama, te pomoći u razvoju novih kapaciteta na svim nivoima vlasti u BiH za provedbu i praćenje strategija, politika i planova u BiH. Naglasak je stavljen na one strategije, politike i planova koji su u značajnoj mjeri usklađeni sa SDG-ima i ciljevima koji su navedeni u predstojećem Okviru za SDG-e u BiH. Indikatori za rezultate CF usklađeni su sa lokaliziranim ciljevima i indikatorima iz SDG-a. Navedeno ide u prilog jasnoj teoriji promjene kod napora vlasti u BiH i sistema UN-a i rezultata održivog razvoja za sve ljude u BiH.

5. Za uspješnost ovog CF-a ključni su ostali razvojni akteri. Imajući u vidu sveobuhvatan fokus na **ranjivim grupama** po svim prioritetima i ishodima CF-a u okviru SDG-a i napora te grupe ne budu izostavljene, rezultati iz CF-a ostvaruju se kroz blisku saradnju i šira

partnerstva, koja također uključuju grupe civilnog društva, nevladine organizacije (NVO), grupe u zajednici, institucije za ljudska prava, akademsku zajednicu, medije, privatni sektor i međunarodne partnere. Na taj način se očekuje veća iskorisćenost kapaciteta i resursa, uključujući i finansiranje, u pravcu postizanja rezultata iz CF-a i ciljeva SDG-a u BiH. Navedeno će povećati učešće ovih aktera i grupa u odlučivanju, što dovodi do informiranijih i održivijih politika te učinkovitijih i odgovornijih javnih institucija.

6. Ovaj okvir se nadograđuje na uspjehe prethodne saradnje između vlasti u BiH i sistema UN-a, uključujući glavne lekcije i preporuke iz njegove evaluacije.²⁵ Opisuje na koji način partneri rade zajednički na realizaciji rezultata, uključujući i zajedničke aranžmane za upravljanje koordinacijom i provedbom i učinkovito praćenje napretka i izvještavanje.

1.2 Struktura Okvira saradnje

7. Okvir saradnje (CF) sadrži šest dijelova. Nakon uvodnog dijela:
 - ▶ drugi dio daje sažetak razvojnog konteksta u BiH, trendova i izazova koji će utjecati na realizaciju Agende i SDG-a do 2030. godine,
 - ▶ treći dio opisuje prioritete i ishode CF-a i na koji način će doprinijeti prioritetima i povezanim SDG-ima u BiH. Također opisuje na koji način će vlasti u BiH i sistem UN-a raditi na osiguravanju održivosti očekivanih rezultata iz CF-a,
 - ▶ četvrti dio opisuje ukupno upravljanje CF-

om, uključujući mehanizme i procese za usmjeravanje i preispitivanje i prilagođavanje, i peti dio opisuje načine monitoringa, evaluacije i učenja za CF na temelju matrice rezultata.

8. Sažetak teorije promjena prikazan je u **Prilogu A**. Kompletna matrica rezultata sadržana u **Prilogu B**. Veze između rezultata CF-a i obaveza BiH u pogledu ljudskih prava nalaze se u **Prilogu C**. Standardni pravni okvir za saradnju sadržan je u **Prilogu D**.

25 T. Novović i D. Babić, Okvir razvojne pomoći Ujedinjenih nacija za Bosnu i Hercegovinu za period 2015. do 2020: Završna **Evaluacija UNDAF-a**, maj 2019. Ključne preporuke kojima se bavi novi CF: Manji, fokusiraniji ishodi; Intenziviranje normativnog rada radi potpunijeg uklapanja međunarodnih standarda u programiranje; Uključivanje rodni strategija, rezultata i indikatora u sve ishode; Povećana fokusiranost na mlade i migrante; Proširena partnerstva na lokalnim nivoima s organizacijama civilnog društva i grupama; i osnažena funkcija zajedničkog upravljačkog odbora u pogledu međusobnog nadzora, predanosti i odgovornosti.

**Napredak na
ostvarivanju Agende
do 2030. godine**

2.1 Kontekst

9. 9. Bosna i Hercegovina (BiH) je zemlja višeg srednjeg dohotka i nekih 3,5 miliona stanovnika.²⁶ Pristupanje Evropskoj uniji (EU) je najvažniji prioritet. Više od dvije decenije nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma²⁷, sa svojim složenim i fragmentiranim uređenjem i diobom vlasti, napredak u procesu pristupanja koči ograničena provedba reformi. Karakteriziraju je česti institucionalni zastoji, politička nestabilnost, izostanak socijalne kohezije²⁸ i povjerenja, spori zakonodavni procesi, kao i slabi mehanizmi odgovornosti i nedovoljni organizacioni kapaciteti za učešće u procesima donošenja odluka na različitim nivoima vlasti u BiH. Sa izuzetkom širokog konsenzusa o članstvu u EU²⁹, teško je bilo postići zajedničku viziju za zemlju.³⁰ Od ključne važnosti je činjenica da se stanovništvo u BiH smanjuje i stari. Iseljavanje stanovništva je jedno od gorućih pitanja, usljed gubitka mladih i kvalificiranih radnika od kojih ovisi budući održivi razvoj. Naime, dva miliona građana BiH trenutno radi ili živi u inostranstvu,³¹ što je najveći udio među zemljama na Zapadnom Balkanu.³² Prema projekcijama, broj stanovnika bi mogao opasti na ispod 2,3 miliona do 2100. godine.³³
10. Administrativno, BiH je sastavljena od dva entiteta, Federacije BiH-FBiH i Republike Srpske (RS), Brčko distrikta BiH i deset kantona unutar FBiH. Ukupno, BiH ima 14 ustava i pravnih sistema te više od 150 ministarstava. Premda ovakvo uređenje predstavlja odgovor na zabrinutosti u smislu nadležnosti nižih nivoa i zastupljenosti, jedna od njegovih posljedica je i smanjenje učinkovitosti koherentnosti politika i pružanja učinkovitih javnih usluga. Nadalje, nedovoljna vertikalna i horizontalna koherencija u izradi zakona i politika o ljudskim pravima i dalje ostaje izazov. Dok se obaveze u dijelu ljudskih prava tiču svih nivoa vlasti u okviru njihovih dodijeljenih nadležnosti, u konačnici je država, kao nosilac primarne dužnosti, odgovorna za efikasan odgovor na ljudska prava i humanitarne izazove.³⁴
11. Ovi izazovi su pogoršani **pandemijom koronavirusa (COVID-19)**, nezapamćene u smislu svog širenja i efekata na zdravlje i dobrobit ljudi. Globalno gledano, Međunarodni monetarni fond (MMF) predviđa da će se rast BDP-a po glavi stanovnika smanjiti za 3% u 2020. godini, što je lošije nego tokom globalne finansijske krize 2007-2009. godine. Predviđeni povratak stope rasta na preko 5% u 2021. godini temelji se na pretpostavci gašenja pandemije u drugoj polovini 2020. godine, ublažavanja mjera kontrole, normalizacije ekonomske aktivnosti i vraćanje povjerenja potrošača i investitora. Ekonomski poremećaji i stalni udari na ponudu i potražnju znače da bi globalni BDP na kraju 2021. godine trebao ostati ispod vrijednosti prije pandemije virusa iz januara 2020. godine.³⁵
12. Prvi slučajevi COVID-19 otkriveni su u BiH 6. marta; na dan 27. aprila registrovano je 1.516

26 Popis stanovništva u Bosni i Hercegovini iz 2013. godine, čije rezultate osporava Vlada Republike Srpske.

27 Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini – parafiran u Daytonu 21. novembra 1995. i potpisan u Parizu 14. decembra 1995. godine, <https://www.osce.org/bih/126173?download=true>

28 Za potrebe ovog CF-a, socijalna kohezija se ima razumijeti kao spremnost članova društva da međusobno sarađuju u cilju opstanaka i napretka.

29 Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa EU i kandidatura za pristupanje EU kao što je usaglašeno 2015. godine. BiH je 2016. godine podnijela zahtjev za članstvo u EU.

30 U svom nedavnom Mišljenju o zahtjevu za članstvo u EU, Evropska komisija ističe potrebu snažnijeg usklađivanja sa političkim kriterijima iz Kopenhagena koji zahtijevaju stabilnost institucija i garancije demokratije i vladavine prava. EK, Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, Brisel, 29. maj 2019. godine, 14.

31 Ministarstvo sigurnosti/bezbjednosti BiH, Migracijski profil BiH, 2018.

32 Za više informacija o metodologiji na kojoj se oslanjaju podaci UNDESA-e, pogledajte *Trendovi u međunarodnom broju migranata: Revizija za 2017. godinu*.

33 Populacijske projekcije UNDESA-a, Okvir SDG-a u BiH, ibid 7 -18.

34 U skladu s članovima 2. i 50. ICCPR-a i Općim komentarom br. 31 (2004) o prirodi opće pravne obaveze država potpisnica Pakta.

35 (1) MMF, Izvještaj o svjetskoj ekonomiji: Veliki karanten, april 2020., 6-7; (2) UN, zajednička odgovornost, globalna solidarnost: Odgovor na socioekonomske efekte COVID-19, Izvještaj generalnog sekretara, mart 2020. godine.

slučajeva zaraženih i 58 smrtnih slučajeva, s određenim naznakama u pravcu ravnjanja krivulje zaraze.³⁶ Slično svim zemljama u regiji, pandemija je uzrokovala velike socioekonomske poremećaje i prijeti kontinuiranom napretku koji BiH ostvaruje na realizaciji Agende za održivi razvoj do 2030. godine i SDG-ova. Pored nedostatnih kapaciteta u zdravstvenom sektoru, pandemija COVID-19 otkrila je izazove sa kojima se suočavaju visoko decentralizirani sistemi uprave tamo gdje su potrebni kohezivni odgovori i stalna saradnja između vlasti u BiH kao i s međunarodnim partnerima na nivou cijele države. U skladu s međunarodnim zdravstvenim preporukama, vlasti u BiH brzo djeluju kako bi provele mjere za suzbijanje širenja bolesti i osiguranje fiskalnih i novčanih poticaja. Dovršavaju se paketi ekonomske podrške u cilju ublažavanja udara kod ponude, potražnje i nezaposlenosti koji su pratili socijalno distanciranje, mjere karantena i smanjen obim putovanja, trgovine i razmjene.³⁷

- 13.** Realni rast BDP-a iznosio je 3% u 2018. godini i relativno je stabilan od 2015. godine. Prije pandemije, projekcije su predviđale rast na 3,3% do 2023. zahvaljujući snažnoj privatnoj potrošnji, javnim ulaganjima i uvoznoj potražnji iz EU-a³⁸. Vjerovatno je da će doći do ozbiljnih poremećaja ovakvih izgleda za rast, dok projekcije EBRD-a govore o smanjenju BDP-a u 2020. godini za 3,9%.³⁹
- 14.** Pandemija COVID-19 također može imati značajne, negativne implikacije na ostvarenje osnovnih ljudskih prava, naročito među ranjivim

grupama. Ekonomske razlike su posebno izražene, a postoji mogućnost njihovog daljeg produbljivanja usljed pandemije. Ginijev koeficijent je iznosio 33 u 2017. godini.⁴⁰ Stopa siromaštva u 2015. godini iznosila je 17%, što je smanjenje za -1 u odnosu na 2011. godinu. Danas preko 170.000 domaćinstava i pola miliona ljudi u BiH živi ispod linije siromaštva u BiH.⁴¹

- 15.** Stope nezaposlenosti pale su posljednjih godina na ispod 20%, ali uz značajno neformalno tržište rada, migracije i neučešće oko jedne trećine radno sposobnog stanovništva, te sa zaposlenom jednom četvrtinom radno sposobnih žena.⁴² Nezaposlenost među mladima (15-24) je u 2019. godini znatno veća i iznosi 40%, odnosno 46% za žene, s tim da je stopa niža u odnosu na 60% iz perioda 2012. do 2015. godine.⁴³ Pandemija koronavirusa radikalno mijenja svijet rada i pogoršava ranjivost mladih u sferi rada i zapošljavanja, kao i malih i srednjih preduzeća, samozaposlenih i nadničara. Potrebne su hitne kratkoročne i srednjoročne mjere finansijskih, ekonomskih i fiskalnih politika kako bi se nadomjestili izgubljeni prihodi za sve i osiguralo da ljudski resursi ne budu izgubljeni ili degradirani do mogućeg povratka u normalne ekonomske aktivnosti.
- 16.** Ključne zabrinutosti su rodna diskriminacija, rodne podjele na tržištu rada i profesionalna segregacija te rodno uslovljeno nasilje.⁴⁴ rimjera radi, manjak udjela žena u приходима iznosi preko 50% u BiH, što je najveća stopa na

36 (1) WHO, [Dashboard – Stanje usljed COVID-19 u regiji Evrope](#), 27. april 2020; (2) UN u BiH, IZVJEŠTAJ O STANJU #12, 24. april 2020.

37 (1) UN u BiH, IZVJEŠTAJ O STANJU #12, 24 April, 2020; (2) Karanović i partneri, [Nacrt zakona o negativnim ekonomskim posljedicama u Bosni i Hercegovini](#), 20. april 2020.

38 (1) Svjetska banka, [Podaci o BDP-u](#), februar 2020. (2) EIU, Izvještaj za Bosnu i Hercegovinu, septembar 2019. Projekcijama se i dalje predviđa da će stope BDP-a po stanovniku u BiH u 2024. godini biti 15% niže od prosjeka EU-a. Okvir SDG-a u BiH, *ibid.*, 12.

39 Prema izvještajima Evropske banke za obnovu i razvoj, kriza usljed COVID-19 će usporiti ekonomski rast u Bosni i Hercegovini i regiji. Predviđeni BDP za Bosnu i Hercegovinu u 2020. godini iznosi -3,9%. EBRD, [Regionalne ekonomske prilike, Covid-19: Od udara do oporavka](#), april 2020.

40 UNDP, HD istraživač podataka <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/BIH>. Ginijev koeficijent je iznosio 32,7, odnosno, veći je nego u Srbiji (28,5) i Albaniji (29,0), sličan Crnoj Gori (31,9) i niži nego u Sjevernoj Makedoniji (35,6).

41 T. Novović i D. Babić, Okvir razvojne pomoći Ujedinjenih nacija za Bosnu i Hercegovinu za period 2015. do 2020: Završna Evaluacija UNDAF-a, maj 2019. 16. Podaci Direkcije za ekonomsko planiranje. Vidi: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.POV.NAHC?locations=BA>. Siromaštvo je veće među starijom populacijom (65+) i djecom (dob 0-14 godina), jer je njihova stopa siromaštva iznosila 19,6% i 18,7%. Stope siromaštva su više među domaćinstvima gdje je glava domaćinstva nezaposlena. Stope siromaštva su veće za ruralna područja (20,5%) u odnosu na urbana (11,3%).

42 Okvir SDG-a u BiH, *ibid* 13.

43 [Statistike ILO-a](#) (modelirane procjene), februar 2020.

44 UN Women, Izvještaj o stanju rodne ravnopravnosti – Bosna i Hercegovina, oktobar 2019. godine (NACRT); Evaluacija UNDAF-a, *ibid.*, 17; Okvir SDG-a u BiH, *ibid* 17-18.

Zapadnom Balkanu. Nadalje, potrebna su značajna poboljšanja u cilju rješavanja nezavisnosti pravosuđa i zaštite temeljnih prava, posebno za žene i ranjive grupe. Premda su pravosudni mehanizmi u samom središtu osiguranja pristupa pravnom lijeku, nepravosudni mehanizmi kao što su institucije za ljudska prava u BiH (NHRI) imaju važnu ulogu u sprečavanju kršenja ljudskih prava i olakšavanju pristupa pravnom lijeku za ranjive grupe.

2.2 Vizija za održivi razvoj

18. Iako BiH tek treba usvojiti viziju za održivi razvoj za cijelu zemlju, strateški prioriteti su izraženi kroz sljedeće (1) SDG-ovi i lokalizirani ciljevi u kontekstu SDG-a ponuđeni u nacrtu Okvira SDG-a u BiH; (2) prioriteti povezani s procesom evropskih integracija kako je to istaknuto u Mišljenju i Analitičkom izvještaju Evropske komisije za 2019. godinu⁴⁵; (3) povezane Zajedničke socioekonomske reforme za period 2019. do 2022. godine (Reformska agenda)⁴⁶ koja je odgovor na Mišljenje Evropske komisije; i (4) Obaveze u oblasti ljudskih prava u BiH i drugi usaglašeni međunarodni i regionalni ciljevi razvoja te obaveze po sporazumima i konvencijama. Reformska agenda, zajedno s detaljnim Akcionim planom mjera, zahtijevaju brzi prelazak javnog sektora s pokretača na regulatora i katalizatora ekonomskog rasta, u partnerstvu s privatnim sektorom. Reforme trebaju potaknuti troškovno učinkovitija ulaganja u ljude kako bi se poboljšao njihov životni standard. Glavni fokus Akcionog plana jeste rješavanje ograničenja koje je utvrdila EU u odnosu na kriterije iz Kopenhagena u dijelu stabilnosti institucija koje garantiraju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava i poštovanje i zaštitu manjina.⁴⁷
19. Uz podršku UN-a u 2018. godini, vlasti u BiH
17. BiH prolazi kroz dugotrajnu, složenu i izuzetno izazovnu tranziciju od postkonfliktnog društva do puta ka članstvu u EU, koja se očituje u neprekidnoj borbi za iznalaženjem zajedničke vizije za budućnost zemlje, uključujući i pitanje unutrašnjeg uređenja, te generiranjem snažnije socijalne kohezije. Ukazuje i na potrebu za daljom promocijom zaštite ljudskih prava, uključujući pravni lijek.
- su pokrenule proces na nivou cijele zemlje koji je uključivao opsežne konsultacije za početak provedbe Globalne agende održivog razvoja do 2030. godine te lokaliziranje SDG-a i povezanih ciljeva. Prvi Dobrovoljni izvještaj BiH predstavljen je na političkom forumu na visokom nivou u New Yorku 2019. godine, a radna grupa koja okuplja sve predstavnike vlasti u BiH je izradila nacrt Okvira SDG-a za BiH.⁴⁸ Postoje snažne i komplementarne veze između pravaca ostvarivanja lokaliziranih ciljeva u okviru SDG-a za BiH, prioritetnih akcija za kandidatski status za EU i regionalnih okvira, uključujući Akcijski plan za Zapadni Balkan⁴⁹. SDG-i predstavljaju važan plan izgradnje mira imajući u vidu da se bave pokretačima i uzrocima nestabilnosti i sukoba. Zajedno predstavljaju ključne i komplementarne vodeće okvire za saradnju između vlasti u BiH, sistema UN-a i ostalih partnera koji sarađuju u planiranju, implementaciji i praćenju ostvarivanja SDG-a u cijeloj zemlji i na lokalnom nivou. Također predstavljaju i tačke usklađivanja za okvire saradnje i nakon 2025. godine. Napredak u ostvarivanju lokaliziranih ciljeva SDG-a, kako je navedeno u redovnim Dobrovoljnim izvještajima BiH, koristi se za informiranje izrade i primjene sukcesivnih okvira saradnje, osiguravajući viziju cijele zemlje za održivi razvoj.

45 EK, Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, Brisel, 29. maj 2019.

46 Zajedničke socioekonomske reforme (**Reformska agenda**) za period 2019-2022, vlasti u BiH, oktobar 2019.

47 Mišljenje EK, *ibid.*, 13.

48 Okvir za ciljeve održivog razvoja u BiH, juni 2019. godine (NACRT).

49 Opređeljenje na nivou cijelog sistema UN-a za jačanje njegove podrške izgradnji povjerenja i dijaloga u regiji, u skladu s dogovorom vodstva UN-a u 2019. godini

2.3 Napredak u ostvarivanju SDG-a

- 20.** Vrijednost [Indeksa humanog razvoja \(HDI\)](#) za BiH u 2018. godini iznosio je 0,769, čime je zemlja svrstana u kategoriju visokog humanog razvoja, na 75. mjestu među 189 zemalja i teritorija⁵⁰. Nakon umanjena zbog nejednakosti, HDI pada na 0,649, što je gubitak od gotovo 16% zbog nejednakosti u HDI varijablama. BiH ima vrijednost indeksa rodne nejednakosti (GII) 0,166, zbog čega se nalazi na 37. mjestu među 160 zemalja u 2018. godini. Navedeno odražava impresivne iskorake u očekivanom trajanju života i smanjenoj smrtnosti majki. Lošiji indikatori u BiH uključuju pristup srednjem obrazovanju, političku zastupljenost i nisku stopu učešća žena i razlike u platama među spolovima na tržištu rada.
- 21.** HDI osigurava prosječne mjere ljudskog blagostanja. Istovremeno, HDI ne omogućava razumijevanje ranjivosti i socijalne isključenosti. Dejtonski sporazum je stvorio složenu upravljačku strukturu s diskriminatornim odredbama u odnosu na manjine i nekonstitutivne (na primjer, sudska praksa u predmetu Sejdić-Finci). Ovakvo uređenje je negativno utjecalo na funkcionalnost zemlje, uključujući reformske napore i napredak u evropskim integracijama, kako je istaknuto u Mišljenju EK iz 2019. godine.⁵¹
- 22.** [Izveštaj o održivom razvoju za 2019. godinu](#) osigurava globalno usporedivi indeks i praćenje ostvarivanja SDG-a sa podacima po zemljama. Za 2019. godinu, [BiH](#) ima ukupni indeksni rezultat od 69, što sugerira da je to 69% ili više
- od dvije trećine puta ka ostvarivanju SDG-a. Rangirana je na 69. mjestu od 162 zemlje. Kao prioriteta, istaknuti su sljedeći SDG-i: 5. Rodna ravnopravnost, 8. Dostojanstven rad i ekonomski rast, 9. Industrija, inovacije i infrastruktura, 13. Očuvanje klime, 15. Očuvanje života na zemlji i 16. Mir, pravda i snažne institucije.⁵² Ostvarivanje Ciljeva održivog razvoja u BiH će zahtijevati šira partnerstva i finansijske aranžmane koja se mogu dobiti samo snažnijim angažmanom između vlasti u BiH, privatnog sektora i međunarodnih finansijskih institucija.
- 23.** U tom kontekstu, saradnja između BiH i sistema UN-a nužno će staviti naglasak na tehnička savjetovanja i savjetovanja oko politika, na visokom nivou, kako bi se ojačali kapaciteti, sistemi i procedure tako da vlasti u BiH mogu ojačati usluge, u skladu s međunarodnim standardima i doprijeti do osjetljivih grupa. Koncept u kojem „niko nije izostavljen“ usmjeren je na eliminaciju višedimenzionalnih uzroka siromaštva, nejednakosti i diskriminacije, te smanjenje ranjivosti i jačanje otpornosti zemlje na udare i krize.
- 24.** Goruća pitanja uključuju snažne patrijarhalne stavove i duboko ukorijenjene stereotipe o ulozi i odgovornostima muškaraca i žena unutar porodice i društva. Isključivanje na temelju spola postoji na brojnim nivoima. Tradicionalne rodne uloge su još uvijek široko prisutne u BiH i ogledaju se u indikatorima u rasponu od obrazovanja i učešća radne snage do sastava zakonodavnih tijela u BiH.

50 UNDP, Indikatori humanog razvoja: [Bosna i Hercegovina, 2019](#). Između 2000. i 2018. godine, vrijednost HDI-ja u Bosni i Hercegovini porasla je za 15%. HDI u BiH vrijednosti od 0,769 je iznad prosjeka od 0,75 za zemlje iz grupe visokog humanog razvoja i ispod prosjeka od 0,779 za zemlje u Evropi i Centralnoj Aziji. Nakon umanjena zbog nejednakosti, HDI pada na 0,658, što je gubitak od gotovo 14% zbog nejednakosti u distribuciji indeksa HDI dimenzije. Navedeno je ispod prosječnog gubitka zbog nejednakosti u zemljama sa visokim HDI-jem od 18%, ali većeg od prosjeka za Evropu i Centralnu Aziju od 12%.

51 Mišljenje komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, (29. maj 2019. godine).

52 Izveštaj o održivom razvoju za 2019. godinu, Sachs, J. i dr., 2019. [Profil za BiH, 2019. godina](#).

2.4 Nedostaci i izazovi

25. CF se nadograđuje na temeljima opširnih konsultacija na temu Agende za održivi razvoj do 2030. godine i SDG-ova u BiH koje su pokrenute u aprilu 2017. i dalje proširene u maju 2018. i junu 2019. godine, sa ukupno preko 800 učesnika, uključujući predstavnike vlasti u BiH, grupe civilnog društva, privatnog sektora i akademske zajednice. Navedene konsultacije su katalizirale pripremu Dobrovoljnog izvještaja BiH o napretku u ostvarivanju SDG-a i nacrtu Okvira za SDG-e u BiH te informirale Zajedničku analizu stanja u zemlji od strane sistema UN-a, kao glavni analitički resurs za CF. Ovi izvještaji ističu glavne nedostatke i izazove u postizanju Agende do 2030. godine na koje odgovaraju prioriteta i ishodi CF-a.⁵³ Izvještaji uključuju sljedeće:⁵⁴

26. Demokratska uprava, ljudska prava i mir: Potrebne su koherentnije i transparentnije institucije upravljanja koje su odgovorne i u kojima nema korupcije. Navedeno je neophodno radi veće transparentnosti i efikasnijeg upravljanja složenim sistemom uprave u BiH. U toku su aktivnosti koje imaju za cilj jačanje nezavisnosti, integriteta i profesionalizma pravosuđa, policije, tužilaštava i drugih formalnih institucija koje bi trebale biti dopunjene mjerama koje bi ojačale razumijevanje i učešće ljudi u izradi i praćenju politika, zakona i strategija. Za jačanje percipirane pravičnosti i legitimnosti zakona i jačanje socijalne kohezije ključno je prepoznavanje jednakosti i nediskriminacije u zakonodavnom okviru i osiguravanje prava svih da biraju i budu birani te da učestvuju u

vlasti. Pristupanje EU se širom zemlje smatra zamahom za jačanje učinkovitih institucija i poticanje bolje uprave, mira i vladavine prava.

27. Obrazovanje: Poboljšani pristup i kvaliteta obrazovanja smatraju se presudnim za budući održivi razvoj. Glavne zabrinutosti uključuju postojeće pristupe podjela u obrazovnim sistemima u određenim dijelovima zemlje, uključujući pristup obrazovanju za marginalizovane grupe, nedovoljno kvalitetno, pristupačno rano obrazovanje, poboljšanu kvalitetu učenja i uspješnosti učenja učenika, nedovoljne prilike za strukovno obrazovanje i razvoj vještina i poboljšanje znanja o održivom razvoju i upravljanju prirodnim resursima. Ne postoje mehanizmi za sistemski nadzor i mjerenje učinkovitosti izdvajanja u obrazovanju i ishoda učenja za podršku procesu kreiranja politika

28. Zdravlje i blagostanje: Ubrzani i inkluzivniji ekonomski rast ovisit će o zdravoj i fizički sposobnoj populaciji.⁵⁵ Dugoročne posljedice pandemije COVID-19 značajno će utjecati na ukupno zdravlje stanovništva u BiH, po svim aspektima fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja. Očekuje se da će ove posljedice biti najteže u kategorijama stanovništva koje imaju zdravstvene izazove (poput starih) i koje su osjetljivije na prekid obrazovnih procesa i gubitak posla i prihoda. Univerzalna pokrivenost imunizacijom djece u dobi od 18 do 29 mjeseci iznosi 61%, što je znatno ispod cilja od 95%.⁵⁶ Usluge seksualnog i reproduktivnog zdravlja

53 (1) Dobrovoljni izvještaj BiH (VR), april 2019.; (2) Okvirni Ciljevi održivog razvoja u BiH (Okvir SDG), radni nacrt, juni 2019.; (3) Zajednička analiza UN-a za BiH, UN, 2019. (nacrt).

54 Zajednička analiza UN-a za BiH, UN, 2019. godina (nacrt). Nedostaci i izazovi su utvrđeni kroz javne konsultacije u okviru Zamisli 2030, podržane kroz UN sistem, na temu SDG-a i budućnosti BiH. Konsultacije su inicirane u aprilu 2017. godine te proširene u maju 2018. i junu 2019.

55 Reformska agenda navodi: Opći izazov s kojim se suočava sistem zdravstvene zaštite Bosne i Hercegovine je „kako unaprijediti dostupnost, kvalitetu, učinkovitost i održivost za sve svoje građane, u kontekstu smanjenja i starenja stanovništva, izrazito fragmentiranog sistema osiguranja i pružanja usluga, lošeg finansijskog upravljanja i egzodusa zdravstvenih radnika.“

56 RCC2018 Procjena rizika. BiH je jedna od tri države u regiji koja je potvrđena kao visokorizična za polio. Neki od nedostataka uključuju slabo i nedovoljno finansirano upravljanje programom i promociju zdravlja, snažne pokrete protiv vakcina u regiji, nedostatak potražnje i nedostatak ciljanih intervencija za Rome. Pokrivenost za određene vakcine poput MMR-a kontinuirano se smanjuje (MCV1 u 2013. je bio 92%, dok je u 2017. pao na 69%). Za jednu trećinu zemlje evidentirana je pokrivenost DTP3 vakcinom sa manje od 80% što je daleko od potrebnih 95% obuhvata. Nema usklađenosti između nivoa vlasti u BiH kod nabavki vakcina, što umanjuje mogućnosti zemlje da pregovara o cijenama ili rokovima isporuke.

različite su kvalitete i ne pružaju se jednako u cijeloj BiH. Nezarazne bolesti su u dramatičnom porastu, uključujući kardiovaskularne bolesti, dijabetes, hronične respiratorne bolesti, rak i povrede, sa 94% svih smrti u cijeloj zemlji.⁵⁷ Rastu stope prekomjerne težine i pretilosti, sa otprilike svakom četvrtom odraslom osobom koja se smatra pretilom, uz potrebu za poboljšanjem znanja i svijesti o zdravoj prehrani i aktivnom načinu života.

- 29.** Usklađivanje politika i usluga između zdravstvenih sistema u BiH i dalje je izazov u BiH u smislu racionalizacije usluga, te poboljšanja pristupa i kvaliteta u cijeloj zemlji.⁵⁸ Drugi izazov su naglašena teritorijalna, spolna i dobna neravnoteža zdravstvenih radnika u BiH i njihova stalna migracija u zemlje s boljim uslovima rada i većim platama. Trenutna izdvajanja za zdravstvo u 2016. godini iznosili su 9,2% BDP-a, što je relativno stabilno od 2006. godine.⁵⁹ Međutim, kvaliteta zdravstvenih usluga i dalje je neadekvatna, kako se ističe u Reformskoj agendi, s tim da obavezno zdravstveno osiguranje još uvijek nije u potpunosti postignuto u svim zdravstvenim sistemima u BiH. Postojeća pandemija COVID-19 predstavlja dodatno opterećenje na zdravstvene sisteme u BiH, kako na pružanju usluga (finansiranje zdravstva i ljudske i materijalne resurse), tako i na potražnji za uslugama (psihosocijalna podrška, imunizacija, pojačana potražnja za informacijama koje se tiču zdravlja te potrošnja lijekova i medicinskih proizvoda). Buduće reforme zdravstvenih sistema u BiH moraju se usmjeriti na pripravnost i planiranje u

vanrednim situacijama, kako bi se povećala otpornost na buduće pandemije.

- 30. Ekonomski potencijal i stvaranje radnih mjesta:** Nejednakost prilika, segregacija na tržištu rada i nedostatak dostojnog rada jedan su od glavnih rizika koji narušavaju razvojnu putanju zemlje i ostvarenje Agende SDG-a. Prioritet vlasti u BiH sa nadležnostima za zapošljavanje i socijalne politike jeste izrada i usvajanje sveobuhvatnog okvira politika zapošljavanja i trasiranje puta lokalnim planovima zapošljavanja. Poljoprivreda i turizam, povezani sa učinkovitim upravljanjem prirodnim resursima, jesu sektori s velikim potencijalom rasta.

- 31. Upravljanje prirodnim resursima na klimatski otporan način:** Degradacija vode, zraka,⁶⁰ šuma i poljoprivrednog zemljišta, kao i ubrzano uništavanje biodiverziteta stvaraju zdravstvene probleme i dovode u rizik održivi ekonomski rast. Ovi rizici su povezani s nepotpunim pravnim i okvirom politika koji još nije usklađen s pravnom stečevinom EU-a i sporim tempom provedbe.⁶¹ Klimatske promjene doprinose izrazitoj varijabilnosti padavina i povećanju temperatura, što uzrokuje češće i intenzivne suše i povećava vjerovatnoću poplava i klizišta. Širom zemlje prisutna je velika izloženost **prirodnim opasnostima**, posebno poplavama i klizištima,⁶² sa preko 20% teritorija podložnog poplavama⁶³ a procijenjeno je da je 260.000 ljudi izloženo značajnim rizicima od poplava i klizišta.⁶⁴ Glavne prijete **biodiverzitetu** uključuju neodrživu

57 WHO, [Profil za nezarazne bolesti u BiH za 2018. godinu](#), oktobar 2019.

58 U BiH postoje najmanje tri zasebno upravljana i međusobno nezavisna zdravstvena sistema (FBiH, RS, BDBiH), s daljom podjelom sistema u FBiH na 10 kantonalnih zdravstvenih sistema sa samostalnim upravljanjem. Nedovoljan nivo usklađenosti između zdravstvenih sistema također predstavlja prepreku slobodnom kretanju i dovodi do razlika u pravičnosti i pristupu zdravstvenim uslugama. Navedeno rezultira strukturalnom razlikom u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu za sve, ovisno o mjestu prebivališta.

59 WHO, [Baza podataka globalnih izdvajanja za zdravstvo](#), novembar 2019. Ukupna trenutna zdravstvena potrošnja (engl. CHE). Opći državni rashodi za zdravstvo (GGHED) u 2016. godini iznosili su 6,5% BDP-a, odnosno, viši od stopa potrošnje u Hrvatskoj (CHE: 7,2%; GGHED: 5,6%) i Sloveniji (CHE: 8,5%; GGHED: 6,1)

60 Zagađenje zraka u BiH daleko premašuje standarde WHO-a i EU-a i uzrokuje jednu od najviših prosječnih stopa smrtnosti zbog onečišćenja zraka u svijetu. Prema WHO-u, BiH gubi 22% svog BDP-a (7,228 miliona USD) godišnje zbog zagađenosti zraka. CCA, *ibid.*, 17.

61 UNDP BiH (2019), Detaljna procjena ranjivosti na klimatske promjene.

62 INFORM Globalni indeks rizika za 2019.

63 Svjetska banka, Globalni fond za smanjenje rizika od katastrofa i oporavak, dostupno na: <https://www.gfdr.org/bosnia-and-herzegovina>

64 U prosjeku, poplave godišnje pogađaju oko 100.000 ljudi i oko 600 miliona dolara BDP-a. Rizici povezani sa klimatskom varijabilnošću naglašeni su poplavama 2014. godine, što je dovelo do više od 20 smrtnih slučajeva, 90.000 raseljenih i milijarde dolara u štetama (procijenjenih 15% BDP-a). UNDP BiH (2017), *Procjena rizika od poplava i klizišta*.

upotrebu zemljišta i šuma, konverziju staništa, sukcesiju vegetacije i invazivne strane vrste, prekomjerno iskorištavanje prirodnih resursa, loše upravljanje otpadom, neadekvatnu zaštitu od požara, ilegalni lov i ribolov te klimatske promjene. Ograničena politika zaštite okoliša i slaba provedba predstavljaju glavne prepreke za pristupanje EU. Navedeno također predstavlja veliku priliku i pokretača za jačanje politika zaštite okoliša i upravljanja. BiH obiluje prirodnim resursima kojima se upravlja na održivi način, stoga je potrebna cjelodržavna strategija kao podrška viziji ekološki čiste i održive BiH. Vlasti u BiH i dalje su nedovoljno pripravne za rješavanje prirodnih opasnosti i rizika od katastrofa.

32. Rodna ravnopravnost i osnaživanje žena:

U pogledu ostvarivanja građanskih i političkih prava žena u BiH još uvijek postoji nejednakost i nedovoljna zastupljenost te kršenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Značajan faktor koji otežava političko učesća žena je i djelimična primjena rodni kvota propisanih Zakonom o ravnopravnosti spolova koji je integriran u Izborni zakon BiH. Rodna kvota se još uvijek ne primjenjuje dosljedno kada je riječ o imenovanjima u izvršnu vlast, upravne odbore javnih preduzeća, niti se primjenjuje na izbore u mjesnim zajednicama. Postoji značajan potencijal za povećanje ekonomskog učesća žena. [Učesće žena u radnoj snazi](#) najniže je u regiji sa stopom od 35% u 2019. godini, žene imaju nižu stopu zaposlenosti od muškaraca (25% u odnosu na 44%) i višu stopu nezaposlenosti (20% u odnosu na 17%). Svaki od ovih procenata još je i veći za mlade žene u dobi od 15 do 29 godina. Uprkos zakonskim odredbama, razlike u platama između spolova postoje i opstaju bez obzira na kvalifikaciju, obrazovanje i starosnu dob. Iako se Istanbulska konvencija o nasilju nad ženama i djevojčicama provodi na strateškom nivou, stvarna primjena je spora. Još uvijek nisu uspostavljene vertikalne

i horizontalne veze između relevantnih institucija za provedbu zakona, pravosuđa i tijela za podršku. Uspostavljen je mehanizam za podršku preventivnom djelovanju, odgovoru i zaštiti u slučajevima nasilja u porodici i neprestano se usklađuju propisi, obučavaju profesionalci i unapređuje prikupljanje podataka. Nema strateškog rješavanja nasilja nad ženama u slučajevima gdje počinitelj nije intimni partner.

33. Pandemija COVID-19 donosi dodatne izazove u naporima na ostvarivanju rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena u BiH:⁶⁵

- ▶ žene čine većinu zdravstvenih i socijalnih radnika i suočavaju se sa povećanim rizikom od infekcije COVID-19;
- ▶ od žena i djevojaka se očekuje da preuzmu najveći dio neplaćene njege, posebno za bolesne članove porodice;
- ▶ postoje zabrinutosti da povećana izolacija porodica i smanjeni pristup socijalnim uslugama mogu povećati ranjivost na rodno zasnovano nasilje (GBV) i nasilje u porodici.

34. U osnovi ovih glavnih nedostataka i izazova nalaze se dva kritična pitanja: 1) nepostojanje cjelodržavne vizije za održivi razvoj, i 2) sistemске slabosti u statističkim podacima i analizama. Kvalitetni, dostupni, blagovremeni i pouzdani razvrstani podaci osiguravaju inkluzivniji aspekt kod analize te pomažu u mjerenju napretka u ostvarivanju SDG-a, osiguravajući da niko ne bude izostavljen. To uključuje i izvore podataka institucija za ljudska prava i organizacija civilnog društva u BiH. Međutim, postizanje jasne slike demografske situacije i populacijskog profila u BiH, uključujući razvrstane podatke o karakteristikama kao što su spol, dob, etnička pripadnost, invalidnost, socioekonomski status, zaposlenost i mjesto stanovanja, ozbiljno je otežano nedostatkom pouzdanih podataka u zemlji.

3

**Saradnja u kontekstu
Agende do 2030. godine**

3.1 Teorija promjene⁶⁶

Okvir saradnje BiH i UN-a: Sažetak teorije promjene

Do 2030. godine, ostvarivanje prioriteta u BiH, uključujući Ciljeve održivog razvoja i lokalizirane ciljeve iz SDG-a, ovisit će o održivom i raznolikom ekonomskom rastu, s benefitima koji se više i pravednije dijele

Do 2025. godine, navedeno će ovisiti o sljedećem

- ▶ Jače politike i regulatorno okruženje koje će omogućiti razvoj s niskim udjelom ugljika, podstaći razvoj poslovanja, podržati stvaranje zelenih i pristojnih radnih mjesta za sve i poboljšati upravljanje okolišem,
- ▶ Uslovi za inkluzivnije i kvalitetnije obrazovanje koje djeci i mladima osigurava vještine 21. vijeka koje su im potrebne za uspješno zapošljavanje na modernom, EU-orijentiranom tržištu rada,
- ▶ Učinkovitije, pravičnije, inkluzivnije i rodno odgovornije zdravstvene i socijalne usluge koje odgovaraju kontekstu starenja stanovništva i visokom stepenu migracija iz zemlje i bolje zadovoljavaju potrebe ranjivih grupa,
- ▶ Praktične reforme za jačanje demokratije kroz bolje upravljanje, te vladavine prava i odgovornijih institucija za pružanje učinkovitih javnih usluga koje su osjetljive na spol i uključuju ranjive grupe, i
- ▶ Veći stepen međusobnog poštovanja, povjerenja i empatije između ljudi i zajednica u cijeloj BiH.

35. Okvir saradnje je vođen prioritetima i lokaliziranim ciljevima u okviru SDG-a u BiH⁶⁷. Da bi se dao doprinos u ostvarivanju ovih prioriteta i ciljeva, saradnja ima za cilj postizanje niza međusobno povezanih promjena koje će ojačati institucionalne uslove i uslove na nivou zajednice za **održiv i raznovrstan ekonomski rast, sa benefitima koji se više i pravednije dijele** među svima, posebno onim najranjivijima. [Pet je glavnih uslova](#) za ovu promjenu:

36. Prije svega, naponi kroz saradnju moraju rješavati strukturalne slabosti ekonomije. Ovo su glavni pokretači siromaštva i isključenosti s preko 170.000 domaćinstava i pola miliona ljudi u BiH koji žive ispod granice siromaštva

u BiH.⁶⁸ Faktori koji utječu na brži i inkluzivniji rast uključuju pretjerano oslanjanje na rast potrošnje, neučinkovita tržišta, nisku stopu učešća radne snage u formalnoj ekonomiji, posebno za žene i mlade, ograničen pristup finansiranju,⁶⁹ nedovoljno razvijene poslovne klastere i lance vrijednosti, nejasna imovinska prava i glomazno regulatorno okruženje te korupciju. Otprilike 80% izvoza u BiH koncentrirano je u rukama deset kompanija, a udio BDP-a posvećen štednji i ulaganju je niži nego kod ostatka zemalja u regionu, zbog čega BiH ostaje bez potrebnog kapitala i novih tehnologija za pokretanje konkurentnosti poslovanja. Od popisa stanovništva 2013. i do 2017. godine, BiH je napustilo oko 150.000

66 UN, COVID-19 i ljudska prava – Zajedno smo u ovome, april 2020. 11.

67 1) Agenda za održivi razvoj do 2030. godine i SDG-i izraženi u novonastalom Okviru SDG-a u BiH i lokaliziranim ciljevima u okviru SDG-a; (2) Buduće pristupanje Europskoj uniji, izraženo Akcionim planom za provedbu prioriteta iz Mišljenja i Analitičkog izvještaja Evropske komisije; (3) Zajedničke socioekonomske reforme (Reformska agenda) za period 2019-2022; i (4) Obaveze u oblasti ljudskih prava u BiH i drugi usaglašeni međunarodni i regionalni ciljevi razvoja i ugovorne obaveze.

68 [Siromaštvo u BiH](#) je veće među starijom populacijom (65+) i djecom (dob 0-14 godina), jer je njihova stopa siromaštva bila 20% i 19%. Stope siromaštva su više među domaćinstvima gdje je glava domaćinstva nezaposlena. Stope siromaštva veće su za ruralna područja (22%) nego za urbana (11%). Ginijev koeficijent u 2017. godini je iznosio 33, odnosno, veći nego u Srbiji (28,5) i Albaniji (29,0) i gotovo sličan kao u Crnoj Gori (31,9) i niži nego u Makedoniji (35,6). UNDP, HD istraživač podataka <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/BIH>.

69 Postojanje značajnih prepreka za žene. Svjetska banka, [Pristup finansiranju za mikro, mala i srednja preduzeća koje vode žene u Bosni i Hercegovini](#), 2018.

građana,⁷⁰ među kojima su kvalificirani radnici i uglavnom mladi ljudi, u potrazi za boljim obrazovanjem, zaposlenjem i boljim prihodima drugdje. Paralelno s tim, prisutna je pretjerana eksploatacija prirodnih resursa. Degradacija vode, zraka, šuma i poljoprivrednog zemljišta, kao i utjecaj klimatskih promjena i gubitak biološke raznolikosti dovode u rizik održivi ekonomski rast.⁷¹ Ovi izazovi su povezani s izostankom odgovornosti, prvenstveno struktura vlasti ali i šire javnosti, nepotpunim pravnim i okvirom politika koji još nije usklađen s pravnom stečevinom EU-a te sporim tempom provedbe reformi i postojećih strategija i politika. Općenito, ovakva situacija narušava izgleda za rastuću, raznoliku ekonomiju i prosperitet čija je stopa dijeljenja veća.⁷²

37. Nadalje, u cilju prelaska na ekonomiju diversifikacije temeljene na znanju, potrebni su obnovljeni napor za jačanje uspješnosti sistema obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite i pomoći te unapređenje dostupnosti, pristupačnosti i kvalitete usluga. Slabosti u sistemima obrazovanja i osposobljavanja u BiH (formalno, neformalno i tehničko-strukovno) evidentne su kod stope nezaposlenosti među mladima (15-24 godine), koja je u 2018. godini iznosila 47%, kao jedna od najvećih u Evropi.⁷³ Stopa među ženama (15-24) je 52%: Glavni uzroci su nedovoljan broj pristojnih radnih mjesta u formalnom sektoru, loša ukupna kvaliteta obrazovnih sistema, neusklađenosti vještina za one koji napuštaju školovanje, tradicionalne rodne uloge i nedostatak poslova koji osiguravaju očuvanja balansa između posla i privatnog života te slaba koordinacija

između ponude obrazovnih sistema i potreba tržišta rada. Uspostavljanje temelja za učenje u ranim godinama je ključno za uspjeh u učenju i zapošljavanju u kasnijim godinama. Stopa upisa u **predškolski odgoj i obrazovanje** od 17% za djecu u dobi od tri do šest godina je najniža u Evropi, s velikim razlikama između urbanih i ruralnih područja te između zaposlenih i nezaposlenih roditelja.

38. Treće, unatoč značajnim izdvajanjima za zdravstvo s 9,2% BDP-a u 2016. godini,⁷⁴ bolji zdravstveni ishodi za sve u BiH dovedeni su u pitanje zbog zabrinutosti u smislu radnih učinaka i ograničene finansijske zaštite ranjivih grupa. Kao što se navodi u Reformskoj agendi, a evidentno je i tokom COVID-19 krize, kvaliteta zdravstvenih sistema u BiH je i dalje neadekvatna, dok se tek treba ostvariti pokrivenost obaveznim zdravstvenim osiguranjem u svim zdravstvenim sistemima u BiH.⁷⁵ Navedeno ograničava pristup osnovnim zdravstvenim uslugama i prijeti održivosti prioritarnih intervencija javnog zdravstva. U 2015. godini potrošnja na socijalnu zaštitu u iznosu od 4% BDP-a bila je jednaka potrošnji u Sloveniji i Hrvatskoj, s tim da tek oko 1% ide siromašnima i socijalno isključenim. Od najsiromašnijeg percentila domaćinstava, većina ne prima naknade iz socijalne zaštite.⁷⁶

39. Četvrto, održivi inkluzivni rast i učinkovito pružanje kvalitetnih javnih usluga ovisit će o učinkovitijem upravljanju i vladavini prava. Izuzetno složeno upravno uređenje sa više nivoa iz Dejtonskog mirovnog sporazuma često stvara izazove kod učinkovite uprave i **vladavine prava**⁷⁷ te rad na ispunjenju obaveza BiH u

70 EK, [Analitički izvještaj](#) u prilogu saopštenja Komisije Evropskom parlamentu i Vijeću Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u EU, Brisel, SWD (2019) 222 završno, Brisel, 29. maj 2019., 89. 71 Bosna i Hercegovina (BiH) ima posebno bogatu biološku i raznolikost staništa. Vidi: GEF, UNEP, BiH, [Biodiverzitet-BiH](#), novembar 2019.

72 Na primjer, Svjetska banka izvještava da je od 2017. godine, 55% radne snage iz BiH sa univerzitetskim obrazovanjem živjelo i radilo u inostranstvu. Svjetska banka, Migracije i odljev mozgova u Evropi i Centralnoj Aziji, SVJETSKA BANKA, ECA EKONOMSKI PODACI JESEN 2019, 62, 65.

73 [Baza podataka ILOSTAT](#), oktobar 2019.

74 WHO, [Baza podataka globalnih izdvajanja za zdravstvo](#), novembar 2019. Ukupna trenutna zdravstvena potrošnja (engl. CHE). Bili su viši od stopa potrošnje u Hrvatskoj (CHE: 7,2%) i Sloveniji (CHE: 8,5%)

75 U BiH postoji 13 različitih zdravstvenih sistema. Ovakav sistem komplicira način pružanja usluga, povećava troškove upravljanja i koordinacije i ima negativne efekte na racionalnost upravljanja zdravstvenim ustanovama; Svjetska banka, Bosna i Hercegovina [Indeks ljudskog kapitala](#), 2018.

76 (1) Svjetska banka ASPIRE [Atlas socijalne zaštite - Profil BiH](#) (podaci za 2015. godinu), novembar 2019. godine; (2) Izračuni UNDP-a, na temelju podataka (za posljednju dostupnu godinu) iz ILO-ovog izvještaja o socijalnoj zaštiti za 2017-2019. godinu.

77 Nedavno mišljenje EK o aplikaciji BiH za članstvo u EU ističe veliki nesrazmjer između zahtjeva pravne stečevine EU i dominantnih uslova u BiH, posebno u pogledu kopenhaških kriterija za stabilnost institucija koje garantiraju demokratiju, vladavinu prava, ljudska

pogledu ljudskih prava. Navedeno je ključno za stabilnost i rast ekonomije⁷⁸. Diskriminatorne odredbe Ustava za manjine i nekonstitutivne narode dovele su do njihove političke, ekonomske i socijalne marginalizacije.⁷⁹ Nadalje, prisutno je značajno nepovjerenje ljudi u vladavinu prava i javne institucije općenito, što zauzvrat dovodi u pitanje provođenje zakona, sigurnost i bezbjednost ljudi. Različiti oblici organiziranog kriminala povezani su i u smislu svojih učinaka na ekonomiju i vladavinu prava.

40. Peto i temeljno za gore navedene promjene je da postoji kritična potreba za povećanjem povjerenja između ljudi i njihovih institucija uprave, što stvara temelje za trajniju socijalnu koheziju.⁸⁰ Gotovo četvrt vijeka nakon završetka sukoba, i dalje su krhki odnosi u BiH i široj regiji između različitih grupa i zajednica. Društvo se i dalje suočava sa snažnom retorikom podjela

koja produbljuje strah i nepovjerenje te koči konstruktivan dijalog i interakciju i umanjuje izgleda za zajedničku viziju zemlje.

41. Važne pretpostavke za saradnju su: 1) da će se postojeće uređenje sa više nivoa vlasti u BiH održati i tokom trajanja CF-a, svećim oslanjanjem na planiranje i odlučivanje na lokalnom nivou; 2) da će vlasti u BiH usvojiti Okvir SDG-a u BiH i lokalizirane ciljeve u okviru SDG-a sa cjelodržavnim mehanizmom za provedbu; 3) i dalje će se nastaviti snažna saradnja s međunarodnim tijelima i mehanizmima za ljudska prava; i 4) da se sve više prepoznaje potreba za rješavanjem pitanja diskriminacije, isključenosti i ranjivosti u politikama i programima vlasti u BiH te prikupljanjem blagovremenih i pouzdanih razvrstanih podataka kako bi se razumjeli oni koji su pod rizikom da budu izostavljeni. Glavni rizici saradnje su detaljno opisani u odjeljku 5.

3.2 Strateški prioriteti za saradnju

42. Teorija promjene i potrebni preduslovi za ostvarenje prioriteta u BiH pružaju četiri prioriteta za saradnju između vlasti u BiH, sistema UN-a i ostalih domaćih i međunarodnih partnera. Utvrđeni su na temelju analitičkog rada u zemlji i potvrđeni kroz konsultacije s više zainteresiranih aktera. U skladu s Agendom za održivi razvoj do 2030. godine, niti jedan od prioriteta se ne bavi samo jednim sektorom ili akterom. Umjesto toga oni predstavljaju neksus promjene i partnerstva koja, zajedno, pružaju učinkoviti put za saradnju BiH i sistema UN-a koji će osigurati opipljive i mjerljive doprinose ostvarivanju prioriteta u BiH. Četiri strateška prioriteta su:

I. Održivi, otporni i inkluzivni rast

43. Ishod saradnje predstavlja integrirani odgovor na ove izazove, uz promociju provedbe strategija i politika za ekonomski rast koji je više inkluzivan, održiv i usmjeren ka maksimiziranju resursa za socijalnu zaštitu i ulaganja u kvalitetne zdravstvene, obrazovne i druge javne usluge. Navedeno zahtijeva prelazak na rezilijentnu privredu i življenje s niskim udjelom ugljika. Sistem UN-a će podržati snažnije politike i regulatorno okruženje i poticajne mjere kako bi se omogućio razvoj s niskim udjelom ugljika, potaknuo razvoj poslovanja i povećala konkurentnost te podržalo stvaranje zelenih i pristojnih radnih mjesta, nadopunjenih okolišnim aktivnostima. Opipljivi rezultati uključivat će snažnije politike ublažavanja

prava i poštovanje i zaštitu manjina. Mišljenje EK, ibid., 13.

78 Te su slabosti posebno vidljive u vrijeme krize, kada je potreban brz, koordiniran odgovor u cijeloj BiH. (npr. migracijski prilivi, poplave i druge prirodne katastrofe).

79 Na primjer: Provedba ratificiranih ugovora o ljudskim pravima ograničena je ograničenim mehanizmima odgovornosti, što predstavlja izazov u utvrđivanju odgovarajućeg nositelja obaveze za određenu odredbu ili preporuku.

80 Procjena u oblasti mira i razvoja: Bosna i Hercegovina, radni nacrt, septembar 2019.

klimatskih promjena, uvođenje tehnologija i planova sa niskim udjelom ugljika i digitalne ekonomije, više malih i srednjih preduzeća (MSP) u glavnim sektorima privrede koji primjenjuju održive poslovne modele, snažnije aktivne mjere tržišta rada za povezivanje mladih, posebno mladih žena i ranjivih grupa, s dobrim poslovima u formalnoj ekonomiji te snažnije poticaje za ulaganja u inovacije i istraživanje i razvoj. Njih će podržati i koordinirana provedba politika i planova upravljanja prirodnim i kulturnim resursima, u skladu s EU i međunarodnim standardima.

II. Kvalitetno, dostupno i inkluzivno obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita

44. U okviru ovog prioriteta, sistem UN-a će podržati dva ključna i komplementarna ishoda, koji su nužni za inkluzivnije i pravičnije društvo:

1. Prvi se odnosi na inkluzivnije i kvalitetnije obrazovanje, usmjereno na vještine 21. vijeka⁸¹ i zapošljivost, posebno mladih i ranjivih grupa. Saradnja će podržati uslove za inkluzivnije i kvalitetnije obrazovanje koje djeci i mladima osigurava vještine 21. vijeka koje su im potrebne za uspješno zapošljavanje na modernom, EU-orijentiranom tržištu rada. Za jačanje uspješnosti obrazovnih sistema i ishoda učenja potrebni su nova politička volja i inovativni napor te uspostavljanje bliskijih veza između sistema obrazovanja i osposobljavanja s tržištem rada i organizacija poslodavaca.
2. Drugi ishod je poboljšanje kvalitete i pristupačnosti zdravstvenih usluga i socijalne zaštite za sve osobe u Bosni i Hercegovini, a posebno ranjive grupe. Ovo je hitno pitanje. Saradnja će ojačati institucionalne uslove za učinkovitije, pravednije i inkluzivnije zdravstvo i sistem socijalne zaštite, uključujući i multisektorske preporuke za prevenciju i ponuditi zaštitu od rodno uslovljenog nasilja te nasilja,

zlostavljanja i iskorištavanja djece. Podržati će se fokus na pravičnosti, s poboljšanom analizom potrošnje i usmjerenosti, a kako bi se osiguralo da programi i usluge zdravstvene zaštite i socijalne zaštite učinkovito odgovaraju na stanje ranjivih grupa.

III. Uprava i vladavina prava sa ljudima u fokusu

45. U partnerstvu sa vlastima u BiH, ovaj ishod saradnje podržava praktične reforme uprave, u skladu s prioritetima u BiH. Navedeno omogućava vlastima u BiH da se učinkovitije udružuju u partnerstva sa stanovništvom u formuliranju i realizaciji transparentnih, pravičnih i odgovornijih politika, zakona i javnih usluga, uključujući odgovor na trenutačno mješovito kretanje azilanata i migranata u zemlji. *Primjera radi*, kantoni i lokalne samouprave će dobiti podršku za izradu razvojnih planova i sistema praćenja u skladu sa SDG-ima, potom sticanje novih sposobnosti i mehanizama za jačanje konsultacija i učešća stanovništva u kreiranju politika i preusmjeravanje na e-upravu radi modernizacije rada i poboljšanja efikasnosti i dostupnosti javnih usluga. Jači fokus će biti stavljen na odgovornost i integritet javne službe, s naglaskom na komunalne usluge. Napori će biti također usmjereni na povećanje učešća žena u političkom i ekonomskom odlučivanju. Predviđa se snažniji fokus na održiv i otporan urbani razvoj.

46. Na kantonalnom i lokalnom nivou razvit će se opipljive nove vještine, sposobnosti i mehanizmi za jačanje konsultacija i učešća građana u kreiranju politika, te revidirati ili izrađivati politike i programi koji su rodno osjetljivi i uključuju ostale ranjive grupe. Agencije iz sistema UN-a nastavljaju podržavati vlasti u BiH u prikupljanju podataka u vezi sa SDG-ima i njihovom korištenju kod jačanja baze utemeljenih nalaza za politike i planove kod uprave, a koji su usklađeni s dugoročnim održivim ciljevima utvrđenim u novom Okviru SDG-a u BiH, te iskoristiti finansiranje iz privatnog sektora za

⁸¹ 21. vijek transverzalne vještine (npr. komunikacija, timski rad i umrežavanje, kritičko razmišljanje i rješavanje problema, inicijativa i otpornost) i deep vještine u jednom ili više profila npr. IKT, kotlari, mlinari, varioci. EK, Vještine za strategiju industrije 2030, 2019. Vidi također; ILO, [Skill-up](#), dld Nov 2019; AES, [Šta su vještine 21. vijeka](#), 2020.

provedbu SDG-ova. Očekivani rezultati u okviru ovog prioriteta su ključni za uspjeh napora na diversifikaciji privrede i pružanju učinkovitijih i inkluzivnijih osnovnih usluga.

IV. Angažiranje građana i zajednice za socijalnu koheziju

47. Ovaj prioritet je ključni faktor omogućavanja (engl. enabler) za sve ostale prioritete i povezane rezultate, kao i za pristupanje u EU te prioritete u BiH vezane za SDG-e. Društvo se još uvijek oporavlja od bola i ratnih trauma, što pogađa odnose unutar i između zajednica. Ovakvo nasljeđe nije ograničeno samo na preživjele žrtve ratnih zločina, već uključuje njihove uže porodice i lokalne zajednice. Kao takva, predstavlja veliku prepreku kolektivnom ozdravljenju i koheziji u zajednici. Veći stepen međusobnog poštovanja, povjerenja i empatije između ljudi i zajednica presudan je za uspjeh napora za održivi i brži rast, jačanje vladavine prava i jačanje upravljanja i pružanja osnovnih usluga.

48. Sistem UN-a će podržati i učestvovati s mladima koje najviše pogađa transgeneracijska trauma. To ih može ograničiti na kolektivno razmišljanje i spriječiti smisleni angažman s onima za koje se smatra da su izvan svojih društvenopolitičkih ili etničkih grupa. Istovremeno, saradnja će se također usmjeriti na netradicionalne aktere, poput vjerskih zajednica, zajedno s medijima i akademskim zajednicama, kako bi se stvorila lokalna povoljna okruženja za direktan angažman stanovništva, volonterizam i dijalog. Stanovništvo će imati pristup novim javnim i mrežnim prostorima i mogućnostima da se uključe u konstruktivne aktivnosti i raspravu o svojim zajednicama a lokalne vlasti će imati nove vještine i mehanizme za učešće i odgovor svojim građanima. Ovim se, između ostalog, očekuje i promocija kritičkog razmišljanja i nulte tolerancije prema svim oblicima nasilja. Ovaj prioritet predstavlja glavnu strategiju „na strani potražnje“ s fokusom na mlade. Ishodi saradnje će nadopuniti reforme institucionalnog upravljanja u okviru prioriteta III za jačanje zahtjeva stanovništva za veću transparentnost i odgovornost u javnoj upravi i uslugama.

3.3 Planirani razvojni rezultati

49. U okviru četiri prioriteta postoji pet očekivanih ishoda. Kolektivni naponi vlasti u BiH i sistema UN-a će dati opipljiv doprinos za napredak po nizu indikatora utjecaja višeg reda, odabranih

kao indikatora sistemskih mjerila.⁸² Ovi indikatori se prate kako bi se mjerio ukupni pravac i doprinos rezultata saradnje BiH i UN-a u cijeloj zemlji do 2030. godine⁸³:

82 **Indikatori sistemskih mjerila** (engl. sentinel) komplementarni su indikatorima uspješnosti ishoda. Dok se indikatori ishoda koriste za mjerenje namjeravanih rezultata (institucionalnih i bihevioralnih), indikatori sistemskih mjerila koriste se za signaliziranje većih promjena u sistemu u kojem programi djeluju, upozoravajući partnere CF-a na promjenu nivoa sistema i, ako je potrebno, potrebu za naknadnim istragama i analizama. Vidi: [Indikatori sistemskih mjerila](#): Sistemski pristup monitoringu i evaluaciji za 2015. godinu.

83 Temeljeno na: Okvir za Ciljeve održivog razvoja u BiH, juni 2019. godine (NACRT), Prilog 1.

Prioriteti u BiH	Jedanaest indikatora sistemskih mjerila utjecaja do 2030. godine
<p><i>Okvir SDG-a: pametni rast</i></p> <p>Reformska agenda I. Održiv i ubrzani ekonomski rast, povećana konkurentnost ekonomije i unapređeno poslovno okruženje</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neto stopa migracija⁸⁴ 2. Stope zaposlenosti i nezaposlenosti prema spolu (SDG 8.5.2)⁸⁵ 3. 3. Manjak u procijenjenom BND-u žena (SDG 5.a, 10.2, zamjenska vrijednostj) 4. 4. Energetski intenzitet, u smislu primarne energije i BDP-a (SDG 7.3.1)
<p><i>Okvir SDG-a: Dobra uprava i upravljanje u javnom sektoru</i></p> <p>Reformska agenda II. Depolitizacija, veća održivost i učinkovitost preduzeća u državnom vlasništvu</p>	<ol style="list-style-type: none"> 5. Vladavina prava (SDG 16.3.1, zamjenska vrijednost⁸⁶) 6. Glas i odgovornost (SDG 16.7.2, zamjenska vrijednost)⁸⁷
<p><i>Okvir SDG-a: Jednake prilike</i></p> <p>Reformska agenda III. Sveobuhvatna reforma i poboljšana kvaliteta zdravstvenih sistema</p>	<ol style="list-style-type: none"> 7. Stopa smrtnosti djece, prema spolu (ispod 5 godina) (SDG3.2.1) 8. Stopa smrtnosti zbog kardiovaskularnih bolesti, raka, dijabetesa ili hronične respiratorne bolesti prema spolu (SDG 3.4.1)
<p><i>Okvir SDG-a: Jednake prilike</i></p> <p>Reformska agenda IV. Politike koje pružaju mogućnosti mladima, ženama i drugim ranjivim grupama</p>	<ol style="list-style-type: none"> 9. Udio stanovništva koji živi ispod nacionalnog (relativnog⁸⁸) siromaštva, prema mjestu, spolu i dobi (SDG 1.2.1) 10. Udio najsiromašnijih 20% domaćinstava koja primaju socijalnu pomoć, prema područjima (SDG 1.3.1) 11. Ginijev indeks nejednakosti dohotka (SDG 10.1.1, zamjenska vrijednost)

50. Saradnja će se voditi sljedećim principima: (1) Uključenost i pravičnost da „niko ne bude izostavljen“, (2) Ljudska prava, rodna ravnopravnost i osnaživanje žena (GEWE), (3) Održivost i otpornost i (4) Odgovornost, uključujući dostupnost i korištenje kvalitetnih podataka. Na programskom nivou, prema temeljnom principu po kojem 'niko ne smije biti izostavljen', postoji set uzajamno podupirućih programskih pristupa saradnji vlasti u BiH, sistema UN-a i drugih partnera⁸⁹:

► **Međusektorska saradnja i koherentna podrška politikama:** Međusobno povezana, složena priroda prioriteta i ishoda CF-a

zahtijeva: 1) Međusektorski i participativni pristupi politikama, uključujući implementaciju i monitoring i 2) Snažnija koordinacija između postojećih radnih tijela u BiH za međusektorske rezultate i stvaranje otvorenog prostora za dijalog i konsenzus oko zajedničkih prioriteta.

► **Provedba:** obnovljeni fokus na realizaciju na kantonalnim i lokalnim nivoima: Navedeno će uključivati napore na povezivanju politika s budžetom za provedbu, s učinkovitom provedbom na lokalnom nivou s lokalnim akterima, uz njihovo učinkovitije uključivanje u monitoring, evaluaciju i učenje. Vlasti u BiH i sistem UN-a podržavat će kulturu mjerenja, monitoringa, evaluacije i učenja s radnim

84 Vidi: [Neto stopa migracija](#), Odjel UN-a za populaciju Postoje višestruki izvori informacija u BiH te međunarodni izvori o dinamici i obimu migracija iz zemlje. Sistem UN-a će saradivati sa statističkim tijelima BiH na usaglašavanju indikatora u svrhu monitoringa i izvještavanja. Konkretno, potrebne su mjere za mjerenje nivoa migracija među mladima i profesijama.

85 [Stopa učešća žena u radnoj snazi](#) također se prati radi razmatranja promjene u broju žena koje su prestale tražiti posao i nisu obuhvaćene stopama nezaposlenosti. Prema modeliranim procjenama ILO-a, u 2019. godini je to bilo 35%.

86 Riječ je o lokaliziranom indikatoru za SDG 17.7.2 iz Okvira za SDG-e u BiH (nacrt). Podaci za inidikator Svjetske banke za World Governance. Indikator se kreće u rasponu od -2,5 (slaba) do 2,5 (snažna) uspješnost uprave.

87 Riječ je o lokaliziranom indikatoru za SDG 17.7.2 iz Okvira za SDG-e u BiH (nacrt). Podaci indikatora Svjetske banke za World Governance, koji mjere „stepen u kojem građani smatraju da učestvuju u odabiru vlasti, kao i slobodu izražavanja, udruživanja i medija. Međunarodno usporedive vrijednosti indikatora kreću se u rasponu od -2,5 (slaba) do +2,5 (snažna) uspješnost uprave“.

88 Relativno siromaštvo definirano kao 60% srednjeg dohotka (Eurostatova metodologija)

89 Uključujući: zakonodavna tijela, privatni sektor, međunarodne finansijske institucije, organizacije civilnog društva, medije, univerzitet i nezavisne istraživačke i institucije u oblasti politika.

mehanizmima za monitoring i upravljanje rezultatima te identificirati i rješavati nedostatke kod podataka za prioritete zemlje i povezane SDG-e.

- ▶ **Učešće mladih:** U svim prioritetima i rezultatima, naponi za saradnju moraju se usmjeriti na davanje većeg udjela u razvoju mladima (15-30 godina), posebno djevojkama, ženama i ranjivim grupama, na nivou cijele zemlje.
- ▶ **Rodna integracija:** Ključne zabrinutosti su rodna diskriminacija, rodne podjele na tržištu rada i profesionalna segregacija te rodno uslovljeno nasilje.⁹⁰ Kroz sve ishode, partneri će se baviti nedostacima u zakonodavnom i institucionalnom okviru za poštivanje međunarodnog prava o ljudskim pravima, radeći na većoj dosljednosti u provedbi preporuka mehanizama UN-a za ljudska prava i doprinositi snažnijim institucionalnim kapacitetima za rodnu analizu i rodno odgovorno programiranje.⁹¹
- ▶ **Transfer tehnologija i digitalna ekonomija:** Predviđanje budućih potreba i primjena vještina kroz prioritete i ishode za pokretanje inovacijskih mogućnosti za održivi rast i inkluzivno društvo.
- ▶ **Podaci i statistika:** Po svim ishodima, snažne politike i planovi i učinkovita provedba ovisit će o razvrstanim **podacima i dokazima**.⁹² Po svakom od ishoda, sistem UN-a će podržati statističke institucije u BiH da ojačaju prikupljanje podataka, monitoring i izvještavanje o relevantnim SDG-ima, s fokusom na rješavanje kritičnih nedostataka podataka i iskorištenje kvalitativnih podataka organizacija civilnog društva i institucija za ljudska prava u BiH.
- ▶ **Razvoj kapaciteta** je ključan za sve programske pristupe. Za svaki prioritet, sistem UN-a i vlasti u BiH utvrđuju kritične nedostatke na temelju procjene kapaciteta i inovativnih mjera za rješavanje institucionalnih uskih grla.

3.4 Ishodi saradnje

51. Na temelju teorije promjena i prioriteta u BiH, naredni odjeljak opisuje pet ishoda saradnje između vlasti u BiH i sistema UN-a⁹³. Svaki dio opisuje teoriju promjena, uključujući očekivani ishod, ključne indikatore napretka, strategije i konkretne uslove *ili* rezultate koji se očekuju od saradnje, a koji su ključni za uspjeh. Ovi konkretni rezultati su **ključni doprinosi** koji se očekuju od saradnje u sistemu UN-

a. Zajedno, naredni dijelovi nude detaljniju teoriju promjene o načinu na koji će saradnja između vlasti u BiH i sistema UN-a **katalizirati i doprinijeti** prioritetima u BiH, uključujući i lokalizirane SDG-e i ciljeve. Matrica rezultata, uključujući indikatore, polazne osnove, ciljeve, izvore podataka i partnere nalazi se u **Prilogu B**.

90 Evaluacija UNDAF-a, ibid., 17; Okvir SDG-a u BiH, ibid 17-18.

91 Na primjer: Inkluzivne politike tržišta rada i kodeksi za radna mjesta koja više pogoduju ženama, rješavajući rodni nesrazmjer u prihodima.

92 Razvrstano prema dohotku, spolu, dobi, etničkoj pripadnosti, migracijskom statusu, invalidnosti i geografskom položaju

93 Ishodi predstavljaju promjene visokog stepena u institucionalnom učinku ili ponašanju ljudi i njihovih zajednica. Opisuju sljedeće: (1) koja su to drugačija ponašanja kod stanovništva kako bi poboljšali svoj život i život svojih porodica i zajednica ili (2) kako institucije djeluju na nove načine kako bi podržale stanovništvo u njihovim naporima. Rezultati opisuju nove vještine i sposobnosti, proizvode i usluge. Ovo su konkretni rezultati saradnje između vlasti u BiH i UN-a i očekuje se da pokažu inovacije. Rezultati saradnje između vlasti u BiH i sistema UN-a razrađuju se u okviru detaljnih zajedničkih planova rada (engl. JWP) za svaki ishod.

55. Ovo je složeno i međusobno povezano područje za saradnju. Postoji **šest potrebnih uslova** za uspostavljanje institucionalnih temelja i osiguranje pravih poticaja i tržišnih signala za dinamičniji rast privrede i stvaranje pristojnih poslova. Bliska saradnja između vlasti u BiH, UN-a i drugih partnera u privatnom sektoru i civilnom društvu će proizvesti opipljiva nova znanja i vještine, proizvode i usluge kako bi se podržali ovi uslovi:

56. Prvo, u BiH su potrebne **strategije i okviri transformacije preduzeća**, usmjereni na mala i srednja preduzeća i povećanje konkurentnosti preduzeća. Oni će osigurati fiskalne i druge programske poticaje (npr. poslovni inkubator i razvojne usluge) koji promoviraju proizvodnju sa niskim nivoima ugljika, povećavaju produktivnost, omogućavaju pristup finansiranju i tehnologiji i olakšavaju ulazak na tržišta EU-a. MSP-i će biti među najteže pogođenim usljed ekonomskih efekata pandemije koronavirusa i potrebne su hitne poticajne mjere za izbjegavanje stečaja i dugoročne nezaposlenosti. Pažnja će biti usmjerena na prilagođavanje poticaja i podrške za žene, mlade i marginalizirane grupe. Ključni element strategije je reforma industrijskih i poslovnih propisa i standarda za promociju održive potrošnje i proizvodnje (SCP) i zelenih poslovnih praksi. Navedeno će uključivati procjenu radnih mjesta u „zelenoj“ ekonomiji, uključujući analizu nedostataka povezanih sa tehnologijom i finansiranjem. Za vlasti u BiH potrebno je poboljšanje kapaciteta za planiranje i provedbu zelenog rasta, poboljšano upravljanje vodama i poljoprivrednog razvoja. Ključno je preispitivanje rodne dimenzije „upravljanja“ u politikama, programima i budžetima kako bi se riješile sistemske prepreke ženama da preuzmu veću ulogu u upravljanju zaštitom okoliša i poljoprivrednom poslovanju.

57. Drugo, propisi, procedure i usluge za pokretanje novih preduzeća i pristup obukama i kreditiranju bit će jednostavniji i pristupačniji na platformama e-uprave. Vlasti u BiH i UN podržavaju izradu i provedbu strategija i politika e-uprave kako bi se osiguralo da su sistemi

dostupni, sigurni, prilagođeni korisnicima i mobilni. Usluge kvalitetnog preduzetništva i poslovne usluge će biti dostupne i proširene kroz „one-stop-shop“ servisne centre koji također mogu podržati agresivnije usvajanje IKT-a. Sistem UN-a će podržati vlasti u BiH da se uključe i mobiliziraju bh. dijasporu na veću ulogu u razvoju, uključujući ulaganja i razvoj poslovanja. Planira se izrada i provedba nove sheme kako bi se privukla bh. **dijaspora** i novi diplomirani studenti na STEM-u,⁹⁶ radi rješavanja problema nedostatka visokokvalificiranih na tržištu rada.

58. Treće, u **poljoprivredi i poljoprivredno-prehrambenom sektoru**, velik udio ruralnog stanovništva u BiH zahtijeva usklađenije napore za povećanje održive poljoprivredne proizvodnje i prihoda od privrede, usmjerene na male proizvođače. Sistem UN-a će podržati napore BiH u podizanju produktivnosti zemljišta, povećanju proizvodnje poljoprivredno uzgojenih prehrambenih kultura i povećanju poljoprivrednog izvoza. Navedeno će ovisiti o integriranju malih poljoprivrednika u lance vrijednosti i uspostavljanju veza sa malim i srednjim poljoprivrednim preduzećima „prerađivačima“ (SMAE). Time se poboljšava pristup tržištima, povećavaju prihodi poljoprivrednih gospodarstava i stvara pristojna zaposlenost. U kratkoročnom i srednjoročnom periodu, tržište BiH je najvažnije za male poljoprivrednike i male i srednje prerađivače. Proizvodnja za izvoz je dugoročni cilj koji će zahtijevati koordinirano uvođenje sistema upravljanja kvalitetom poput HACCP ili ISO sertifikata. Konkurencija u zemlji i kod poljoprivrednika sa sjedištem u EU zahtijeva strategiju diferencijacije koja se temelji na kvaliteti, razvoju brenda i može uključivati specijalizaciju u tradicionalnim i lokalnim specijalnostima. Potrebna je dosljedna strategija i akcijski plan za cijelu zemlju kako bi se povećala produktivnost malih vlasnika, pružila im podrška u prepoznavanju tržišnih niša i stvorile komercijalne veze s SMAE-ovima radi dodavanja vrijednosti i dobivanja više proizvoda na tržištu⁹⁷. Pored toga, ojačat će se kapaciteti za primjenu biotehnologije za poboljšanje

96 STEM: Nauka, tehnologija, inženjstvo, matematika

97 FAO, FAO, Integracija malih farmara u lancima vrijednosti u Istočnoj Evropi i Centralnoj Aziji: Sinteza, 2014.

nadzora poljoprivredne proizvodnje i sigurnosti hrane, u skladu s EU standardima.

- 59.** Četvrto, **klimatske promjene** i njihovi učinci na resurse okoliša ne poznaju administrativne granice. Učinkovito upravljanje održivim ekonomskim rastom zahtijeva funkcionalne mehanizme koordinacije na nivou cijele države za „horizontalnu“ izradu i provedbu politika među relevantnim institucijama na svim nivoima, sa fokusom na interakcije između okoliša, energije, poljoprivrede i egzistencije, posebno za ruralne zajednice i ranjive grupe. Sve inicijative moraju imati demonstrirano poštivanje zahtjeva pravne stečevine EU-a, posebno poglavlja 11. (poljoprivreda i ruralni razvoj), 12. (sigurnost hrane), 15. (energija) i 27. (okoliš).
- 60.** Peto, vlasti u BiH nisu u mogućnosti same adekvatno odgovoriti na složenosti i međusobne interakcije između klime, okoliša, poljoprivrede i ekonomske diversifikacije. Vlasti u BiH i sistem UN-a pokrenut će pilot centre za partnerstva, s ciljem okupljanja privatnih i javnih aktera kako bi razgovarali o zajedničkim interesima i potencijalnim partnerstvima za podršku održivom razvoju.
- 61.** Šesto, BiH ima visoku izloženost **prirodnim opasnostima**, s indeksom rizika od 3,7/10, što je najviša vrijednost među zemljama Zapadnog Balkana.⁹⁸ Procjenjuje se da je 20% teritorija BiH i 280.000 stanovnika izloženo značajnim rizicima od poplava, a klizišta su sve veći izazov s više od 260.000 stanovnika u područjima značajnog rizika.⁹⁹ **Klimatske promjene** doprinose izrazitoj varijabilnosti padavina i povećanju temperatura, što uzrokuje češće i intenzivne suše i olujno vrijeme.¹⁰⁰ Degradacija vode, zraka, šuma i poljoprivrednog zemljišta ubrzava gubitak biodiverziteta i povećava **rizik od udara katastrofa**. Ranjivost poplava i drugi

rizici od katastrofa *naglašavaju* važnost veze između inkluzivnog i održivog ekonomskog rasta, integriranijeg donošenja politika, smanjenja rizika od katastrofa i održivog upravljanja resursima.

- 62.** Uključivanje okolišnih aspekata u sektorske politike i zakonodavstvo je u ranoj fazi u sektoru energije, rudarstva, prometa, poljoprivrede, šumarstva i zdravstva, a tek treba započeti u sektorima turizma i obrazovanja. Iako je BiH uspostavila platformu za smanjenje rizika od katastrofa u 2013. godini, još uvijek nije moguće podržati učinkovitu koordinaciju sveobuhvatnih inicijativa za smanjenje rizika od katastrofa u cijeloj zemlji. Katastrofe neproporcionalno pogađaju ranjive zajednice i grupe zbog ograničenog pristupa proizvodnim sredstvima za odgovor i rani oporavak te slabiju izloženost sistemima ranog upozoravanja. Potrebni su učinkoviti, snažni, dobro koordinirani sistemi za odgovor i smanjenje rizika od katastrofa, posebno na lokalnom nivou. Navedeno uključuje razvoj kapaciteta za spremnost na katastrofe i upravljanje prije i nakon katastrofe za resorne vlasti u BiH te dostupnost kvalitetnih, razvrstanih statističkih podataka o siromaštvu i nejednakosti za poboljšano prostorno planiranje.
- 63.** U kombinaciji, ishod saradnje i prateći rezultati i strategije stvorit će jače uslove za održiv i inkluzivniji privredni rast smanjenjem prepreka za pokretanje MSP-a, povećanjem uslova za formalno, pristojno zapošljavanje, podrškom klimatskoj otpornosti i zaštiti biodiverziteta te stvaranjem poticaja i partnerstva za prelaz na obnovljivu energiju. Očekuje se da saradnja osigura specifične doprinose sa dodatnom vrijednošću za dinamičniju ekonomiju i prosperitet sa većom stopom dijeljenja, posebno za žene i ranjive grupe.

98 INFORM Indeks globalnih rizika, dostupan na <https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/inform-index/>

99 Poplave u prosjeku pogađaju oko 100.000 ljudi godišnje, a procjena gubitka BDP-a je oko 600 miliona dolara. Obilne poplave 2014. godine dovele su do više od 20 smrtnih slučajeva, raseljavanje 90.000 ljudi i procijenjeni ekonomski gubitak od 15% BDP-a. Vidi (1) INFORM Globalnih rizika, dostupan na <https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/inform-index/>; (2) Svjetska banka, Globalni fond za smanjenje rizika od katastrofa i oporavak: BiH; (3) UNDP BiH (2017), Procjena rizika od poplava i klizišta.

100 UNDP BiH (2019), Detaljna procjena ranjivosti na klimatske promjene

II. Kvalitetno, dostupno i inkluzivno obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita

- 64.** Postoje dva predložena ishoda saradnje:
- ▶ Ishod kod obrazovanja i zapošljavanja podržava uslove za inkluzivnije i kvalitetnije obrazovanje koje djeci i mladima osigurava vještine 21. vijeka koje su im potrebne za uspješno zapošljavanje na modernom, EU-orijentiranom tržištu rada.
 - ▶ Rezultati zdravstvene i socijalne zaštite bit će usmjereni na promjene politika, zakona i kapaciteta za učinkovitije, pravednije i inkluzivno zdravstvo i sisteme i usluge socijalne zaštite i pomoći.
- 65.** 65. Oba ishoda imaju fokus na jednakosti, stavljajući naglasak na poboljšane analize potrošnje i usmjerenost, monitoring kvalitete i pokrivenost usluga, te učinkovit odgovor na stanje ranjivih grupa. Intervencije kod potražnje usmjerene su na podršku ciljanim nosiocima prava da zatraže svoja prava na efikasno obrazovanje, zdravstvo i usluge socijalne zaštite.

Ishod 2. Do 2025. godine, stanovništvo ima koristi od inkluzivnijih i kvalitetnijih programa obrazovanja usmjerenih na vještine iz 21. vijeka za veću zapošljivost, blagostanje i aktivno učešće u društvu

Teorija promjene

- 66.** Teorija promjene na kojima se temelji ovaj ishod je da su obrazovni učinci svih mladih ključni za njihov uspjeh kod zapošljavanja na modernom, EU-orijentiranom tržištu rada.¹⁰¹ Ishod saradnje je stvaranje uslova za inkluzivnije i kvalitetnije obrazovanje za svu djecu i mlade koje nudi vještine 21. vijeka. Za jačanje uspješnosti obrazovnih sistema i ishoda učenja potrebni su obnovljena politička volja i inovativni napor te uspostavljanje bliskijih veza između sistema obrazovanja i osposobljavanja s tržištem rada i udruženjima poslodavaca. Jednakost u obrazovanju je zabrinjavajuća, jer djeca, posebno djevojčice, iz siromašnih domaćinstava i manjinskih grupa bilježe višu stopu ponavljanja razreda i napuštanja školovanja. Očekuje se da će saradnja podržati vlasti u BiH u provođenju preporuka nedavnog UPR-a kako bi se osiguralo inkluzivno i kvalitetno obrazovanje za svu djecu, a posebno manjinske grupe.¹⁰²
- ▶ povećana koherentnost i kvaliteta sistema formalnog obrazovanja i TVET-a,
 - ▶ smanjeni broj mladih, posebno žena i pripadnika ranjivih grupa, koji nisu u obrazovanju, zapošljavanju ili obuci,
 - ▶ jače usklađivanje politika i radnih odnosa između sistema obrazovanja i osposobljavanja i tržišta rada i organizacija poslodavaca.
- Saradnja između vlasti u BiH i sistema UN-a usmjerit će se na četiri važna uslova koji će doprinijeti ovim promjenama.
- 67.** Do 2025. godine uspjeh napora kod saradnje BiH i UN-a bit će vidljiv kod sljedećeg:
- ▶ više djece učestvuje u organiziranom, kvalitetnom ranom učenju i predškolskim ustanovama,
- 68.** Prije svega, učinci obrazovanja kod mladih su ključni za ostvarivanje Reformske agende i napredak u pristupanju EU. Ključan je i obnovljeni fokus na kvaliteti poučavanja i učenja. Sistem UN-a će podržati poboljšani plan i program osposobljavanja nastavnika koji će im omogućiti da koriste aktivne metode poučavanja i učenja. Navedeno uključuje odmak od tradicionalnih, pasivnih metoda suhoparnog ponavljanja i reprodukcije znanja ka vještinama razmišljanja višeg reda radi stjecanja uvida,

¹⁰¹ Indeks humanog kapitala Svjetske banke. Dijete rođeno u BiH danas će dostići tek 62% svog proizvodnog potencijala kad odraste u odnosu na dijete rođeno u zemljama s najboljim obrazovanjem i zdravstvenom zaštitom. Kod ocjene obrazovanja u BiH, izvještaj pokazuje da u prosjeku djeca mogu očekivati da će okončati 11,7 godina školovanja do 18. godine. Međutim, to je ekvivalent tek 8,6 godina učinkovitog učenja.

¹⁰² [Generalna skupština UN-a, Vijeće za ljudska prava, Izvještaj Radne grupe za univerzalni periodični pregled \(UPR\): Bosna i Hercegovina, A/HRC/43/17, 19. decembar 2019.](#)

kritičke procjene i primjene novih znanja u timskim ili grupnim postavkama. Više nastavnika će imati ispunjene ažurirane minimalne zahtjeve za osposobljavanjem, posebno na osnovnoškolskom nivou, a uspostaviti će se novi sistemi za monitoring kvalifikacija i kontinuirano stručno usavršavanje. Vlasti u BiH i sistem UN-a istražiti će Laboratorije za tehnološke inovacije (UNTIL)¹⁰³ kako bi se povećala povezanost učionica i stvorile platforme za zajedničko rješavanje problema kod izazova održivog razvoja u BiH, poput klimatskih promjena. Za rješavanje podjela i nasilja u školama, nastavnici, roditelji, vjerski lideri, mediji i roditelji imaju nove vještine da istupaju i potiču otvoreni dijalog.

69. Drugo, za ovakav pomak bitan temelj je uspjeh u ranim godinama (0-3 godine). Istraživanje pokazuje da jedan dolar uloženi u kvalitetne programe ranog rasta i razvoja [ostvaruje povrat](#) između šest i 17 dolara.¹⁰⁴ Vlasti u BiH osnovale su višesektorske radne grupe za rani razvoj djece (ECD) i usvojeni su programi i inicijative.¹⁰⁵ Saradnja BiH i UN-a usmjerit će se na provedbu, osiguranje kvalitete i monitoring uspješnosti kako bi se osigurala kvaliteta i pristupačnost dnevnih centara i vrtića, posebno na područjima s nedovoljno uslugama. Podrška UN-a uključivat će izradu politika i usluga kako bi se ojačala rana

identifikacija kašnjenja u razvoju i odgovarajući odgovori obrazovnih sistema. Navedeno će podržati napore kako bi se osiguralo da je nova generacija mladih u BiH spremna učiti i napredovati.

70. Treće, tehničko i strukovno obrazovanje i obuka (TVET) trebaju proizvesti novu generaciju preduzetnika, menadžera i kvalificiranih radnika. Međutim, oni nisu u mogućnosti osigurati potrebne vještine koje poslodavac želi. Potrebno je pronaći načine za jačanje ponude, u poveznici s potrebama tržišta, poboljšati poučavanje i učenje, te usmjeriti apetite mladih prema preduzetničkom izazovu.

Četvrto, razviti će se i implementirati novi mehanizmi za povezivanje organizacija poslodavaca s donositeljima odluka u institucijama za obrazovanje i osposobljavanje i univerzitetima kako bi se ojačala veza između obrazovanja, vještina i zapošljivosti. Ovo će pomoći u usmjeravanju određenih mjera tržišta rada (iz ishoda 1) u ciljanje općine kako bi se pružila podrška osobama koje su napustile školovanje, nezaposlenima i nedovoljno zaposlenima u traženju nove obuke i novih karijernih mogućnosti.

Ishod 3. Do 2025. godine, stanovništvo ima pristup kvalitetnijim i inkluzivnijim sistemima zdravstvene i socijalne zaštite

Teorija promjene

71. U skladu s prioritetima u BiH, teorija promjene koja stoji u osnovi ovog rezultata je da će

kvalitetna, pristupačna javna zdravstvena zaštita i socijalna zaštita i usluge socijalne

103 UNTIL će funkcionirati kao laboratorij i alat, nudeći inovativne tehnologije, uključujući vještačku inteligenciju, Blockchain i Internet of Things (IoT), savjetodavnu podršku i smjernice za rješavanje problema putem praktičnih radionica, praktičnog učenja i projekata iz inkubatora.

104 Ekonomska analiza ulaganja u ECD pokazuje procijenjeni budući prinos investicije, s povećanom produktivnošću i platama, u iznosu od 13% godišnje. Kratkoročni programski troškovi su i više nego nadoknađeni direktnim i dugoročnim koristima kroz smanjenje potrebe za specijalnim obrazovanjem, boljim zdravstvenim ishodima, smanjenom potrebom za socijalnim uslugama, nižim troškovima krivičnog pravosuđa i povećanjem produktivnosti. Vidi: (1) [Lancet serije Unapređenje ranog razvoja djeteta: od nauke do skale](#), 2016; (2) [Ulaganja u rani rast i razvoj: Smanjenje deficita, jačanje ekonomije, i Mnogostruke dobiti sveobuhvatnog pristupa ranog rasta i razvoja](#), J.J. Heckman za [Heckman Equation](#), novembar 2018; (3) UNICEF, [Dokazi za ulaganja u rani rast i razvoj](#), decembar 2015; (4) OECD, [Ulaganje u rani rast i razvoj i brigu](#), OECD, oktobar 2017; (5) Svjetska banka, [Ulaganje u rani rast i razvoj](#), Pregled nedavnog iskustva Svjetske banke, 2015. 2-3, 32, 58., [Zašto ulagati u rani rast i razvoj?](#), novembar 2019.

105 Usvojen je strateški program za rani rast i razvoj za 2016. do 2021. za RS. U 2018. godini usvojeni su revidirani Standardi i norme zdravstvenih usluga u FBiH radi uključivanja inovativnih integriranih usluga ranog razvoja djece (IECD) kao dijela paketa primarne zdravstvene zaštite. Ovime se promovira univerzalna pokrivenost usluga IECD-a i intervencija u ranom djetinjstvu (ECI) koje su uključene u zdravstveni sektor i finansiraju se iz deset kantonalnih fondova zdravstvenog osiguranja.

pomoći doprinijeti poboljšanju otpornije, sigurnije egzistencije i snažnijih ekonomskih performansi. Ishod saradnje je stvaranje uslova za učinkovitiji, pravedniji, otporniji i inkluzivniji sistem i usluge zdravstva i socijalne zaštite i socijalne pomoći.

72. Pandemija COVID-19 donosi ogroman pritisak na zdravstvene sisteme i usluge. Vlasti u BiH će morati donijeti teške odluke za balansiranje odgovora na pandemiju sa održavanjem drugih osnovnih zdravstvenih usluga, bez rizika od urušavanja sistema. Nadalje, može doći do odgađanja ili obustave niza rutinskih i fakultativnih usluga. Pored toga, kada konkurentska potražnja zaprijeti rutinskoj praksi, direktne zastoje u sistemu mogu ublažiti pojednostavljeni namjenski osmišljeni mehanizmi upravljanja i protokoli. Ključno je uspostavljanje i održavanje efikasnog skrininga, trijaže i ciljanog upućivanja slučajeva COVID-19 i drugih slučajeva. Ranjive grupe možda nemaju jednak pristup blagovremenim, kvalitetnim informacijama o riziku od infekcije i kvalitetnim preventivnim i kurativnim zdravstvenim uslugama.

73. Glavni fokus napora u saradnji je na analizi i pronalaženju efikasnosti u potrošnji za zdravstvo i socijalnu zaštitu i ciljane usluge. Sistem UN-a će podržati fokus na jednakosti kako bi se osiguralo da programi i usluge zdravstvene i socijalne zaštite budu otporni i učinkovito odgovore na stanje ranjivih grupa. Navedeno uključuje podršku za pripravnost i planiranje u kriznim situacijama kako bi se povećala otpornost ovih sistema na buduće pandemije kao i podršku sigurnosti cestovnog prometa. Saradnja će omogućiti vlastima u BiH provedbu preporuka iz nedavnog UPR-a u cilju jačanja zdravstvene zaštite i za rješavanje pitanja univerzalne zdravstvene zaštite, posebno za ranjive grupe.¹⁰⁶

74. Navedeno je hitni prioritet: Ubrzano starenje stanovništva, u kombinaciji s migracijama,

predstavlja teret za postojeće usluge socijalne zaštite i socijalne pomoći. U 2017. godini samo 1,45 službeno zaposlenih radnika je izdržavalo jednog penzionera; manje od 30% građana u BiH koji su odlazili u penziju su stekli uslove za starosnu penziju; a samo 2% nezaposlenih je primalo naknade za nezaposlenost.¹⁰⁷ Ovakvi demografski pomaci će imati značajne posljedice na rast, životni standard i fiskalnu održivost.

75. Do 2025. godine uspjeh napora kod saradnje BiH i UN-a bit će vidljiv kod sljedećeg:

- ▶ učinkovitije planiranje, budžet i potrošnja na zdravstvene i socijalne usluge,
- ▶ više ljudi, posebno iz ranjivih grupa, koji uživaju zdravstveno osiguranje ili proširenu pokrivenost u zdravstvenim sistemima,
- ▶ poboljšani kapaciteti zdravstvenih radnika za opću otpornost zdravstvenih sistema i pružanje usluga,¹⁰⁸
- ▶ učinkovitiji mehanizmi upućivanja u zdravstvenim, socijalnim i dječjim sistemima zaštite za povezivanje ranjivih grupa s osnovnim uslugama.

Saradnja između vlasti u BiH i sistema UN-a usmjerit će se na četiri važna uslova koji će doprinijeti ovim promjenama.

76. Prijesvega, **investicije moraju biti predvidljivije** i isplativije tamo gdje su identificirane potrebe najveće, uključujući na nižim nivoima vlasti. Prečesto planovi i strategije imaju namjeru obuhvatiti isključene i marginalizirane grupe, ali povezani budžeti i mjere provedbe nisu dovoljni. Osnaženi sistemi zdravstvene i socijalne zaštite zahtijevaju obnovljeni fokus na osiguranju kvalitete, poboljšano finansiranje i zdravstvene informacijske sisteme, poboljšane tehničke kapacitete zdravstvenih radnika i isplativost lijekova, vakcina i medicinskih proizvoda. Ključni akteri u zdravstvu će imati unaprijeđene kapacitete za realizaciju budžeta temeljenog na rezultatima i fiskalnom prostoru i analizama

106 [Generalna skupština UN-a, Vijeće za ljudska prava, Izvještaj Radne grupe za univerzalni periodični pregled \(UPR\): Bosna i Hercegovina, A/HRC/43/17, 19. decembar 2019.](#)

107 (1) UNDP-ovi izračuni, temeljeni na podacima (za posljednju dostupnu godinu) iz ILO-ovog Izvještaja o socijalnoj zaštiti 2017-2019; (2) Baza podataka ASPIRE Svjetske banke (podaci iz 2015).

108 Navedeno uključuje tehničku pomoć i obuku za proširenje usluga radioterapije i nuklearne medicine za efikasno liječenje nezaraznih bolesti, kao i zaštitu od zračenja pacijenata.

82. Na kantonalnim i lokalnim nivoima, predviđa se razvoj opipljivih novih vještina, sposobnosti i mehanizama u partnerstvu s vlastima u BiH kako bi se osnažile konsultacije s građanima i njihovo učešće u kreiranju politika, dok bi revidiranje ili izrada politika i programa bili rodno prilagođeni te uključivali ostale ranjive grupe za ciljanje i pružanje usluga. Agencije iz sistema UN-a nastavljaju podržavati vlasti u BiH u prikupljanju podataka u vezi sa SDG-ima i njihovom korištenju kod jačanja baze utemeljenih nalaza za politike i planove kod uprave, a koji su usklađeni s dugoročnim održivim ciljevima utvrđenim u novom Okviru SDG-a u BiH, te iskoristiti finansiranje iz privatnog sektora za provedbu SDG-ova. Očekivani rezultati u okviru ovog prioriteta su preduslovi za uspjeh napora na diversifikaciji privrede i osiguranja prosperiteta sa njegovom pravičnijom raspodjelom (Ishod 1). Očekuje se da će saradnja pružiti podršku vlastima u BiH u provođenju preporuka iz nedavnog UPR-a za zaštitu i promociju ljudskih prava kroz pristup zasnovan na dokazima i jačanje koordinacije politika ljudskih prava između vlasti u rješavanju pitanja diskriminacije žena, djece i ranjivih grupa¹⁰⁹.

83. Do 2025. godine uspjeh napora kod saradnje BiH i UN-a bit će vidljiv kod sljedećeg:

- ▶ poboljšane percepcije i zadovoljstvo kada je riječ o transparentnosti i kvaliteti ključnih javnih usluga;
- ▶ primjena međunarodnih standarda upravljanja na lokalnom nivou, posebno u pogledu rodne ravnopravnosti;
- ▶ veće korištenje platformi za e-upravu radi olakšavanja svakodnevnog poslovanja i transakcija;
- ▶ snažnija primjena cjelodržavnih strategija na nivou cijele zemlje za sprječavanje i odgovor na rodno uslovljeno nasilje i nasilje nad djecom i za promociju veće javne uloge žena;
- ▶ poboljšanje objektivnih mjera o tome koliko

dobro politike i usluge obuhvaćaju ranjive grupe i pružaju istinske prilike za njih kako bi poboljšali svoju egzistenciju, posebno raseljene porodice, te izbjeglice i migranti.

84. Postoji šest potrebnih uslova za odgovornije i transparentnije institucije koje mogu pružati učinkovite i djelotvorne javne usluge i provoditi vladavinu prava.

85. Prije svega, neophodna je pojednostavljena i „pametnija“ izrada politika i regulatornog okvira¹¹⁰ za opipljiv napredak po prioritetima za ciljeve ulaska u EU i ciljeve povezane sa SDG-om. Navedeno će zahtijevati poboljšane radne mehanizme koordinacije za učinkovitu provedbu između vlasti. Pojačani monitoring učinka je također od presudne važnosti za prevazilaženje zastoja koji je spriječio provedbu reformi upravljanja. Vlastima i grupama civilnog društva potrebni su novi mehanizmi za reviziju i načini rada s objektivnim podacima i statistikama kako bi se bolje odrazilo ranjivost i rodna ravnopravnost te mjere provedbe za politike, programe i povezane budžete.

86. Nadalje, ovi napori će biti popraćeni naporima na reformi javne uprave i državne službe kako bi se prešlo na zapošljavanje na temelju zasluga i radnog učinka u javnoj upravi i profesionalnoj državnoj službi koja je otpornija na politička uplitanja. Referentna mjerila dobre uprave i rada javne uprave, koju su odobrile objektivne treće strane, imaju potencijal za institucionalizaciju novih standarda temeljenih na standardima zasluga, kao i da odgovore na zahtjeve ljudi za odgovornošću. U ciljanim ministarstvima i odjelima, državni službenici će moći pokazati nove vještine¹¹¹ za inovacije u politikama na temelju dokaza, međusektorsku saradnju i javne konsultacije. U svemu navedenom, vlasti u BiH će imati nove vještine i sposobnosti za poboljšanje pristupa pravdi, poštivanje obaveza u pogledu ljudskih prava i nediskriminacije, jačanje kapaciteta za pripravnost i odgovor na

109 [Generalna skupština UN-a, Vijeće za ljudska prava, Izvještaj Radne grupe za univerzalni periodični pregled \(UPR\): Bosna i Hercegovina, A/HRC/43/17, 19. decembar 2019.](#)

110 Navedeno uključuje pomak od „regulirati i zaboraviti“ prema regulatornom okviru koji je **prilagodljiv, otvoren za eksperimentiranje, fokusiran na rezultate i saradnju** između sektora, administrativnih nadležnosti i s privatnim sektorom. Deloitte Insights, [Budućnost regulative – Principi za regulaciju novih tehnologija](#), dld oktobar 2018.

111 Vidi šest karakteristika [visokoučinkovite državne službe](#) M. Jarvis, Mowat Centre, School of Public Policy & Governance, Univerzitet u Torontu, 2016.

katastrofe i vanredne situacije te osiguravanje boljeg funkcionisanja mehanizama zaštite i humanitarne pomoći ranjivim grupama.

87. Treće, preduzeća, zajednice i ljudi trebaju vidjeti opipljive promjene i koristi od ovih promjena u učinku uprave. Vlasti se trebaju približiti ljudima s obnovljenim načinom razmišljanja „pružatelj usluga“, što znači nove kanale i mehanizme za direktnije pružanje kvalitetnih usluga stanovništvu i preduzećima. Vlastima će biti pružena podrška da implementiraju platforme za e-upravu i usluge digitalne tehnologije kako bi pojednostavili pristup javnim uslugama i povećali sposobnost ljudi da pruže povratne informacije o njihovoj kvaliteti i blagovremenosti te da mogu bez problema prijaviti slučajeve diskriminacije i zloupotrebe položaja.
88. Četvrto, povećana trakcija za reforme uprave te politike i usluge u čijem fokusu su više ljudi trebat će uvjeravanja iz pojačanog upravljanja zajednicama i granicama. Resorne vlasti u BiH imat će nove kapacitete za sprječavanje nezakonite trgovine oružjem, poboljšanje upravljanja granicom i teretom te pružanje pouzdanih podataka, uz povećan broj slučajeva pljenidbe i lišavanja slobode. U odabranim općinama radit će se na izradi planova upravljanja sigurnošću zajednice i nastavit će se podrška vlastima u BiH u učinkovitoj upravljanju ostacima rata i zaustavljanju proliferacije malog i lakog naoružanja (SALW).
89. Peto, upravljanje migracijama i sistemom azila treba se dodatno ojačati kako bi se primjereno odgovorilo na povećane tokove migranata i izbjeglica koji su započeli 2018. godine. BiH nema adekvatan i održiv kapacitet prijema, u prvom redu za ugrožene osobe s posebnim potrebama, a ne postoje ni sveobuhvatni

programi integracije. Sistem UN-a će podržati vlasti u BiH u uspostavljanju zdravog okruženja zaštite s novim kapacitetima i mehanizmima za postupke utvrđivanja statusa, pravičnim postupcima zaštite i dokumentacije, pojačanim odgovorima za djecu bez pratnje ili razdvojenu djecu (UASC), te poboljšanim zakonskim okvirima i učinkovitom koordinacijom.

90. Šesto, i najvažnije za ovaj i sve ostale ishode je da će se nastaviti saradnja u rješavanju pitanja tradicionalnih **rodnih uloga i rodne isključenosti** koji su i dalje rašireni u BiH, a odražavaju se u indikatorima u rasponu od učešća radne snage do sastava zakonodavnih tijela u BiH. Iako su pravni i institucionalni okviri za ženska prava i rodnu ravnopravnost većinom uspostavljeni, diskriminacija na temelju spola i dalje je prisutna na mnogim nivoima.¹¹² Najizraženije nejednakosti su ekonomske: zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima, planiranje porodice, neplaćeni rad, briga o porodici, vlasništvo nad imovinom, razlike u platama, preduzetništvo i tradicionalne i patrijarhalne vrijednosti. Žene, a posebno one iz siromašnih domaćinstava i ruralnih područja, u velikoj su mjeri isključene iz odlučivanja i iz komunikacijskih kanala sa svojim vlastima. Ovakve okolnosti ograničavaju njihove kapacitete da podignu glas i izraze svoje potrebe. Žene i djevojke Romkinje često su dvostruko diskriminirane.¹¹³ Nasilje u porodici ostaje prisutno, uz nedovoljan broj prijava te nekolicinu efikasnih mjera zaštite. Političko učešće žena je i dalje nisko, a žene nisu jednake u procesima donošenja odluka u javnom i privatnom životu.¹¹⁴
91. Sistem UN-a će raditi s vlastima u BiH kako bi podržao učinkovitu provedbu postojećih strategija i planova u zemlji, u skladu s međunarodnim obavezama i standardima.

112 Ustav BiH uključuje Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), a zemlja je ratificirala Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija). Obaveze i preporuke CEDAW-a Odbora za uklanjanje diskriminacije žena, kao i druge preporuke UN-a o ljudskim pravima žena i rodnoj ravnopravnosti, uključene su u prioritete trećeg Gender akcionog plana za rodnu ravnopravnost 2018. do 2022. BiH je 2015. godine usvojila Okvirnu strategiju za provedbu Istanbulske konvencije za period 2015. do 2018. BiH redovno izvještava o svom napretku međunarodna tijela za rodnu ravnopravnost i unapređenje ljudskih prava žena; civilno društvo pažljivo prati sve izvještaje i u skladu s tim podnosi alternativne izvještaje.

113 Žene iz ruralnih područja i Romkinje imaju ograničen pristup naknadama za socijalnu zaštitu i zdravstvenom osiguranju u poređenju s ženama i muškarcima iz urbanih područja

114 Zajednička analiza UN-a za BiH (CCA), UN, 2019. godina (nacrta).

Predviđa se jačanje mehanizama i odgovora kako bi se spriječilo i odgovorilo na nasilje nad ženama i djevojkama i povećalo njihovo učešće u donošenju odluka u javnom životu. Sistem UN-a će također pomoći u prepoznavanju i rješavanju velikih nedostataka u dostupnosti podataka razvrstanih po spolu, posebno za ranjive grupe, te poboljšati razumijevanje i odgovor politika na rješavanje pravnih, institucionalnih i socioekonomskih prepreka.

92. Za sve gore navedeno istražiti će se lokalna partnerstva na kantonalnom i nivou lokalnih samouprava kako bi se dobili integrirani, kvalitetni radni paketi koji mogu donijeti brže i vidljivije promjene u životu ljudi. Učinkoviti lokalni akcijski planovi, provedba i monitoring

naglasit će komponente koje se mogu brzo preuzeti za njihovo proširenje u cijeloj zemlji.

93. U kombinaciji, ishodi i prateći rezultati i strategije dat će poseban i vrijedan dodatni doprinos za dosljednije i transparentnije upravljačke institucije bez korupcije. Reforme upravljanja često su nevidljive i teško ih je komunicirati zainteresiranoj javnosti. Podrška BiH i UN-a inicijativama za upravljanje u okviru Reformske agende imat će koristi od bližeg usklađivanja s posebnim zahtjevima u okviru pravne stečevine, a koji se odnose na konkretne kopenhagenske kriterije kao i na specifične, lokalizirane ciljeve SDG-a. Navedeno nudi mogućnosti novog narativa o povjerenju u vlasti u BiH, miru i vladavini zakona, uz istovremeno jačanje otpornosti vlasti na udare i krize.

IV. Angažiranje građana i zajednice za socijalnu koheziju

Ishod 5. Do 2025. godine postoji snažnije međusobno razumijevanje, poštovanje i povjerenje među pojedincima i zajednicama

Teorija promjene

94. Ovaj ishod saradnje je *faktor omogućavanja* (engl. enabler) za sve ostale ishode i prioritete vlasti u BiH vezane za pristupanje u EU te SDG-e. Teorija promjene na kojoj se temelji ovaj ishod je da će povećani stepen međusobnog poštovanja, povjerenja i empatije između ljudi i zajednica u cijeloj BiH pomoći kod rješavanja izostanka pomirenja i doprinijeti većoj društvenoj koheziji i stabilnosti. Bez većeg povjerenja u društvo, ne mogu uspjeti napor na diversifikaciji privrede, jačanju kvalitete i pružanja osnovnih usluga i jačanju upravljanja i vladavine prava. Očekuje se da će saradnja podržati vlasti u BiH da provedu preporuke iz nedavnog UPR-a kako bi se eliminala socijalna isključenost i svi oblici diskriminacije te osiguralo političko učešće svih pojedinaca, na svim nivoima vlasti.¹¹⁵

95. Do 2025. godine uspjeh napora kod saradnje BiH i UN-a bit će vidljiv kod sljedećeg:

- ▶ veći broj ljudi, a posebno mladih izražava više povjerenja u društvo i mišljenje da je pomirenje moguće;
- ▶ veći broj ljudi, a posebno mladih izražava povjerenje u ljude drugih religija i političkih uvjerenja;
- ▶ veći broj ljudi, a posebno mladih učestvuju u inicijativama na nivou zajednice koje promoviraju dijalog i izgradnju mira, uz manje incidenata povezanih s mržnjom.

96. Za postizanje ovih ishoda potrebna su četiri uslova. Ovi uslovi se tiču opipljivih novih vještina i sposobnosti, proizvoda i usluga koje će vlasti u BiH, UN i drugi partneri u civilnom društvu proizvoditi u bliskoj saradnji.

97. Prije svega, potrebna su lokalna okruženja za održiviji angažman i dijalog između građana, posebno među onima koji se ne slažu o uzrocima i ishodima rata i onima koji se osjećaju

¹¹⁵ Generalna skupština UN-a, Vijeće za ljudska prava, Izvještaj Radne grupe za univerzalni periodični pregled (UPR): Bosna i Hercegovina, A/HRC/43/17, 19. decembar 2019.

obespravljenima, isključenima i bez nade. Sistem UN-a će udružiti snage s lokalnim organizacijama na izradi i pružanju neformalnog obrazovanja, događaja i usluga koje promoviraju veći angažman građana i jačaju socijalnu koheziju, toleranciju i međusobno razumijevanje. Mladi imaju potencijal da promijene stanje, kroz alternativne stavove za socijalnu koheziju u podijeljenim zajednicama. U tom će smislu poseban fokus biti stavljen na organizacije i lidere mladih koji će imati priliku razviti nove kapacitete za izradu i realizaciju programa transformacije traume i izgradnje mira sa svojim vršnjacima. Sistem UN-a će također podržati inicijative za jačanje socijalne kohezije u zajednicama pogođenim migracijama.

98. Drugo, lokalne vlasti također trebaju nove vještine za učešće i odgovor svojim biračima, za prihvaćanje umjesto izbjegavanja lokalnih složenosti te osiguravanje da dijalog prate unaprijeđene, kvalitetne osnovne usluge (u okviru Ishoda 2.) i učinkovitije lokalno upravljanje, uključujući poštivanje ljudskih prava i rodnu ravnopravnost i poštivanje ljudskih prava (u okviru Ishoda 3.).
99. Treće, potrebna je snažnija komponenta na strani potražnje kako bi se identifikovali zagovornici za promjene među vlastima, lokalnim samoupravama, liderima i grupama u zajednici. Oni mogu biti poslovni lideri, influencersi sa društvenih mreža, vjerski lideri, novinari ili akademici, a mogu intenzivirati zahtjeve za konkretnom reformom uprave i tražiti od dužnosnika da ispunjavaju svoje obaveze. Promjena načina razmišljanja i poticanje novog ponašanja građana da traže

svoja prava na dobru upravu i kvalitetne usluge ohrabrit će konstruktivno, kritičko razmišljanje i pomoći društvu da bude otpornije na korupciju i sisteme veza. Potrebni su novi pristupi javnim konsultacijama i angažmanu građana kako bi se pokazala spremnost onih koji su na vlasti da budu odgovorni za suštinske izbore kod politika i programa te za ekonomično korištenje javnih resursa.

100. Konačno, UN i međunarodni partneri moraju učinkovitije raditi na približavanju i povećavanju rascjepkanih inicijativa za izgradnju mira u BiH i regiji Zapadnog Balkana kako bi stvorili kritičnu masu podrške za sprečavanje sukoba i održavanje mira. Za UN sistem, ove aktivnosti će se voditi **Akcionim planom za Zapadni Balkan**.¹¹⁶ Plan poziva na snažniji angažman, uključujući i od strane visokih dužnosnika UN-a, od vlasti na svim nivoima, kako bi aktivno smanjili napetosti i podjele među zajednicama i državama. U skladu s Planom, UN također nastoji podržati agente promjena koji bi mogli pomoći i doprinijeti dijalogu, izgradnji povjerenja i pomirenju i podržati inicijative za tranzicijsku pravdu. UN će također angažirati ključne međunarodne aktere, uključujući EU, OSCE i bilateralne ODA partnere.
101. U kombinaciji, ishodi i prateći rezultati i strategije dat će poseban doprinos sa dodanom vrijednošću u obnovi povjerenja i poticanju konstruktivnog dijaloga. Bez ovih neopipljivih, netehničkih aspekata procesa tranzicije, regija će se i dalje boriti da sruši prepreke između grupa i njihovih lidera te da rješava dubinske, strukturne izazove.

3.5 Sinergije između ishoda

102. U skladu s Agendom za održivi razvoj do 2030. godine, svaki od prioriteta i ishoda utjelovljuje **nekus ključnih promjena**. Postoje važne veze između rezultata:
- ▶ U okviru Ishoda 1. ubrzana ekonomska diversifikacija i zajednički prosperitet u BiH ovisit će o održivom upravljanju značajnim prirodnim bogatstvima. Potrebni su napori za smanjenje

116 Opredjeljenje na nivou cijelog sistema UN-a za jačanje njegove podrške izgradnji povjerenja i dijaloga u regiji, u skladu s dogovorom vodstva UN-a u 2019. godini.

fragmentacije u okvirima politika te za promociju integriranijeg i održivijeg donošenja ekonomskih politika u skladu s principima zelene ekonomije s niskim udjelom ugljika.

- ▶ Ekonomska diversifikacija u okviru Ishoda 1. ovisit će o kredibilnoj i relevantnoj reformi politika zapošljavanja te sa naporima prema Ishodu 2. na uspostavljanju učinkovite, trajne institucionalne koordinacije između poslodavaca i donositelja odluka u ustanovama za obrazovanje i osposobljavanje. Ovo je neophodno za rješavanje razlika u vještinama ili razlika između vještina radnika u BiH, posebno mladih, i onih koji se zahtijevaju na tržištu rada da bi se preduzeća natjecala na lokalnom, regionalnom nivou i sa konkurentima iz EU-a.¹¹⁷
- ▶ Napori na jačanju upravljanja sistemima zdravstvene i socijalne zaštite u okviru Ishoda 3. ovisit će o zakonodavnim i regulatornim reformama za snažniju javnu upravu u okviru Ishoda 4. Posebno napori na jačanju institucionalnih kapaciteta za provedbu postojećih cjelodržavnih okvira i strategija vezanih za rodno uslovljeno nasilje i nasilje nad djecom (Ishod 4.) nadopunit će se inicijativama na lokalnom nivou kroz zdravstvene i socijalne službe za provedbu učinkovitih mehanizama upućivanja i zaštite za brži napredak (Ishod 3).
- ▶ U okviru Ishoda 4., podrška vlastima u BiH da implementiraju prihvaćene preporuke tijela i mehanizama po konvencijama za ljudska prava pomaže u ispunjavanju međunarodnih standarda za vladavinu prava, pristup pravdi i rodnu ravnopravnost. Navedeno doprinosi i ostvarivanju po svim ishodima, posebno kod uslova za održivi ekonomski rast i mogućnosti za mlade, žene i druge ranjive grupe. Ovo će pomoći u uspostavljanju snažnijih veza između ekonomske transformacije i ostvarivanja ljudskih prava poput vladavine prava i nediskriminacije.
- ▶ Ishod 5. je povezan s povjerenjem i socijalnom kohezijom i predstavlja glavni pristup na strani potražnje za jačanje dijaloga sa stanovništvom i za povećanje zahtjeva za većom transparentnošću i odgovornošću u javnoj upravi i uslugama. Za sve ishode je značajno, ali posebno za Ishod 1. (održiva ekonomija) i 4. (dobro upravljanje)

za izgradnju povjerenja u procesu donošenja odluka vlasti, znajući da se njihovi glasovi čuju.

103. Za sve ishode:

- ▶ Očekuje se da će planirani rezultati pomoći u smanjenju ključnih faktora koji potiču migraciju i „odliv mozgova“. Posebno će se to ogledati u sinergiji napora za poboljšanjem pristupa kvalitetnijoj zdravstvenoj zaštiti, jačanju obrazovnih sistema, poboljšanju politika i regulatornog okruženja za razvoj poslovanja i otvaranje novih radnih mjesta, poboljšanje rada uprave na lokalnim nivoima i povećanju socijalne kohezije, posebno među mladima.
- ▶ Sistem UN-a nastaviti će se baviti pitanjima **rodne isključenosti**, koja je i dalje prisutna na više nivoa. Tradicionalne rodne uloge i dalje su rasprostranjene i vidljive su u nizu indikatora, od rodno uslovljenog nasilja do učešća u radnoj snazi i zastupljenosti žena u zakonodavnim tijelima viših i nižih nivoa. Sistem UN-a će nastaviti podržavati vlasti u BiH u ispunjavanju njihovih međunarodnih obaveza rješavanjem nedostataka u zakonodavnim i institucionalnim okvirima i izgradnjom kapaciteta za rodnu analizu i rodno osjetljivo programiranje.
- ▶ Snažne politike i učinkovito strateško planiranje, planiranje budžeta i upravljanje učinkom ovisit će o **pouzdanim, razvrstanim statistikama** i većoj usmjerenosti na **stvarnu provedbu** i monitoring uspješnosti. Potrebna je pažnja za dobivanje podataka razvrstanih po spolu, dobnim grupama, prihodima, zaposlenosti, obrazovanju, prisilnom raseljenju i statusu invaliditeta, te za sistemsku razmjenu i komunikaciju¹¹⁸. Sistem UN-a će saradivati sa statističkim tijelima vlasti u BiH na jačanju kvalitete i dostupnosti podataka za učinkovito donošenje politika i provedbu programa.
- ▶ Partnerstva i strategije provedbe proučit će **lokalnu konvergenciju u konkretnim područjima** po naporima za saradnju na kantonalnim i nivoima lokalnih samouprava te s akterima iz zajednice. Planira se izrada zajedničkih inicijativa s lokalnim vlastima kako bi donijele brže i vidljivije promjene u život ljudi.

¹¹⁷ Te bi veze mogle otvoriti put izradi cjelovitog okvira politika zapošljavanja i lokalnih planova zapošljavanja s visokim nivoom angažmana privatnog sektora.

¹¹⁸ Za bolje razumijevanje izazova obrazovanja i zapošljavanja za djevojčice i žene bit će važno razviti kapacitete u istraživanjima potrošnje domaćinstava i korištenja slobodnog vremena u BiH.

Učinkoviti monitoring naglasit će komponente koje se mogu brzo preuzeti za njihovo proširenje u cijeloj zemlji.

- ▶ » Odgovor na visoke rizike od katastrofa u BiH osigurava se kroz Ishod 1. (pasusi 57-58) uz pojačanu pripravnost i odgovor na lokalnim nivoima. Sistem UN-a će i dalje zagovarati i podržavati snažne, dobro koordinirane sisteme monitoringa i odgovora na katastrofe u BiH po svim sektorima.

104. I na kraju, potrebna je snažnija **regionalna saradnja** u područjima kao što su razvoj stanovništva, voda, energija, okoliš, održivi promet, transport i povezanost, trgovina, statistika, rodna ravnopravnost i socioekonomski oporavak nakon COVID-19. Prije svega, UN je usvojio regionalni plan djelovanja u junu 2019. godine, koji poziva na snažniji angažman, uključujući i od strane visokih dužnosnika UN-a, od vlasti na svim nivoima, kako bi aktivno smanjili napetost i podjele među zajednicama i državama. U skladu s Planom, UN također nastoji podržati agente promjena koji bi mogli doprinijeti dijalogu, izgradnji povjerenja i pomirenju i podržati inicijative za tranzicijsku pravdu. UN će također angažirati ključne međunarodne aktere, uključujući EU, OSCE i bilateralne ODA partnere. CF i plan djelovanja su

komplementarni jer Ujedinjene nacije pomažu u stvaranju okruženja koje bi se trebalo voditi zajedničkim socioekonomskim prioritetima i težnjama; većim mogućnostima, stabilnost i sigurnost za sve grupe i sve zemlje u regionu. Ti se naponi vezuju za širi rad Ujedinjenih nacija na održivom miru, kao i osobni poziv generalnog sekretara na zajedničke napore za iznalaženje rješenja koja vode dugoročnoj stabilnosti na Zapadnom Balkanu.

105. Pandemija COVID-19 je prekogranični problem koji pogađa sve osobe i funkcionisanje svakog sektora. Regionalna saradnja je od ključnog značaja za cjelokupni socioekonomski oporavak u smislu usklađivanja sigurnosnih, ekonomskih i zdravstvenih mjera i politika, ali i jačanje pripravnosti kroz razmjenu naučenih lekcija i najboljih praksi. Djelotvoran odgovor širom BiH iziskuje mnogo veću koordinaciju u zemlji između relevantnih vlasti u BiH kao i regionalnu i međunarodnu saradnju na pitanjima uključujući: praćenje, brz odgovor i istraživanje slučajeva, nadzor i kontrola graničnih ulaza bez ometanja protoka nužnih radnika i roba, uključujući osobnu zaštitnu opremu za zdravstvene radnike te efikasnu komunikaciju i koordinaciju s međunarodnim laboratorijama.¹¹⁹

3.6 Održivost

106. Bez obzira na složeno upravno uređenje i programsko okruženje u BiH, prioriteti i ishodi CF-a su jasan i potvrđeni odgovor na prioritete u BiH. To je prvi, bitni element održivosti. Pored toga, radit će se na rezultatima saradnje kroz razvoj kapaciteta i unapređenje međusektorske saradnje. Opipljiv razvoj kapaciteta¹²⁰ koje će ići šire od obuke i razvoja vještina, stvarati održivost, podržati skaliranje dobrih praksi i rješavati sve diskriminatorne stavove i prakse. Sistem UN- a i vlasti u BiH će temeljiti inicijative

za razvoj kapaciteta na kvalitetnim procjenama sposobnosti i inovativnim mjerama za rješavanje institucionalnih nedostataka koji sprečavaju rezultate na lokalnim nivoima. Partneri će i dalje promovirati snažniji i dublji angažman s privatnim sektorom, kao pokretačima ekonomske diversifikacije, i sa grupama civilnog društva kako bi stvorili više prostora za svoje usluge na nivou zajednice, posebno za ranjive grupe.

119 WHO, AŽURIRANA STRATEGIJA ZA COVID 19, 14. april, 2020.

120 Izgradnja kapaciteta: Razvoj kapaciteta je proces u kojem ljudi, organizacije i društvo u cjelini stvaraju i jačaju svoje vještine i sposobnosti za pozitivne ekonomske, društvene i promjene u okruženju. Pristup razvoju kapaciteta informirat će sve aspekte ovog CF-a.

107. Vlasti u BiH i sistem UN-a slijedit će međusektorske pristupe. Navedeno uključuje mehanizme za poticanje veće međuresorne

i međuagencijske koordinacije za bolje planiranje, provedbu i nadzor u skladu s međunarodnim standardima.

3.7 Komparativne prednosti UN-a i konfiguracija UNCT-a

108. UN je posvećen iskorištavanju svojih komparativnih prednosti radi zajedničkog i učinkovitijeg rada sa partnerima iz zemlje kako bi prihvatio nove načine razmišljanja i djelovanja. Prioriteti i očekivani ishodi ove saradnje su katalitički, međusektorski, a temelje se na angažmanu više zainteresiranih aktera i djelovanju. Cjelovita provedba će se oslanjati na komparativne prednosti sistema UN-a:

- ▶ **dugogodišnje prisustvo** u zemlji, osiguranje institucionalnih i kontekstualnih znanja s jedinstvenim direktnim pristupom donosiocima odluka na svim nivoima složene i fragmentirane strukture uprave u BiH,
- ▶ pouzdan, **neutralan partner**, u politički osjetljivom i kontekstu podjela u BiH koji ispunjava međunarodne obaveze, norme i standarde, u skladu s međunarodnim opredjeljenjima vlasti u BiH,
- ▶ **faktor okupljanja** sadašnjih i potencijalnih partnera koji podržavaju ostvarivanje SDG-a u BiH, uključujući i nadležne vlasti u BiH na svim nivoima, organizacije civilnog društva i društvene partnere, privatni sektor, te regionalne i međunarodne partnere, uključujući i međunarodne finansijske institucije;
- ▶ primjena **međusektorskih pristupa** i koordinacije za složena unakrsna pitanja, poput napora za rješavanje isključenosti i ranjivosti („niko nije izostavljen“), rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena, klimatskih promjena i pristupi razvoju temeljeni na pravima,
- ▶ šire **prekogranične, regionalne i tematske perspektive** za odgovor na program održivog razvoja i SDG-e,
- ▶ **savjeti o politikama na temelju dokaza i tehnička ekspertiza**, uključujući zagovaranje za ranjive grupe u zakonima, politikama i

nacionalnim i sektorskim programima, i

- ▶ podrška pri prikupljanju, analizi i korištenju **razvrstanih podataka**, uključujući ankete o potrošnji domaćinstava, u skladu s međunarodnim standardima.

109. Konkretno, sistem UN-a će staviti veći naglasak, u poređenju s ranijim okvirima, na svoju normativnu ulogu te ulogu faktora okupljanja i podrške. Na prvom mjestu napora na saradnji će biti politike, pravni i tehnički savjeti, u skladu s međunarodnim opredjeljenjima BiH i međunarodnim standardima. Pružanje usluga i korištenje paralelnih aranžmana za provedbu razmatrat će se samo u nedostatku alternativnih kapaciteta u BiH i institucijama civilnog društva.

110. Konfiguracija tima agencija UN-a u BiH (UNCT): Kako bi u potpunosti ispunio svoje obaveze iz ovog CF-a, sistem UN-a je identificirao nove kapacitete i resurse potrebne za podršku u ostvarivanju planiranih rezultata. U skladu s naglaskom na saradnji na savjetima kod politika, tehničkoj pomoći i razvoju kapaciteta, većinu nove podrške pružaju savjetodavni i tehnički resursi iz regionalnih ureda i sjedišta agencija UN-a, uz rješavanje svih eventualnih nedostataka kroz eksternu tehničku ekspertizu. Dodatna podrška osigurava se prvih godina važenja CF-a, a prvenstveno se oslanja na osnovne resurse sistema UN-a i druge resurse koje mobiliziraju vodeći donatori. Mnoga nova područja značajne ekspertize važna su za ostvarivanje očekivane sinergije između rezultata (vidi 3.5). Isti uključuju:

- ▶ snažniji napori na promociji **izgradnje mira i socijalne kohezije** sa širim sistemskim

- pristupom, nadograđujući se na dostignuća i pouke iz inicijative Dijalog za budućnost (DFF);
- ▶ povećani kapaciteti za saradnju sa nadležnima za finansiranje u BiH kako bi se podržali troškovi i zagovaranje prioriteta u vezi sa SDG-ima te uspostavila nova partnerstva za mobiliziranje sredstava za **finansiranje SDG-ova**;
 - ▶ proširena partnerstva i strategije provedbe za lokalizaciju predstojećeg Okvira SDG-a u BiH, sa fokusom na lokalnu konvergenciju reforme uprave i kvalitetne socijalne usluge na kantonalnom i općinskim nivoima, sa partnerima iz zajednice;
 - ▶ poboljšani mehanizmi i procesi za redovno sastajanje i redovniji angažman sa **organizacijama civilnog društva, privatnim sektorom, finansijskim institucijama i drugim akterima** te za razvoj snažnijih partnerstava za implementaciju i nadzor CF-a (podrška regionalnih tijela i sjedišta agencija UN-a);
 - ▶ osnažena podrška **upravljanju životnom sredinom**, uključujući implementaciju ratifikovanih međunarodnih konvencija i multilateralnih sporazuma o životnoj sredini (MEA) i korištenje napretka u nauci, tehnologiji i inovacijama;
 - ▶ pojačani naponi za jačanje kapaciteta vlasti u BiH za **pripravnost i odgovor u kriznim situacijama** te internih kapaciteta UN-a za brz i dosljedan odgovor na iznenadne krizne situacije;
 - ▶ snažniji fokus na **zagovaranju i podršci kod razmatranja ljudskih prava** u politikama i programima vlasti u BiH, vezanim za primjenu prihvaćenih preporuka UPR-a;
 - ▶ osnaženi kapaciteti sistema UN-a za podršku statističkim institucijama u BiH da odgovore na **nedostatke kod podataka u vezi sa SDG-ima** sa troškovno učinkovitim metodologijama za izradu razvrstanih statističkih podataka i upravljanje digitalnim podacima u prilog izrade politika temeljenih na činjenicama; i
 - ▶ prošireni kapaciteti za podršku **usklađivanju poslovnih procesa** sistema UN-a.

4

**Plan
provedbe**

4.2 Upravljanje

115. CF se provodi pod ukupnom koordinacijom Upravnog odbora CF -a u BiH. Koordinirajuća tijela za posebne programe agencija UN-a navedena su u Prilogu B. Programske aktivnosti će provoditi vlasti u BiH, nevladine organizacije, međunarodne nevladine organizacije i agencije sistema UN-a. CF će se operacionalizirati kroz izradu zajedničkog plana ili planova rada UN-a (engl. JWP) i projektnih dokumenata, po potrebi, a koji opisuju konkretne rezultate koje treba postići i predstavljaju sastavni dio sporazuma između agencija sistema UN-a i svakog od provedbenih partnera prema potrebi o korištenju resursa. Agencije i partneri sistema UN-a će u najvećoj mogućoj mjeri koristiti minimum potrebnih dokumenata, a to su potpisani CF i potpisani zajednički ili agencijski planovi rada i projektni dokumenti za provedbu programskih inicijativa. Međutim, po potrebi i gdje je to primjereno, projektni dokumenti se mogu pripremiti, između ostalog, korištenjem odgovarajućeg teksta iz CF-a i zajedničkih planova rada.¹²²

116. Upravljačka struktura za CF će ojačati zajednički rad i smanjiti dupliciranje.

Upravni odbor

117. Upravni odbor za CF (UO) osigurava strateške smjernice i pravac te pregled ukupne uspješnosti CF-a. Članstvo i donošenje odluka je inkluzivno i prilagođeno kontekstu BiH. Odborom dopredsjedava rezidentna koordinatorica UN-a (RC) i imenovani predstavnik za koordinaciju ispred vlasti u BiH. U njegovom sastavu su predstavnici vlasti u BiH i čelnici agencija sistema UN-a. Sastaje se najmanje jednom godišnje i po potrebi ga mogu sazvati dopredsjedatelji. Podršku u radu Upravnog odbora pruža kancelarija

rezidentnog koordinatora UN-a (RCO), u svojstvu sekretarijata. Vlastima u BiH dostavljaju se izvještaji o diskusijama i odlukama Upravnog odbora radi formalne razmjene informacija i odgovornosti. Uspostavit će se redovna veza i razmjena informacija između Upravnog odbora i budućeg institucionalnog mehanizma za okvir SDG-a u BiH kako bi se osigurala potpuna usklađenost CF-a s aktivnostima planiranja i provedbe povezanih sa SDG-ima u BiH.

Tim za upravljanje programom (PMT)

118. Da bi se postigla maksimalna strateška koherencija u očekivanim ishodima, uspostaviti će se jedinstveni tim za upravljanje programom (PMT). Tim prati ostvarivanje planiranih rezultata CF i savjetuje UO i UNCT o mogućnostima i izazovima u promjenjivom programskom okruženju. Tim za upravljanje programom (PMT) je tehnički mehanizam koordinacije koji podržava provedbu CF-a kroz pet temeljnih funkcija: (1) zajednička analiza i prikupljanje podataka, (2) godišnje planiranje, monitoring i izvještavanje, (3) koordinacija razvojnih aktivnosti između agencija i (4) identifikacija zajedničkih inicijativa, uključujući potencijalne zajedničke programe, i (5) identifikacija novih izvora finansiranja rezultata CF-a i finansiranje za šire ostvarenje SDG-a u BiH. Koristeći jedan zajednički plan rada (JWP) za sve CF ishode, PMT koordinira i prati ostvarivanje rezultata CF-a i njihov doprinos prioritetima u BiH. PMT će blisko sarađivati s postojećim sektorom u zemlji ili tematskim koordinacijskim tijelima. Također će uspostaviti mehanizam, poput savjetodavne platforme ili grupe, kako bi se osiguralo redovno savjetovanje, umrežavanje i koordinacija s partnerima iz civilnog društva, akademske zajednice i privatnog sektora.

¹²² U slučaju UNDP-a, Koordinacijsko tijelo ispred vlasti imenuje vladinu agenciju za saradnju direktno odgovornu za učešće vlasti u svakom planu rada koje je potpomogao UNDP. Reference na „implementacijske partnere“ podrazumijevaju „izvršnu agenciju/e“ na način kako je korišteno u SBAA. Tamo gdje je u planu rada utvrđeno više partnera za provedbu, predviđa se utvrđivanje glavnog provedbenog partnera koji će biti odgovoran za okupljanje, koordinaciju i sveukupni nadzor (programski i finansijski) svih implementacijskih partnera utvrđenih u planu rada kako bi se osiguralo da se daju inputi i provode aktivnosti na koherentan način radi ostvarivanja rezultata plana rada.

119. PMT-om dopredsjedava voditelj agencije, na rotirajućoj osnovi te voditelj ispred RCO-a, ovisno o imenovanjima ispred UNCT-a. Dopredsjedatelji djeluju u ime cijelog UNCT-a kako bi se osigurala učinkovita koordinacija PMT-a i provedba njegovih temeljnih funkcija za podršku implementaciji i nadzoru CF-a. PMT u članstvu okuplja visokopozicionirano programsko osoblje iz svake agencije sistema UN-a uključenih u CF. Njima su data ovlaštenja potrebna za zastupanje njihovih agencija u PMT-u te pružaju konsolidirani doprinos radu PMT-a ispred svojih agencija. RCO pruža podršku kao sekretarijat za PMT. PMT će koordinirati i angažirati dodatno osoblje UNCT-a i relevantne kapacitete u mjeri potrebnoj za učinkovitiju provedbu njegovih glavnih funkcija.

Zajednički plan rada (JWP)

120. PMT priprema jedan dvogodišnji **Zajednički plan rada (JWP)**, u dogovoru s vlastima u BiH, za **sve CF ishode**. JWP odražava planirane rezultate saradnje, sve ključne aktivnosti podržane od strane sistema UN-a, realizirane zajednički ili od strane pojedinačnih agencija, resurse koji su potrebni i dostupni, kao i nedostatke u finansiranju. JWP je važan i učinkovit alat kako bi se povećala sinergija ishoda CF-a i izbjeglo dupliciranje, kao i smanjili troškovi transakcija za UNCT, ali i partnere u BiH. Tokom godišnjeg pregleda i izvještavanja, predviđa se revizija dvogodišnjih JWP-a, kao i njihova ponovna ocjena i potencijalno prilagođavanje u skladu s novim i nastajućim prioritetima u zemlji.

Tim za upravljanje operacijama i Strategija poslovanja

121. Tim za upravljanje operacijama (OMT) pruža podršku i savjete UNCT-u i Upravnom odboru u naporima na usklađivanju poslovanja i doprinosu postizanju rezultata CF-a. OMT će istražiti mogućnosti za **zajedničke usluge** za blagovremenu i isplativu podršku za nabavke, finansije, ljudske resurse, logistiku, IKT i upravljanje objektima. OMT je također odgovoran za izradu, provedbu i monitoring

sljedeće UNCT-ove Strategije poslovanja, sa navođenjem srednjoročnih strateških ciljeva za veću operativnu koheziju, učinkovitost i djelotvornost UNCT-a u skladu s postojećim naporima na reformi UN-a. OMT-om predsjedava (rezidentni) voditelj agencije prema principu rotacije. Članovi dolaze iz redova visokopozicioniranih operativnih dužnosnika iz sistema UN-ovih agencija.

Komunikacijska grupa Ujedinjenih nacija (UNCG)

122. Komunikacijska grupa Ujedinjenih nacija (UNCG) će raditi na povećanju svijesti i vidljivosti rezultata CF-a. Grupa objedinjuje komunikacijsku stručnost i resurse i poboljšava zajedničku komunikaciju. Predsjedava voditelj agencije na principu rotacije i direktno izvještava UNCT o planiranim aktivnostima i rezultatima grupe.

123. Pored toga, Upravni odbor i UNCT mogu osnovati radne grupe u tematskim područjima kao što su rodna ravnopravnost i mladi te se baviti bitnim pitanjima koja imaju regionalnu dimenziju, poput upravljanja migracijama. Takve grupe će razmijenjivati informacije i podržavati integraciju tematskih pitanja tokom provedbe, monitoringa i evaluacije CF-a. Na temelju odluke UNCT-a, u skladu s identificiranim potrebama, mogu se osnovati ad hoc UNCT-ovi radni timovi koji se bave određenim pitanjem u ograničenom vremenskom roku.

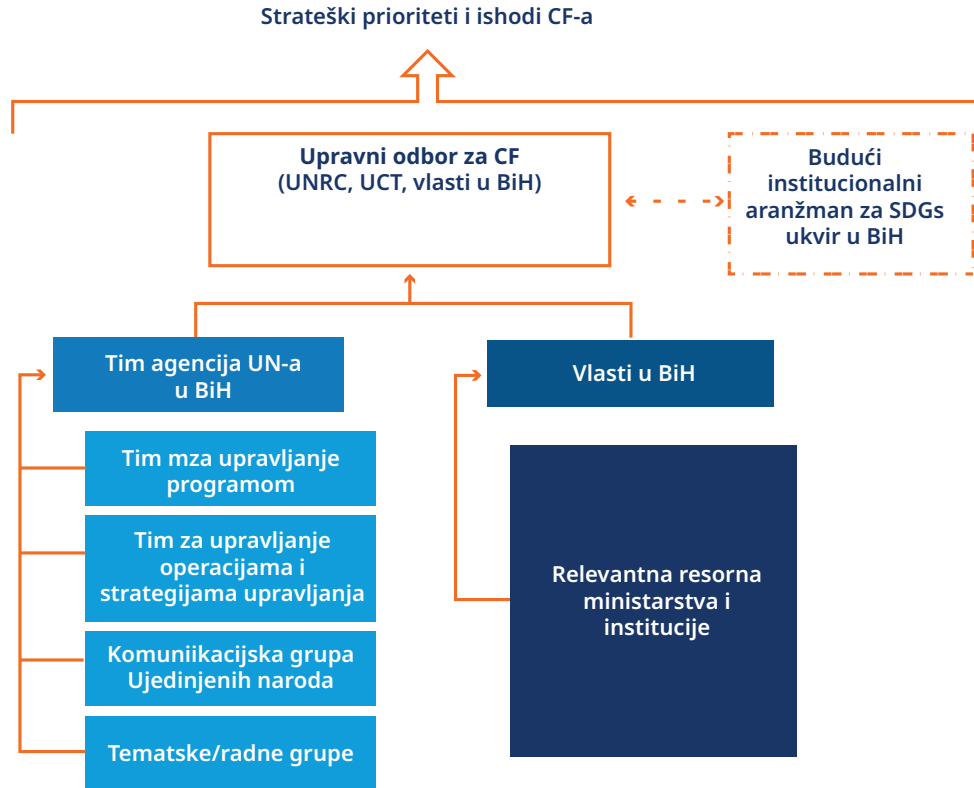
124. U slučaju nužde, aktivira se humanitarni tim u zemlji (HCT) koji će podržati napore vlade u smislu humanitarnog odgovora i osigurati sinergiju između humanitarnih i razvojnih procesa kako bi se izgradila otpornost i ublažile buduće prirodne opasnosti ili druge vanredne situacije.

125. Očekuje se da će sva interna koordinacijska tijela UNCT-a blisko koordinirati svoj rad radi učinkovite provedbe CF-a. UNCT služi kao opći mehanizam za donošenje odluka i izvještavanje za sva interna UNCT-ova tijela za koordinaciju. Predsjedavajući na nivou

voditelja agencija ažuriraju i informiraju UNCT o radu koordinacijskih tijela UNCT-a za vrijeme redovnih sastanaka UNCT-a, kako bi

se osigurala potpuna usklađenost i sinergije u njihovom radu.

Prikaz. Upravljačka struktura za CF

Usklađeni pristup novčanim transferima

126. UNDP, UNFPA i UNICEF koriste harmonizirani pristup novčanim transferima (HACT). Svi novčani transferi implementacijskom partneru temelje se na planovima rada dogovorenim između implementacijskog partnera i agencija sistema UN-a. Novčani iznosi za putovanja, stipendije, honorare i ostale troškove utvrđuju se po stopama proporcionalnim onima koje se primjenjuju u zemlji, ali ne višim od onih koje se primjenjuju na sistem Ujedinjenih nacija (kao što je navedeno u dokumentima ICSC-a).

127. Novčane transfere za aktivnosti detaljno navedene u zajedničkim planovima rada mogu izvršiti agencije sistema UN-a koristeći sljedeće modalitete:

1. Gotovinski iznosi uplaćenim relevantnim vlastima u BiH za prosljeđivanje implementacijskom partneru:
 - a. prije početka aktivnosti (direktni novčani transferi), ili
 - b. nakon završetka aktivnosti (naknada).
2. Direktno plaćanje dobavljačima ili trećim stranama za obaveze koje su nastale kod implementacijskih partnera na temelju zahtjeva potpisanih od strane imenovane službene osobe ispred implementacijskog partnera.
3. Direktne isplate dobavljačima ili trećim stranama za obaveze koje su preuzele agencije sistema UN-a u vezi s aktivnostima dogovorenim s implementacijskim partnerima.

128. Zahtjev i isplata direktnih novčanih transfera predviđena je tokom perioda provedbe

programa ne duže od tri mjeseca. Zahtjev i isplata za naknade prethodno odobrenih izdataka predviđena je kvartalno ili nakon završetka aktivnosti. Agencije sistema UN-a nisu obavezne nadoknaditi troškove implementacijskog partnera iznad odobrenih iznosa. Nakon završetka bilo koje aktivnosti, bilo koji preostali iznos sredstava vraća se ili programira uzajamnim dogovorom između implementacijskog partnera i agencija sistema UN-a.

- 129.** Modaliteti novčanih transfera, veličina isplata te obim i učestalost aktivnosti osiguranja ovisit će o rezultatima pregleda kapaciteta javnog finansijskog menadžmenta u slučaju vladinog implementacijskog partnera i procjene kapaciteta finansijskog menadžmenta implementacijskog partnera¹²³ koji nije iz UN-a. Kvalificirani konsultant, kao što je javno računovodstveno preduzeće, po izboru agencije sistema UN-a, može provesti takvu procjenu u kojoj učestvuje implementacijski partner. Implementacijski partner u provedbi može učestvovati u odabiru konsultanta.
- 130.** Modaliteti novčanih transfera, veličina isplata te obim i učestalost aktivnosti osiguranja mogu se revidirati tokom provedbe programa na temelju nalaza monitoringa programa, monitoringa i izvještavanja o izdacima i revizije.
- 131.** U slučaju direktnog novčanog transfera ili nadoknade, agencije sistema UN-a obavještavaju implementacijskog partnera o iznosu koje su odobrile agencije sistema UN-a i isplatit će sredstva implementacijskom partneru u roku od 14 dana.
- 132.** U slučaju direktne isplate dobavljačima ili trećim stranama za obaveze koje su nastale kod implementacijskih partnera na temelju zahtjeva potpisanih od strane imenovane službene osobe implementacijskog partnera; ili dobavljačima ili trećim stranama za obaveze koje su preuzele agencije sistema UN-a u vezi s aktivnostima dogovorenim s implementacijskim partnerima, agencije sistema UN-a nastavit će s plaćanjem u roku od 14 dana.
- 133.** Agencije sistema UN-a neće imati nikakvu direktnu odgovornost prema ugovornim aranžmanima sklopljenim između implementacijskog partnera i treće strane dobavljača.
- 134.** Ukoliko agencije iz sistema UN-a osiguraju gotovinu istom implementacijskom partneru, monitoring programa, finansijski monitoring i revizija provode se zajedno ili koordinirano s tim agencijama iz sistema UN-a.
- 135.** Implementacijski partneri (IP) koriste standardni izvještaj o odobrenju sredstava i izdavanju potvrde o rashodima (FACE), koji odražava redoslijed aktivnosti zajedničkih radnih planova, uz zahtjev za oslobađanje sredstava ili osiguranje saglasnosti da će organizacija UN-a nadoknaditi ili direktno platiti planirane izdatke. Implementacijski partneri koriste FACE za izvještavanje o korištenju primljenih sredstava. Implementacijski partneri imenuju službenike ovlaštene za dostavljanje podataka o računu, traženje i odobrenje korištenja gotovine. FACE ovjeravaju imenovani službenici implementacijskog partnera.
- 136.** Novac prebačen implementacijskim partnerima troši se u skladu s namjenskim aktivnostima i unutar vremenskog okvira kako je usaglašeno u planovima rada.
- 137.** Implementacijski partneri koriste novac primljen od strane vlade i nacionalnih nevladinih organizacija u skladu s utvrđenim nacionalnim propisima, politikama i procedurama u skladu s međunarodnim standardima, posebno osiguravajući trošenje gotovinskih iznosa za aktivnosti dogovorene u planovima rada i osiguravajući da se izvještaji o korištenju svih primljenih novčanih sredstava predaju nadležnoj organizaciji UN-a u roku od šest mjeseci nakon prijema sredstava, osim ako je drugačije predviđeno propisima agencije. Ako bilo koji nacionalni propis, politika i procedure nisu u skladu s međunarodnim standardima, primjenjivat će se finansijska i druga srodna pravila agencije sistema UN-a i propisi, politike i procedure agencija sistema.

123 Za potrebe ovih klauzula, „UN“ uključuje međunarodne finansijske institucije.

5

**Monitoring
i evaluacija**

5.1 Plan za monitoring

- 146.** Funkcije monitoringa, izvještavanja, evaluacije i učenja (MEL) za CF temelje se na očekivanim rezultatima CF-a i indikatorima iz matrice rezultata (Prilog B). CF je živi okvir. Aranžmani za monitoring i evaluaciju (ME) omogućit će vlastima u BiH i sistemu UN-a da uspoređuju stvarni napredak s očekivanim rezultatima, prate i izvještavaju o mobiliziranim i dostavljenim resursima, utvrđuju pouke i prilagođavaju rezultate i strategije kako bi odgovorili na promjene u socioekonomskim uslovima i prioritetima u nastajanju. Primarna odgovornost za MEL-a je na Upravnom odboru i UNCT-u na temelju redovnog monitoringa i izvještavanja od strane Tima za upravljanje programom (PMT) i nadležnih vlasti u BiH. Metodologija izvještavanja po CF-u i prikupljanje podataka oslanja se na službene podatke koje su dostavile resorne vlasti u BiH u mjeri u kojoj je to dostupno. Također će razmotriti metodologiju izvještavanja i prikupljanja podataka definiranu u novom Okviru SDG-a u BiH.
- 147.** Pored monitoringa napretka prema indikatorima ishoda koji se navedeni u matrici rezultata, vlasti u BiH i sistem UN-a će pratiti promjene u indikatorima sistemskih mjerila (stav 45.) i drugih lokaliziranih indikatora SDG-a koje osiguravaju statističke agencije u BiH. Nedostaci u podacima rješavaju se stalnom podrškom statističkim uredima u BiH, te anketama ili drugim studijama utvrđenim kao dio saradnje. Ciljevi za ishode CF-a su preliminarni i privremeni ovisno o daljim usklađivanjima s politikama i planovima vlasti u BiH. Koliko god je moguće, podaci za polazne osnove i ciljeve su razvrstani prema spolu, dobnim grupama, području, prihodu i subpopulacijskim grupama, posebno ranjivim grupama, kako je to definirano u CF-u.
- 148.** Tokom procesa monitoringa, evaluacije i učenja (MEL), vlasništvo i liderstvo vlasti u BiH je bitno za održavanje potražnje za informacijama o učinku CF-a i njihovo korištenje za učenje, upravljanje i prilagođavanje strategije i resursa za veći efekat. Vlasti u BiH i sistem UN-a zajednički određuju prioritete za jačanje kapaciteta za ME.
- 149.** Implementacijski partneri saglasni su saradivati s agencijama sistema UN-a kod monitoringa svih aktivnosti podržanih **novčanim transferima** i olakšavaju pristup relevantnim finansijskim evidencijama i osoblju odgovornom za upravljanje gotovinom koje pružaju agencije sistema UN-a. U tom smislu, implementacijski partneri pristaju na sljedeće:
- periodični pregledi na licu mjesta i provjere njihovih finansijskih evidencija od strane agencija sistema UN-a ili njihovih predstavnika, prema potrebi, i kako je opisano u posebnim klauzulama njihovih dokumenata o aranžmanima/ugovora s agencijama sistema UN-a,
 - programski monitoring aktivnosti koje prate standarde agencija sistema UN-a i smjernice za posjete lokaciji i monitoring na terenu,
 - vanredne ili redovne revizije. Svaka organizacija UN-a, u saradnji s drugim agencijama sistema UN-a (ako je to poželjno i uz konsultacije s odgovarajućim koordinacijskim ministarstvom), utvrđuje godišnji plan revizije, dajući prednost revizijama implementacijskih partnera s velikim iznosima novčane pomoći koje pružaju agencije sistema UN-a i onih čije je kapacitete finansijskog upravljanja potrebno dalje jačati.
- Rizici**
- 150.** Na temelju analitičkog rada u zemlji, glavni rizici za saradnju i kontinuirani napredak u ostvarivanju SDG-a su:
- ▶ potencijalni institucionalni zastoj, nedostatak koordiniranog i posvećenog pristupa programu održivog razvoja i ograničenja u odlučivanju i finansiranju za ključne okvire i politike na nivou cijele zemlje;

- ▶ potencijalne promjene u procesu, kriterijima i zahtjevima za pristupanje EU, što bi predstavljalo dodatnu prepreku za kandidatski status BiH;
- ▶ nepovoljni ekonomski i trgovinski trendovi, uključujući globalne recesijske strahove, koji bi mogli negativno utjecati na tekući račun i trgovinski balans u BiH, te na sposobnost provođenja razvojnih inicijativa;
- ▶ dalje pogoršanje povjerenja stanovništva u postojeće institucije i sisteme, s većim širenjem apatije i još većim brojem onih koji se iseljavaju;
- ▶ produbljivanje društvene polarizacije uz moguće smetnje dijalogu i socijalnoj koheziji u zemlji, povećavajući potencijal za sukobe;
- ▶ veliki nedostaci u talentima i radnoj snazi uzrokovani padom stanovništva zbog iseljavanja, niske stope fertiliteta i starenja stanovništva;
- ▶ visoki rizici od elementarnih nepogoda i potencijalnih vanrednih situacija i nedovoljna institucionalna i lokalna pripravnost na odgovor;
- ▶ smanjenje međunarodnih obaveza i finansijske podrške zbog statusa BiH kao zemlje višeg srednjeg dohotka i sa dugotrajnim institucionalnim izazovima;
- ▶ povećanje broja izbjeglica i migranata u Bosni i Hercegovini zbog geopolitičkih dešavanja ili promjena u pristupu migrantima i izbjeglicama kod susjednih zemalja.

Svaki od ovih rizika pogoršava se pojavom pandemije COVID-19, koja od sredine februara 2019. godine stvara ozbiljan, neposredan pritisak na zdravstvene sisteme, upravljanje i fiskalnu ravnotežu, trgovinu i razmjenu u Evropi, uključujući Zapadni Balkan.

5.2 Pregled i izvještavanje

- 153.** Učinkovit pregled i izvještavanje će usporediti stvarni napredak u odnosu na očekivane rezultate i komunicirati doprinos rezultata saradnje po prioritetima u BiH te utvrditi potrebna prilagođavanja rezultata saradnje, strategija i resursa, a kako bi se odgovorilo na promjenjivi kontekst programa. Primarnu odgovornost za procjenu napretka provedbe

- 151.** Dugoročno, najkritičniji rizik za BiH je postojeće iseljavanje i gubitak mladih i najboljih stručnjaka i radnika u kombinaciji sa starenjem stanovništva. Bez usklađenih napora da se preokrene ovaj trend, neizbježni su značajni, negativni utjecaji na ekonomski razvoj i održivost zdravstva, socijalne zaštite i sistema obrazovanja.

- 152.** Strategija upravljanja rizikom uključuje sljedeće:

- ▶ Snažnija, održivija koordinacija međusektorskih politika i programa, na čelu sa UO. Navedeno će pomoći da se održi veza između planiranih rezultata CF-a i politika i planova vlasti u BiH te da se osigura da se koriste podaci i dokazi kako bi se utjecalo na provedbu CF-a.
- ▶ Nastojanja da se operacionaliziraju postojeće politike, strategije i okviri pružanja usluga vlasti u BiH te da se izgrade novi kapaciteti za učinkovit, međusektorski pristup na kantonalnom, općinskom i nivoima zajednica, s naglaskom na ranjive grupe.
- ▶ Dosljedno, nepristrasno zagovaranje i dijalog o politikama, temeljen na SDG-ovima, kako bi se razvili ekonomični modeli i opcije za poboljšanje kvalitete i pokrivenosti osnovnih usluga, u okviru programskih i budžetskih ograničenja.
- ▶ U toku je pregled i ažuriranje planova za vanredne situacije vlasti u BiH i sistema UN-a za odgovor na katastrofe i vanredne situacije.
- ▶ Strategija finansiranja CF-a, koju vodi UO, promovira snažnija partnerstva s civilnim društvom, privatnim sektorom i međunarodnim finansijskim institucijama.

CF-a snosi Upravni odbor za CF (UO) i UNCT. Navedeno je urađeno na osnovu rutinskog monitoringa i izvještavanja od strane PMT-a u odnosu na detaljne rezultate i aktivnosti opisane u JWP-u. Kao što je gore spomenuto, agencije sistema UN-a će ojačati kapacitete agencije i zavoda za statistiku u BiH za izradu razvrstanih podataka, usklađenih sa SDG-

ovima¹²⁴ i osnažiti distribuciju i korištenje podataka i statistika za formuliranje i planiranje politika temeljenih na dokazima.

- 154.** Ključni koraci uključeni u monitoring, pregled i izvještavanje o planiranim rezultatima u okviru CF-a su:
- ▶ Redovno praćenje napretka i godišnji pregledi korištenjem rezultata i indikatora navedenih u Matrici rezultata CF-a (Prilog B.) i u JWP-u. Navedeni pregledi omogućavaju partnerima da: a. dijele informacije, b. prate ostvarivanje rezultata iz CF-a i njihov doprinos ishodima CF-a i prioritetima zemlje i povezanim ciljevima SDG-a, c. daju pregled glavnih pretpostavki i

rizika i d. utvrđuju nove mogućnosti ili potrebna prilagođavanja planiranih rezultata, strategija i resursa.

- ▶ Izrada **jednog godišnjeg izvještaja o rezultatima u okviru CF-a**¹²⁵ koji opisuje stvarne rezultate postignute u odnosu na one planirane u JWP-u i napredak po ishodima CF-a i prioritetima u BiH, indikatorima učinka za systemska mjerila (stav 40.) i ostalim lokaliziranim indikatorima i ciljevima SDG-a, kao što je prikazano u Matrici rezultata (Prilog B). Izvještavanje se oslanja na zvanične podatke koje su dostavile resorne vlasti u BiH, u mjeri u kojoj su dostupni, jača se kroz odnos između UO-a, UNCT-a i institucionalnog mehanizma za provedbu Okvira SDG-a u BiH.

5.3 Plan evaluacije

- 155.** Evaluacija CF-a početkom 2024. koristit će se za mjerenje postignuća i kao podrška formuliranju sljedećeg CF-a. Evaluacija će procijeniti relevantnost rezultata CF-a, učinkovitost i efikasnost implementacije od strane agencija i partnera sistema UN-a, te održivost rezultata i njihov doprinos prioritetima u BiH i povezanim ciljevima SDG-a. Pored ovih standardnih kriterija, evaluacija cijeni i u kojoj

mjeri su razmatranja ljudskih prava i rodne ravnopravnosti uvrštena u cjelokupni proces izrade i provedbe CF-a, a predviđa i raznolik angažman aktera.¹²⁶

- 156.** Zasebno se dostavlja višegodišnji zajednički plan monitoringa, evaluacije i učenja (MEL) za CF sa uključenim troškovima.

124 Na primjer, prema spolu, prihodima, stepenu kvalifikacija i invalidnosti.

125 Ažuriranje napretka prati standardni operativni format UNSDG-a i smjernice za izvještavanje o napretku iz Okvira saradnje.

126 Kriteriji i razmatranja u skladu sa: Evaluacijska grupa Ujedinjenih nacija (UNEG), [Norme i standardi evaluacije](#), 2017.

Prilog B. Matrica rezultata

Ishodi Okvira saradnje za održivi razvoj između BiH i UN-a predstavljaju direktan, opipljiv doprinos ostvarenju prioriteta vlasti u BiH, prioriteta za pristupanje EU i povezanih Ciljeva održivog razvoja i specifičnih ciljeva (SDG).

- ▶ **Ishodi predstavljaju promjene na visokom nivou** za koje postoji kolektivna odgovornost vlasti u BiH, agencija UN sistema i provedbenih partnera, uključujući organizacije civilnog društva, grupe u zajednici, privatni sektor i međunarodne finansijske institucije. Ishodi predstavljaju promjene u institucionalnom učinku ili ponašanju ljudi i njihovih zajednica. Opisuju sljedeće: (1) koja su to drugačija ponašanja kod stanovništva kako bi poboljšali svoj život i život svojih porodica i zajednica ili (2) kako institucije djeluju na nove načine kako bi podržale stanovništvo u njihovim naporima.
- ▶ **Rezultati opisuju nove vještine i sposobnosti, proizvode i usluge.** Zajednički, rezultati doprinose ostvarenju očekivanog ishoda. Planirani rezultati saradnje između vlasti BiH i sistema UN-a razrađuju se u okviru detaljnih **zajedničkih planova rada** (engl. **JWP**) za svaki ishod.

Indikatori, ciljevi i poveznice:

Indikatori za CF su *mjerljivi*, usklađeni s okvirom indikatora za SDG-ove¹²⁷ te s glavnim ciljnim indikatorima u predstojećem Okviru SDG-a za BiH. Navedeno pomaže da se pokaže teorija o promjeni kod rezultata saradnje i prioriteta vlasti BiH u vezi sa SDG-ima. Predviđen je pregled indikatora, polaznih osnova i ciljeva te njihovo usklađivanje, prema potrebi, s postojećim i novim sektorskim strategijama i planovima vlasti u BiH. Poveznice između ishoda CF-a i prioriteta u BiH prikazani su na vrhu matrice rezultata za svaki ishod. Ciljevi za ishode CF-a su preliminarni i privremeni ovisno o daljnim usklađivanjima s politikama i planovima vlasti u BiH.

Ranjive grupe: Osim ako nije drugačije navedeno, ranjive grupe su domaćinstva ispod granice siromaštva u BiH (17% u 2015. godini) i domaćinstva na čijem čelu su žene i mlađi, žrtve nasilja u porodici i žrtve silovanja u ratu, djeca i mladi u nepovoljnom položaju, osobe s invaliditetom, nezaposleni, Romi, LGBTI, migranti, interno raseljeni, manjinski povratnici, izbjeglice i azilanti, osobe pod supsidijarnom zaštitom, osobe u riziku od apatridije, žrtve trgovine ljudima, te grupe izložene riziku od klimatskih promjena i prirodnih katastrofa. U BiH postoje i druge ranjive grupe koje nisu primarni fokus saradnje u sistemu UN-a, odnosno, starije izolirane osobe, ovisnici o alkoholu i drogama, zatvorenici i bivši zatvorenici, osobe koje žive s HIV-om i AIDS-om.

¹²⁷ Vidi: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, <http://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

Matrica rezultata BiH i UN-a [2021-2025]

Prioritet iz CF-a: Održivi, otporni i inkluzivan rast

SDG-i ciljevi¹²⁸: 1. Svijet bez siromaštva: 1.2, 1.4; 2. Svijet bez gladi: 2.3; 5. Rodna ravnopravnost: 5.c; 6. Čista voda i sanitarni uslovi: 6.1, 6.2, 6.3, 6.4; 7. Pristupačna energija iz čistih izvora: 7.2.1; 8. Dostojanstven rad i ekonomski rast: 8.5.2; 9. Industrija i inovacije: 9.4.1; 10. Smanjene nejednakosti: Ginijev indeks nejednakosti dohotka (zamjenska vrijednost: 10.1.1, 10.2.1); 11. Održivi gradovi

Indikatori sistemskih mjerila: 1. Neto stopa migracija¹²⁹; 2. Stope zaposlenosti i nezaposlenosti prema spolu (SDG 8.5.2);¹³⁰ 3. Manjak u procijenjenom BND-u žena (SDG 5.a, 10.2, zamjenska vrijednost); 4. Energetski intenzitet, u smislu primarne energije i BDP-a (SDG 7.3.1)

Okvir SDG-a u BiH (nacrta): 1. 1. Dobra uprava; ii. Vladavina prava i temeljna prava; 2. Pametni rast: i. Poduzetništvo i inovacije, ii. Zeleni rast, iii. Pametno upravljanje prirodnim resursima, iv. Zaštita okoliša; Multisektorska pitanja: Ljudski kapital za 21. vijek i Niko ne smije biti izostavljen

Proces pristupanja EU¹³¹: (1) IPA-3 reforma javne uprave, prekogranična, regionalna saradnja (povezivanje, energija i klimatske promjene); (2)

Zajedničke socioekonomske reforme, 2019-2022¹³²:

Održiv i ubrzani ekonomski rast, povećana konkurentnost ekonomije i unaprijeđeno poslovno okruženje

IV. Politike koje pružaju mogućnosti mladima, ženama i drugim ranjivim grupama

„Provedba ovih socioekonomskih mjera međusobno je komplementarna i „... olakšat će integraciju BiH u regionalne i europske vrijednosne tokove. Bolja povezanost sa susjednim zemljama u oblasti transporta i energije će dodatno ojačati pristup zemlje i njenu integraciju na regionalnom tržištu.“ - Preambula

Regionalni okvir(i) i ciljevi: Akcioni plan za Zapadni Balkan¹³³: (3) Rješavanje izazova u oblasti vladavine prava, uključujući nekažnjivost, (4) Jačanje strateške koherentnosti i učinkovitosti – UN i ključni akteri

Ishod	Indikatori, polazne osnove, ciljevi, izvor podataka			Partneri ¹³⁴
Ishod 1. Do 2025. godine ljudi imaju koristi od rezilijentnog, inkluzivnog i održivog rasta koji se osigurava konvergencijom ekonomskog razvoja i upravljanjem okolišem i kulturnim resursima.	1.a Broj politika, finansijskih ili drugih poticajnih mjera odobrenih za promociju održive, zelene ekonomije i rasta i življenja s niskim udjelom ugljika			BiH: » Resorne vlasti u BiH
	Polazna vrijednost (2019.): 17	Cilj (2025.): 25	Izvor: Izveštaji resornih vlasti u BiH Programski izvještaji UN-a	UN: » ILO, FAO, UNDP, UNESCO, UNICEF, IOM, UN Women, UNODC, UNDRR, UNECE, UNEP
	1.b Broj sveobuhvatnih okvira politika zapošljavanja (EPF), u skladu s međunarodnim standardima (<i>ovi okviri će usmjeriti na mlade ljude, uključujući odredbe o rodnoj ravnopravnosti spolova i podatke po spolu</i>) (→ SDG 8.5.2) (D/N)			Ostali partneri: » Relevantne organizacije civilnog društva, međunarodni partneri i predstavnici privatnog sektora i akademske zajednice
	Polazna vrijednost (2019.): 1	Cilj (2025.): 2	Izvor: Izveštaji resornih vlasti u BiH Programski izvještaji UN-a	

128 Vidi: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, <http://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

129 Vidi: [Neto stopa migracija](#), Odjel UN-a za populaciju Postoje višestruki izvori informacija u BiH te međunarodni izvori o dinamici i obimu migracija iz zemlje. Sistem UN-a će saradivati sa statističkim tijelima BiH na usaglašavanju indikatora u svrhu monitoringa i izvještavanja. Konkretno, potrebne su mjere za mjerenje nivoa migracija među mladima i profesijama.

130 [Stopa učešća žena u radnoj snazi](#) također se prati radi razmatranja promjene u broju žena koje su prestale tražiti posao i nisu obuhvaćene stopama nezaposlenosti. Prema modeliranim procjenama ILO-a, u 2019. godini je to bilo 35%.

131 Prioriteti u procesu pristupanja EU sadržani: (1) Potencijalni pregled prioriteta u okviru IPA-3, diskusija s uredom Delegacije EU, BiH, oktobar 2019. godine. (2) Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, 29. maj 2019. godine.

132 Zajedničke socioekonomske reforme (Reformaska agenda) za period 2019-2022, vlasti u BiH, oktobar 2019.

133 Opredjeljenje na nivou cijelog sistema UN-a za jačanje njegove podrške izgradnji povjerenja i dijaloga u regiji, u skladu s dogovorom vodstva UN-a u 2019. godini

134 Partnere treba konkretnije definirati tokom pripreme dvogodišnjih Zajedničkih planova rada UN-a

1.c Broj aktivnih mjera na tržištu rada (ALM) ¹³⁵ na lokalnom nivou osmišljenih u skladu s međunarodnim standardima rada (s fokusom na mlade ljude, uključujući rodnu ravnopravnost i podatke prema spolu ¹³⁶) (→ SDG 8.5.2; 8.6.1)		
<u>Polazna vrijednost (2019.):</u> 19	<u>Cilj (2025.):</u> 38	<u>Izvor:</u> Izveštaji resornih vlasti u BiH Programski izvještaji UN-a
1.d Lokacije prirodne i kulturne baštine sa odobrenim turističkim planom upravljanja) (→ SDG 8.9.1)		
<u>Polazna vrijednost (2019.):</u> 0	<u>Cilj (2025.):</u> 3	<u>Izvor:</u> Izveštaji resornih vlasti u BiH Programski izvještaji UN-a
1.e Broj osoba koje imaju koristi od sačuvanih ili novih radnih mjesta i bolje egzistencije kao rezultat UN-ove podrške.		
<u>Polazna vrijednost (2019.):</u> T: 28.057 Ž: 8.690 Broj osoba čija radna mjesta su sačuvana od posljedica COVID-19 krize: nije primjenjivo	<u>Cilj (2025.):</u> T: 31.000 Ž: najmanje 9.200 Broj osoba čija radna mjesta su sačuvana od posljedica COVID-19 krize: 400 (150 žena)	<u>Izvor:</u> Izveštaji Agencije za statistiku BiH (kvartalni) Programski izvještaji UN-a
1.f Promjene u učincima sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja: a. Broj usvojenih okvira/strategija za poljoprivredu i ruralni razvoj koji uključuju odredbe o ravnopravnosti spolova i podatke razvrstane prema spolu		
<u>Polazna vrijednost (2019.):</u> a. Okviri/strategije: 4 b. Vrijednosni lanci: 8 c. % povećanja prihoda 0	<u>Cilj (2025.):</u> a. Okviri/strategije: 9 b. Vrijednosni lanci: 12 c. % povećanja prihoda 20	<u>Izvor:</u> Izveštaji resornih vlasti u BiH Programski izvještaji UN-a
1.g SDG indikator 15.1.2 Udio važnih lokacija za kopnenu i slatkovodnu biološku raznolikost koja su zaštićena područja po tipu ekosistema (a. Slatkovodni; b. Kopneni).		

135 Aktivne mjere na tržišta rada (ALM) najčešće uključuju kombinaciju pet inicijativa: (i) Programi osposobljavanja za pomoć uposlenicima u poboljšanju njihovih vještina, često praćenih podrškom kroz dohodak; (ii) Programi javnih radova, često kao dio javno-privatne saradnje usmjerene na udaljena ili siromašna područja s velikim brojem dugotrajno nezaposlenih; (iii) subvencije za zapošljavanje nezaposlenih osoba, posebno za grupe koje se suočavaju sa značajnim preprekama na tržištu rada, kao što su žene, mladi i osobe s invaliditetom; (iv) politike i programi samozapošljavanja i pokretanja mikro poduzeća sa poticajima i podrškom (mikro-kredit, poslovna obuka, mentorstvo) za pokretanje malih i srednjih preduzeća; i (v) Zavod za zapošljavanje (PES) povezuje tražitelje posla i poslodavce. ILO, [Utvrdjivanje proaktivnih elemenata u politikama tržišta rada: Osvrt na temelju dokaza](#), 2018; ILO, [ŠTA DAJE REZULTATE: PROMOCIJA PUTEVA DO PRISTOJNOG RADNOG MJESTA](#), 2019.

136 Ove mjere (ALM) su posebno korisne za žene, omogućujući mladim ženama stjecanje osnovnih vještina i radnog iskustva, kao i pružanje smjernica u netradicionalnim radnim mogućnostima, a odraslim ženama olakšavaju njihov ponovni ulazak na tržište rada nakon prekida zbog rođenja i podizanja djeteta. Tamo gdje je učešće žena u radnoj snazi na niskom nivou, ALM mjere su pokazale veće, pozitivne učinke na zaposlenost žena nego muškaraca. Dokazi pokazuju da su ovi rezultati najsnažniji za programe osposobljavanja za vještine i mjere kao što su pomoć u traženju posla, zapošljavanje, subvencije i grantovi za start-upe. ILO, [Spol u politikama i programima zapošljavanja: Mjere koje su učinkovite za žene](#), ZAPOŠLJAVANJE Radni dokument br. 235 Odjel za politike zapošljavanja, 2017

<p><u>Polazna vrijednost (2015.):</u> a: 6% b: 0</p>	<p><u>Cilj (2025.):</u> a: 10% b: 42%</p>	<p><u>Izvor:</u> Alat za integrisanu procjenu biodiverziteta, UNEP; Nacrt dokumenta Okvira za SDG-e u BiH; Svjetska banka, domaći pravni propisi</p>
<p>1.h SDG indikatori 13.2.1 Ukupne godišnje emisije CO2 (u milionima metričkih tona)</p>		
<p><u>Polazna vrijednost (2014.):</u> 25,539 Mt CO2</p>	<p><u>Cilj (2025.):</u> 23.000 Mt CO2</p>	<p><u>Izvor:</u> Revidirani utvrđeni doprinos BiH i energetska i klimatski plan.</p>
<p>1.i SDG indikatori 11.6.2 Onečišćenje zraka/Srednji godišnji nivo sitnih čestica (srednja vrijednost PM2.5 - mikrogrami po kubičnom metru)</p>		
<p><u>Polazna vrijednost (2015.):</u> 29,6</p>	<p><u>Cilj (2025.):</u> 21</p>	<p><u>Izvor:</u> WHO podaci o praćenju zdravstvenog stanja globalno -<u>Izloženost onečišćenju okoliša</u>: dokument nacarta Okvira SDG-a u BiH</p>
<p>1.j SDG Indikator 11.b.1/12.8.1 Procenat lokalnih samouprava sa lokalnim strategijama smanjenja rizika od katastrofa u skladu sa Sendai okvirom za smanjenje rizika od katastrofa 2015-2030. (a. Broj; b. Omjer u kojem akcioni planovi uključuju aspekt rodne ravnopravnosti i podatke razvrstane prema spolu. Ocjena: 4. Potpuno; 3. Djelimično; 2. Nezadovoljavajuće; 1. Nisu uključeni)</p>		
<p><u>Polazna vrijednost (2020.):</u> a. 40% b. Nezadovoljavajuće</p>	<p><u>Cilj (2025.):</u> a. 50% b. Djelomično</p>	<p><u>Izvor:</u> Strategije i izvještaji lokalnih samouprava Napomena: predložiti indikator za razmatranje Grupi za okvir za SDG-e</p>

Matrica rezultata BiH i UN-a [2021-2025]

Prioritet iz CF-a: Kvalitetno, dostupno i inkluzivno obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita

SDG-i i ciljevi¹³⁷: 3. Zdravlje i blagostanje: 3.4, 3.7; 4. Kvalitetno obrazovanje: 4.1.1, 4.2.2, 4.7.1, 4.c.1; 5. Rodna ravnopravnost: 5.5, 5.a; 8. Dostojanstven rad i ekonomski rast: 8.3.1 (zamjenska vrijednost: udio sive ekonomije u BDP-u), 8.5.2; 10. Smanjenje nejednakosti: 10.1, 10.2, 10.3, 10.4

Indikatori sistemskih mjerila: 1. Neto stopa migracija; 2. Stope zaposlenosti i nezaposlenosti prema spolu (SDG 8.5.2); 3. Manjak u procijenjenom BND-u žena (SDG 5.a, 10.2, zamjenska vrijednost)

Okvir SDG-a u BiH (nacrta): 1. Dobra uprava: i. Učinkovit, transparentan, inkluzivan i odgovoran javni sektor, ii. Vladavina prava/temeljna prava; 3. Jednake prilike: i. Odgovarajuće socijalno osiguranje, ii. Inkluzivne politike zapošljavanja; iv. Kvalitetno, inkluzivno obrazovanje; Multisektorska pitanja: Ljudski kapital za 21. vijek i Niko ne smije biti izostavljen
*Proces pristupanja EU*¹³⁸: (1) IPA-3 Vladavina prava; Demokratija i ljudska prava; Javna uprava; (2) Op9. Osnažiti zaštitu prava svih građana, osigurati provedbu nediskriminacije, zakona o ravnopravnosti spolova, Op9. Zaštita ljudskih prava, nediskriminacija; Op13. Pobojšati zaštitu i inkluziju ranjivih grupa

*Zajedničke socioekonomske reforme, 2019-2022*¹³⁹:

Održiv i ubrzani ekonomski rast, povećana konkurentnost ekonomije i unaprijeđeno poslovno okruženje

IV. Politike koje pružaju mogućnosti mladima, ženama i drugim ranjivim grupama

„Ne stiču se vještine koje su potrebne da bi se podržala rastuća ekonomija u budućnosti i ne posvećuje se dovoljno pažnje poduzetništvu i inovacijama u obrazovnom sistemu.“

Regionalni okvir(i) i ciljevi: Akcioni plan za Zapadni Balkan¹⁴⁰: (3) Rješavanje izazova u oblasti vladavine prava, uključujući nekažnjivost

Ishod	Indikatori, polazne osnove, ciljevi, izvor podataka			Partneri
Ishod 2. Do 2025. godine, stanovništvo ima koristi od inkluzivnijih i kvalitetnijih programa obrazovanja usmjerenih na vještine iz 21. vijeka za veću zapošljivost, blagostanje i aktivno učešće u društvu	2.a SDG indikatori 4.2.2 Bruto omjer upisa u predškolski odgoj i obrazovanje (djeca 3-6 godina), prema spolu			BiH: » Resorne vlasti u BiH UN: » ILO, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UN Women, IOM
	Polazište: (2019.) T: 25% M: 26% F: 24%	Cilj (2025.): T: 50% M: 50% F: 50%	Izvor: Platforma za predškolsko obrazovanje u BiH; Izveštajiv resornih vlasti u BiH; Nacrt dokumenta Okvira za SDG-e u BiH	
	2.b Udio djevojčica i dječaka od 15 godina sa rezultatima na nivou PISA 2 ili više u čitanju, matematici i prirodnim naukama, prema spolu ¹⁴¹ (→ SDG 4.1.1)			Ostali partneri: » Relevantne organizacije civilnog društva, međunarodni partneri i predstavnici privatnog sektora i akademske zajednice
	Polazna vrijednost (2019.): Čitanje: 46% (Ž: 55%; M: 38%) Matematika: 42% (Ž: 43%; M: 42%) Prirodne nauke: 43% (Ž: 44%; M: 43%)	Cilj (2025.): Čitanje: 55% (Ž: 55%; M: 55%) Matematika: 55% (Ž: 55%; M: 55%) Prirodne nauke: 55% (Ž: 55%; M: 55%)	Izvor: PISA, OECD (2018, 2021, 2024)	

¹³⁷ Vidi: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, <http://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

¹³⁸ Prioriteti u procesu pristupanja EU sadržani: (1) Potencijalni pregled prioriteta u okviru IPA-3, diskusija s kancelarijom Delegacije EU, BiH, oktobar 2019. godine. (2) Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, 29. maj 2019. godine.

¹³⁹ Zajedničke socioekonomske reforme (Reformska agenda) za period 2019-2022, vlasti u BiH, oktobar 2019.

¹⁴⁰ Opredjeljenje na nivou cijelog sistema UN-a za jačanje njegove podrške izgradnji povjerenja i dijaloga u regiji, u skladu s dogovorom vodstva UN-a u 2019. godini

¹⁴¹ Rezultati za čitanje bolji kod djevojčica (+30 bodova); Nema razlika između spolova za rezultate iz matematike i prirodnih nauka. OECD, Program za međunarodno ocjenjivanje učenika (PISA), 2018. Izveštaj za Bosnu i Hercegovinu, 2019. godina.

2.c SDG indikatori 8.6.1		
% Mladih (u dobi od 15-24 godine) koji nisu u obrazovanju, zaposlenju ili obuci, prema spolu		
<u>Polazna vrijednost (2017.):</u> T: 24% M: 24% F: 24%	<u>Cilj (2025.):</u> Ukupno: 20% M: 20% F: 20%	<u>Izvor:</u> Nacrt dokumenta Okvira za SDG-e u BiH ¹⁴² ; podaci BHAS-a Napomena: Prosjek EU za 2017. godinu 10,8%
2.d Postojanje radne saradnje između poslodavaca i donosilaca odluka u ustanovama obrazovanja i osposobljavanja ¹⁴³ (→ SDG 8.5.2; 8.6.1)		
<u>Polazna vrijednost:</u> Ne (2019)	<u>Cilj:</u> Da (2025)	<u>Izvor:</u> Izveštaji resornih vlasti u BiH; Programski izvještaji

¹⁴² Radna grupa za SDG-e i grupa za podatke/statistike mogle bi zasebno razmotriti dugotrajno nezaposlene i neaktivne

¹⁴³ Ovakva formalna saradnja ima za cilj pružiti formalnu, redovnu platformu za jačanje institucionalnih odnosa između poslodavaca i sistema obrazovanja i osposobljavanja u BiH. Cilj je veća usklađenost nastavnih planova i programa i programa obrazovanja i TVET-a s potrebama tržišta rada. Struktura angažmana osigurat će poseban fokus na položaj mladih, žena i ranjivih grupa.

Matrica rezultata BiH i UN-a [2021-2025]**Prioritet iz CF-a: Kvalitetno, dostupno i inkluzivno obrazovanje, zdravlje i socijalna zaštita**

SDG-i i ciljevi¹⁴⁴: 1. Svijet bez siromaštva: 1.1, 1.2, 1.3, 1.4; 3. Zdravlje i blagostanje: 3.1, 3.2, 3.4, 3.7, 3.8; 5. Rodna ravnopravnost 5.1, 5.2, 5.6; 10. Smanjenje nejednakosti: 10.2, 10.7, 4, 5; 16. Zaustaviti zlostavljanje, iskorištavanje, trgovinu i sve oblike nasilja i mučenja djece: 4.a, 5.2, 5.3, 16.1, 16.2.

Indikatori sistemskih mjerila: 7. Stopa smrtnosti djece, prema spolu (ispod 5 godina) (SDG3.2.1); 8. Stopa smrtnosti zbog kardiovaskularnih bolesti, raka, dijabetesa ili hronične respiratorne bolesti prema spolu (SDG 3.4.1); 9. Udio stanovništva koji živi ispod nacionalnog (relativnog¹⁴⁵) siromaštva, prema mjestu, spolu i dobi (SDG 1.2.1); 10. Udio najsiromašnijih 20% domaćinstava koja primaju socijalnu pomoć, prema područjima (SDG 1.3.1); 11. Ginijev indeks nejednakosti dohotka (SDG 10.1.1, zamjenska vrijednost)

Okvir SDG-a u BiH (nacrtno): 1. Dobra uprava: i. Učinkovit, transparentan, inkluzivan i odgovoran javni sektor, ii. Vladavina prava i temeljna prava; 3. Jednake prilike: i. Odgovarajuće socijalno osiguranje, iii. Učinkovit pristup zdravstvu; Multisektorska pitanja: Ljudski kapital za 21. vijek i Niko ne smije biti izostavljen

*Proces pristupanja EU*¹⁴⁶: (1) IPA-3 Vladavina prava; Demokracija i ljudska prava; Javna uprava; (2) Op8, 8. Učinkovito upravljanje migracijama, sistem azila, Op9. Osnažiti zaštitu prava svih građana, Op9. Zaštita ljudskih prava, nediskriminacija; Op13. Poboľjšati zaštitu i inkluziju ranjivih grupa

*Zajedničke socioekonomske reforme, 2019-2022*¹⁴⁷: „Reforma zdravstvenih sistema će postati jedan od naših prioriteta.“ - Preambula III. Sveobuhvatna reforma i poboľjšana kvaliteta zdravstvenih sistema

Regionalni okvir(i) i ciljevi: Akcioni plan za Zapadni Balkan¹⁴⁸: (3) Rješavanje izazova u oblasti vladavine prava, uključujući nekažnjivost

Ishod	Indikatori, polazne osnove, ciljevi, izvor podataka			Partneri
Ishod 3. Do 2025. godine, stanovništvo ima pristup kvalitetnijim i inkluzivnijim sistemima zdravstvene i socijalne zaštite	3.a SDG indikatori 3.8.1 Obuhvat osnovnih zdravstvenih usluga ¹⁴⁹ (UHC)			BiH: » Resorne vlasti u BiH
	Polazna vrijednost (2015.): 57	Cilj (2025.): 65	Izvor: Izveštaji vlasti u oblasti zdravstva u BiH; WHO-GHO ¹⁵⁰	UN: » IOM, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UN Women, WHO, UNODC, UNECE
	3.b Udio stanovništva u zemlji s velikim izdacima domaćinstva na zdravstvo kao dio ukupne potrošnje ili prihoda domaćinstava (→ SDG 3.8.2)			Ostali partneri: » Relevantne organizacije civilnog društva, međunarodni partneri i predstavnici privatnog sektora i akademske zajednice
	Polazna vrijednost (2011.): a. 10% izdataka domaćinstva na zdravstvo 8.6 a. 25% izdataka domaćinstva na zdravstvo 8.6 1.3	Cilj (2025.): a. 10% izdataka domaćinstva na zdravstvo 8.6 6.5 a. 25% izdataka domaćinstva na zdravstvo 8.6 0.5	Izvor: Nacrt dokumenta Okvira za SDG-e u BiH; podaci WHO GHO-a i izveštaji	
	3.c Okrug ili odgovarajuća upravna jedinica sa najmanje 80% pokrivenosti DPT vakcinom za djecu <1 godine (→ SDG 3.2.1, 3.2.2)			

144 Vidi: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, <http://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

145 Relativno siromaštvo definirano kao 60% srednjeg dohotka (Eurostatova metodologija)

146 Prioriteti u procesu pristupanja EU sadržani: (1) Potencijalni pregled prioriteta u okviru IPA-3, diskusija s kancelarijom Delegacije EU, BiH, oktobar 2019. godine. (2) Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, 29. maj 2019. godine.

147 Zajedničke socioekonomske reforme (Reformska agenda) za period 2019-2022, vlasti u BiH, oktobar 2019.

148 Opredjeljenje na nivou cijelog sistema UN-a za jačanje njegove podrške izgradnji povjerenja i dijaloga u regiji, u skladu s dogovorom vodstva UN-a u 2019. godini

149 Univerzalna zdravstvena pokrivenost – Obuhvat osnovnih zdravstvenih usluga (definira se kao prosječna pokrivenost osnovnih usluga temeljena na praćenim intervencijama koje uključuju reproduktivno, porodiljno, novorođenčad i zdravlje djece, zarazne bolesti, nezarazne bolesti i uslužni kapacitet i pristup, kod opće i ugrožene populacije). Ovaj indikator treba obuhvatiti ukupnu pokrivenost (univerzalnu, po kojoj niko nije izostavljen) koju osiguravaju zdravstveni sistemi zemalja članica WHO. Valjanost i pouzdanost pokazatelja ovisi o dostupnosti kvalitetnih podataka relevantnih tijela i izvora. WHO će pružiti tehničku podršku nadležnim vlastima u BiH za izračun UHC indeksa u okviru postojećeg tehničkog programa WHO u BiH i na osnovu podataka i informacija prikupljenih kroz rutinske zdravstvene statistike resornih vlasti u BiH.

150 <http://apps.who.int/gho/portal/uhc-country.jsp>

	<u>Polazna vrijednost (2018.):</u> 67%	<u>Cilj (2025.):</u> 100%	<u>Izvor:</u> WHO/UNICEF zajedničko izvještavanje (godišnje) ¹⁵¹
3.d Udio žena (15-49 godina) s potrebama planiranja porodice zadovoljnih savremenim metodama (SDG 3.7.1)			
	<u>Polazna vrijednost (2019.):</u> 21%	<u>Cilj (2025.):</u> 25%	<u>Izvor:</u> UNFPA
3.e Obim provedbe akcionih planova ¹⁵² za prevenciju i kontrolu nezazaznih bolesti(→ SDG 3.4.1) (Ocjena: 4. U cjelosti provedeno; 3. Djelimično; 2. Nezadovoljavajuće; 1. Nije/nedovoljno provedeno)			
	<u>Polazna vrijednost (2019.):</u> 2	<u>Cilj (2025.):</u> 3	<u>Izvor:</u> WHO pregled izvještaja vlasti u oblasti zdravstva u BiH
3.f Indikator socijalne zaštite (→ SDG indikator 1.3.1) Postojanje konsolidovane analize socijalne zaštite i rada (SPL)* (uključujući podatke razvrstane po spolu) i opcija sektorskih politika s odredbama rodne ravnopravnosti za optimizaciju rada sistema socijalne zaštite (socijalna zaštita; zapošljavanje; obrazovanje; zdravstvo) (*Sadrži nove ili ažurirane baze podataka o izdvajanjima za socijalnu zaštitu i programe za zapošljavanje i analizu davanja ¹⁵³ za ranjive grupe:)			
	<u>Polazna vrijednost (2019.):</u> Analiza SPL-a Ne Opcije kod politika: Ne	<u>Cilj (2025.):</u> Analiza SPL-a Da: Opcije kod politika: Da:	<u>Izvor:</u> Izvjestaji vlasti u oblasti zdravstva u BiH; Programski izvještaji
3.g Postotak djece sa dječijim dodatkom (→ SDG indikator 1.3.1)			
	<u>Polazna vrijednost (2018.):</u> 14%	<u>Cilj (2025.):</u> 25%	<u>Izvor:</u> Izvjestaji resornih vlasti u BiH
3.h SDG indikator 16.2.1 Postotak djece u dobi od 2 do 14 godina koja su doživjela bilo kakvu fizičku kaznu i/ili psihološku agresiju od njihovih skrbnika u posljednji mjesec ¹⁵⁴			
	<u>Polazna vrijednost (2012.):</u> Psihološka agresija: 42% Fizičko kažnjavanje: 40%	<u>Cilj (2025.):</u> Psihološka agresija: 30% Fizičko kažnjavanje: 30%	<u>Izvor:</u> Istraživanje višestrukih indikatora (MICS)
3.i Broj podržanih pružatelja usluga/hitnih službi koje pružaju kvalitetnu uslugu za žrtve nasilja nad ženama (VAW) u skladu sa standardima Istanbulske konvencije			
	<u>Polazna vrijednost (2015.):</u> 0	<u>Cilj (2025.):</u> 4000	<u>Izvor:</u> Izvjestaji resornih vlasti u BiH; Programski izvještaji

¹⁵¹ Potrebno je razmotriti mogućnosti za izvještavanje podataka prema spolu sa zdravstvenim vlastima u BiH.

¹⁵² Akcioni planovi uključuju nacionalne smjernice, protokole i standarde koji se temelje na : dokazima za upravljanje najčešćim nezazaznim bolestima kroz pristup primarne zdravstvene zaštite, uključujući odredbe o ravnopravnosti spolova i podatke razvrstane prema spolu.

¹⁵³ Metoda izračuna raspodjele javnih rashoda po različitim demografskim grupama. Na primjer, stopa naknada iz socijalne zaštite i programa rada (SPL) u najsiromašnijoj petini ukazuje na postotak ukupne socijalne zaštite i naknada iz programa zapošljavanja koje prima najsiromašnijih 20% stanovništva (socijalno osiguranje, mreže socijalne sigurnosti i naknade za nezaposlenost i aktivni programi na tržištu rada) Vidi: [Svjetska banka ASPIRE podaci](#), februar 2020.

¹⁵⁴ Mogu biti dostupni kvantitativni indikatori 16.2.1 (djeca podvrgnuta nasilnoj disciplinu) i 5.2.1 (nasilje intimnog partnera) dok se ne provede MICS i anketa pod vodstvom OSCE-a o nasilju nad ženama.

Matrica rezultata BiH i UN-a [2021-2025]		
Prioritet iz CF-a: Uprava i vladavina prava sa ljudima u fokusu		
<p>SDG-i i ciljevi¹⁵⁵: 5. Rodna ravnopravnost: 5.1, 5.a; 10. Smanjenje nejednakosti: 10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.7; 16; Mir, pravda i snažne institucije: 16.1, 16.2, 16.3, 16.5, 16.6, 16.7, 16.10, 16.b; 17. Partnerstva za ciljeve: 17.18; 17,19.</p> <p>Indikatori sistemskih mjerila: 5. Vladavina prava (SDG 16.3.1, zamjenska vrijednost¹⁵⁶); 6. Glas i odgovornost¹⁵⁷ (SDG 16.7.2, zamjenska vrijednost); 9. Udio stanovništva koji živi ispod nacionalnog (relativnog¹⁵⁸) siromaštva, prema mjestu, spolu i dobi (SDG 1.2.1); 11. Ginijev indeks nejednakosti dohotka (SDG 10.1.1, zamjenska vrijednost)</p> <p><i>Okvir SDG-a u BiH (nacrt)</i>: 1. Dobra uprava: i. Učinkovit, transparentan, inkluzivan i odgovoran javni sektor, ii. Vladavina prava/temeljna prava; Multisektorska pitanja: Ljudski kapital za 21. vijek i Niko ne smije biti izostavljen</p> <p><i>Proces pristupanja EU</i>¹⁵⁹: (1) IPA-3 Vladavina prava; Demokratija i ljudska prava; Javna uprava; (2) Op4. Pravna sigurnost - nadležnosti vlasti u BiH, Op7. Borba protiv korupcije, organiziranog kriminala; Op8. Op8. Učinkovito upravljanje migracijama, sistem azila, Op9. Zaštita ljudskih prava, nediskriminacija; Op11. Osiguravanje povoljnog okruženja za civilno društvo, Op12. Zagarantovana sloboda izražavanja, Op13. Poboļšati zaštitu i inkluziju ranjivih grupa; Op14. Provesti reformu javne uprave; Osigurati profesionalnu i depolitiziranu državnu službu</p> <p><i>Zajedničke socioekonomske reforme, 2019-2022</i>¹⁶⁰: IV. Politike koje pružaju mogućnosti mladima, ženama i drugim ranjivim grupama „... sve razine će učiniti sve što je u njihovoj moći kako bi se povećala saradnja i koordinacija na usklađivanju zakonodavstva u najvećoj mogućoj mjeri, te osnažio jedinstveni ekonomski prostor u zemlji. Navedeno će se postići jačanjem koordinacije između svih razina vlasti.“ - Preambula</p> <p><i>Regionalni okvir(i) i ciljevi</i>: Akcioni plan za Zapadni Balkan¹⁶¹: (1) Angažiranje lidera, (2) Osnaživanje pozitivnih agenata promjena, (3) Rješavanje izazova u oblasti vladavine prava, uključujući nekažnjivost, (4) Jačanje strateške koherentnosti i učinkovitosti - UN i ključni akteri</p>		
Ishod	Indikatori, polazne osnove, ciljevi, izvor podataka	Partneri
<p>Ishod 4. Do 2025. godine, stanovništvo doprinosi i uživa koristi od odgovornijih i transparentnijih sistema upravljanja koji pružaju kvalitetne javne usluge i osiguravaju vladavinu prava.</p>	<p>4.a Postotak lokalnih samouprava i kantona sa strategijama i rodno osjetljivim strategijama i planovima usmjerenim na SDG kao dio koherentnog razvojnog planiranja i sistema upravljanja</p> <p>Polazna vrijednost: 2019. Lokalne samouprave: 0% Kantoni: 0%</p> <p>Cilj: (2025.) Lokalne samouprave: 60% Kantoni: 80%</p> <p>Izvor: Izveštaji resornih vlasti u BiH; (strukture za planiranje i upravljanje razvojem); Programski izvještaji</p>	<p>BiH: » Resorne vlasti u BiH</p> <p>UN: » IOM, OHCHR, UNDP, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNODC, UNV, UN Women, WHO, ILO, UNDRR</p> <p>Ostali partneri: » Relevantne organizacije civilnog društva, međunarodni partneri i predstavnici privatnog sektora i akademske zajednice</p>

155 Vidi: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, <http://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

156 Riječ je o lokaliziranom indikatoru za SDG 17.7.2 iz Okvira za SDG-e u BiH (nacrt). Podaci za inidikator Svjetske banke za World Governance. Indikator se kreće u rasponu od -2,5 (slaba) do 2,5 (snažna) uspješnost uprave.

157 Riječ je o lokaliziranom indikatoru za SDG 17.7.2 iz Okvira za SDG-e u BiH (nacrt). Podaci indikatora Svjetske banke za World Governance, koji mjere „stepen u kojem građani smatraju da učestvuju u odabiru vlasti, kao i slobodu izražavanja, udruživanja i medija. Međunarodno usporedive vrijednosti indikatora kreću se u rasponu od -2,5 (slaba) do +2,5 (snažna) uspješnost uprave“.

158 Relativno siromaštvo definirano kao 60% srednjeg dohotka (Eurostatova metodologija)

159 Prioriteti u procesu pristupanja EU sadržani: (1) Potencijalni pregled prioriteta u okviru IPA-3, diskusija s kancelarijom Delegacije EU, BiH, oktobar 2019. godine. (2) Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, 29. maj 2019. godine.

160 Zajedničke socioekonomske reforme (Reformska agenda) za period 2019-2022, vlasti u BiH, oktobar 2019.

161 Opredjeljenje na nivou cijelog sistema UN-a za jačanje njegove podrške izgradnji povjerenja i dijaloga u regiji, u skladu s dogovorom vodstva UN-a u 2019. godini

4.b Udio stanovništva koje izražava povjerenje u svoje lokalne vlasti, prema mjestu (→SDG16.6.2; 16.7.2)		
Polazna vrijednost: (2019.) Općina/opština: 2,3/4	Cilj: Općina/opština: 2,7	Izvor: CDA, Q-P8 ¹⁶² (čeka se finansijska konstrukcija)
4.c SDG indikator 6.1.1, 6.2.1 Postotak stanovništva koje živi u domaćinstvima s pristupom osnovnim uslugama		
Polazna vrijednost (2019.): Voda: 75% Sanitarne usluge ¹⁶³ : 41%	Cilj (2025.): Voda: 85% Sanitarne usluge: 50%	Izvor: Nacrt Okvira za SDG-e u BiH Svjetska banka; Programski izvještaji
4.d SDG indikator 16.6.2 % stanovništva zadovoljnog najskorijim iskustvom korištenja javnih usluga		
Polazna vrijednost (2014.): 38%	Cilj (2025.): 45%	Izvor: Nacrt dokumenta Okvira za SDG-e u BiH (podaci Transparency International)
4.e Prevencija i odgovor na nasilje Stepen provedbe strategija i protokola vlasti u BiH ¹⁶⁴ u prevenciji i odgovoru na nasilje* <i>*rodno zasnovano nasilje i nasilje u porodici (GBV/DV)¹⁶⁵; nasilje nad djecom (VAC)¹⁶⁶ (→ SDG 5.2.1, 5.2.2, 16.2.1, 3)</i>		
Polazna vrijednost: (2019.) Rodno uslovljeno nasilje/nasilje u porodici: 30 Nasilje nad djecom: 0	Cilj: (2025.) Rodno uslovljeno nasilje/nasilje u porodici: 100 Nasilje nad djecom: 100	Izvor: Programski izvještaji na temelju izvještaji resornih vlasti u BiH i izvještaja OCD-a
4.f SDG indikator 5.5.1 / 5.5.2 a) Udio žena na zastupničkim mjestima u zakonodavnim tijelima u zemlji b) Udio žena na rukovodećim pozicijama		
Polazna vrijednost (2018.): a: 17% b: 26%	Cilj (2025.): a: 25% b: 26%	Izvor: Nacrt dokumenta Okvira za SDG-e u BiH; Svjetska banka

162 Procjena povjerenja u vodeća institucionalna tijela u BiH na skali od 1 do 4, gdje 4 označava visok nivo povjerenja. Policija ima najviši rejting sa 2,8; a političke stranke najniži sa 1,88. Povjerenje u sistem UN-a ocijenjeno je sa 2,5. PROCJENA UN-a U OBLASTI MIRA I RAZVOJA U BiH, ibid. 12

163 Sanitarne usluge uključuju priključke na javnu kanalizacionu mrežu.

164 Ovaj indikator uključuje procjenu u kojoj mjeri mehanizmi upućivanja kod zdravstvene i socijalne zaštite odgovaraju na nasilje i koliko se primjenjuju u skladu s međunarodnim standardima

165 Ocjena se temelji na odgovorima na set kriterija s maksimalnom ocjenom od 100 bodova. Kriteriji za ocjenu oslanjaju se na sljedeće: Odbor za eliminaciju diskriminacije žena, Zaključna zapažanja po Šestom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine, CEDAW/C/BIH/CO/6, 12. novembar 2019. godine. pasusi 12, 14, 26, 34, 44.

166 Ocjena se temelji na odgovorima na set kriterija s maksimalnom ocjenom od 100 bodova. Kriteriji za ocjenu oslanjaju se na sljedeće: Odbor za prava djeteta, Zaključna zapažanja po kombinovanom Petom i Šestom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine, CRC/C/BIH/C/5-6, 5. decembar 2019. godine. pasusi 25 -29.

4.g SDG indikatori 5.c.1		
Postojanje sistema za praćenje i dodjeljivanje javnih sredstava za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena		
<u>Polazna vrijednost (2019.):</u> Djelimično postojeći	<u>Cilj (2025.):</u> Postojeći i funkcionalni na nivou BiH i entitetskom nivou	<u>Izvor:</u> Izveštaji UN Women; izvještaji resornih vlasti u BiH
4.h SDG indikator 17.18.1		
a. Postotak lokaliziranih SDG indikatora iz Okvira za SDG-a u BiH ¹⁶⁷ koji su dostupni iz institucija za statistiku (*Ovisno o usvajanju Okvira za SDG-e i finaliziranog seta indikatora)		
<u>Polazna vrijednost (2019.):</u> a. naknadno utvrditi	<u>Cilj (2025.):</u> a. naknadno utvrditi*	<u>Izvor:</u> Institucije za statistiku u BiH; Radna grupa za statistiku za Okvir SDG-a u BiH
4.i Dostupnost procjena socioekonomskih efekata COVID-19 na ranjive grupe te politika i mogućnosti finansiranja poticaja		
<u>Polazna vrijednost (2019.):</u> Ne	<u>Cilj (2025.):</u> Da:	<u>Izvor:</u> Izveštaji resornih vlasti u BiH; Programski izvještaji

167 Okvir za Ciljeve održivog razvoja u BiH (Okvir za SDG-e), Radni nacrt, februar 2020. godine; Lokalizirani SDG indikatori, uključujući razvrstane podindikatore, smatraju se dostupni- ma kada je od institucija za statistiku u BiH dostupna agregatna vrijednost i barem jedna razvrstana podvrijednost.

Matrica rezultata BiH i UN-a [2021-2025]			
Strateški prioritet CF: Anagažiranje građana i zajednice za socijalnu koheziju			
<p>SDG-i i ciljevi¹⁶⁸: 5. Rodna ravnopravnost: 5.2, 5.c; 16. Mir, pravda i snažne institucije: 16.1, 16.3, 16.6, 16.7, 16.10, 16.b</p> <p>Indikatori sistemskih mjerila: 1. Neto stopa migracija; 5. Vladavina prava (SDG 16.3.1, zamjenska vrijednost); 6. Glas i odgovornost (SDG 16.7.2, zamjenska vrijednost); 9. Udio stanovništva koji živi ispod nacionalnog (relativnog) siromaštva, prema mjestu, spolu i dobi (SDG 1.2.1); 11. Ginijev indeks nejednakosti dohotka (SDG 10.1.1, zamjenska vrijednost)</p> <p><i>Okvir SDG-a u BiH (nacr):</i> 1. Dobra uprava: i. Učinkovit, transparentan, inkluzivan i odgovoran javni sektor, ii. Vladavina prava/temeljna prava; Multisektorska pitanja: Ljudski kapital za 21. vijek i Niko ne smije biti izostavljen</p> <p><i>Proces pristupanja EU</i>¹⁶⁹: (1) IPA-3 Vladavina prava; Demokratija i ljudska prava; (2) Op5. Promoviranje okruženja za pomirenje, Op9. Zaštita ljudskih prava, nediskriminacija; Op11. Osiguravanje povoljnog okruženja za civilno društvo, Op12. Zagarantovana sloboda izražavanja, Op13. Pobojšati zaštitu i inkluziju ranjivih grupa 11. Osiguravanje povoljnog okruženja za civilno društvo, Op12.</p> <p><i>Zajedničke socioekonomske reforme, 2019-2022</i>¹⁷⁰: „Svjesni smo da... samo snažna vladavina prava i sigurno i stabilno okruženje mogu donijeti potrebni ekonomski napredak. ... uradit ćemo mnogo više na zaustavljanju neprekidnog odlaska ljudi iz zemlje i omogućavanju mladima i ženama da dostignu svoj puni potencijal.“</p> <p><i>Regionalni okvir:</i> Akcioni plan za Zapadni Balkan¹⁷¹: (1) Anagažiranje lidera, (2) Osnaživanje pozitivnih agenata promjena, (3) Rješavanje izazova u oblasti vladavine prava, uključujući nekažnjivost, (4) Jačanje strateške koherentnosti i učinkovitosti - UN i ključni akteri</p>			
Ishod	Indikatori, polazne osnove, ciljevi, izvor podataka	Partneri	
<p>Ishod 5. Do 2025. godine postoji snažnije međusobno razumijevanje, poštovanje i povjerenje među pojedincima i zajednicama</p>	<p>5.a Udio stanovništva koje izražava generalni stepen povjerenja u društvo (→SDG16.1.4; 16.7.2)</p>	<p>BiH:</p> <p>» Resorne vlasti u BiH</p> <p>UN:</p> <p>» ILO, FAO, UNDP, UNESCO, IOM, UNFPA, UN Women, UNV, UNICEF</p> <p>Ostali partneri:</p> <p>» Relevantne organizacije civilnog društva, međunarodni partneri i predstavnici privatnog sektora i akademske zajednice</p>	
	<p>Polazna vrijednost: (2019.)</p> <p>T: 23%</p> <p>M: 27%</p> <p>F: 19%</p> <p>Urbana: 26%</p> <p>Ruralna: 19%</p>		<p>Cilj (2025.):</p> <p>T: 24%</p> <p>M: 28%</p> <p>F: 20%</p> <p>Urbana: 27%</p> <p>Ruralna: 20%</p>
	<p>5.b Udio onih koji navode a. Do pomirenja i normalizacije odnosa je (uglavnom) došlo i b. Pomirenje je moguće („5-10 godina“) (→SDG16.6.2; 16.7.2)</p>		<p>Izvor:</p> <p>2019. Istraživanje percepcija mladih (UN/RVCO projekat), Anketa nakon provedbe intervencije (regionalni DFF, 2020) Ujedinjene nacije u BiH.</p> <p>2025. CDA, Question-P8¹⁷² (čeka se finansijska konstrukcija)</p>
	<p>Polazna vrijednost (2019.)</p> <p>a. 19</p> <p>b. 15</p>		<p>Cilj:</p> <p>a. 21</p> <p>b. 17</p> <p>Izvor:</p> <p>CDA, Q-P12, 13¹⁷³ (čeka se finansijska konstrukcija)</p>

168 Vidi: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>, <http://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

169 Prioriteti u procesu pristupanja EU sadržani: (1) Potencijalni pregled prioriteta u okviru IPA-3, diskusija s uredom Delegacije EU, BiH, oktobar 2019. godine. (2) Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, 29. maj 2019. godine.

170 Zajedničke socioekonomske reforme (Reformska agenda) za period 2019-2022, vlasti u BiH, oktobar 2019.

171 Opredjeljenje na nivou cijelog sistema UN-a za jačanje njegove podrške izgradnji povjerenja i dijaloga u regiji, u skladu s dogovorom vodstva UN-a u 2019. godini.

172 Procjenom općih nivoa povjerenja utvrđeno je da 71% ispitanika ističe: „Nikad ne možete biti previše oprezni s ljudima“. Među 23% osoba koje su odgovorile sa „većini ljudi se može vjerovati“, brojke su bile više za muškarce (27%) nego za žene (19%) i za urbanu populaciju (26%) u usporedbi sa njihovim vršnjacima u ruralnim područjima (19%). Prism Research and Consulting, PROCJENA UN-a U OBLASTI MIRA I RAZVOJA ZA BiH, 2019. (nacr), 12.

173 Stavovi i postojećem stanju pomirenja i šanse za buduće pomirenje. PROCJENA UN-a U OBLASTI MIRA I RAZVOJA U BiH, ibid. 18-19

	<p>5.c Samoprocijenjeni nivoi povjerenja i angažovanosti među mladima, gdje je 1 negativna, a 5 pozitivna ocjena.¹⁷⁴</p> <p>(1) Stavovi mladih (15-30) o međuetničkom povjerenju, saradnji, obrazovanju i medijima (→ 16.b.1)</p> <p>(2) Stavovi mladih o njihovom građanskom angažmanu i partnerstvu s predstavnicima vlasti (→ 16.7.2)</p>		
	<p><u>Polazna vrijednost: (2019.)</u></p> <p>(1) 3.7/5</p> <p>(2) 2.4/5</p>	<p><u>Cilj:</u></p> <p>(1) 4/5</p> <p>(2) 3/5</p>	<p><u>Izvor:</u></p> <p>2019. Dijalog za budućnost (DFF) 2 BiH Istraživanje o percepcijama na kraju aktivnosti 2019. (indikator 3.a and 3.b)</p> <p>2025. CDA (čeka se finansijska konstrukcija)</p>
	<p>5.d Broj mladih ljudi koji učestvuju u inicijativama na nivou zajednice u promociji dijaloga, socijalne kohezije i uvažavanje različitosti (→ 5.2; 16.1.3; 16.3.1; 16.b.1)</p>		
	<p><u>Polazna vrijednost:</u></p> <p>T: 25.000;</p> <p>F: 51%</p> <p>(većina 15 do 30 godina)</p>	<p><u>Cilj 2025.</u></p> <p>T: 27.500</p> <p>Ž: > 50%</p>	<p><u>Izvor:</u></p> <p>2019. Dijalog za budućnost (DFF) 2 Zajednički program UN-a i BiH te drugi komplementarni UN-ovi projekti;</p> <p>2025. CDA (čeka se finansijska konstrukcija)</p>

174 Ovaj indikator predstavlja aritmetičku sredinu kodiranih odgovora na pitanje Dp1 i može imati vrijednost između 1 (negativna) i 5 (pozitivna).

Prilog C. Ishodi CF-a i obaveze BiH u oblasti ljudskih prava

U ovom Prilogu sadržan je opis značajnih poveznica između ishoda CF-a i obaveza BiH u pogledu ljudskih prava. Sažetak zasnovan je na detaljnoj analizi prihvaćenih preporuka iz Univerzalnog periodičnog pregleda 2019-2020. (UPR)¹⁷⁵

Ishod 1.

- ▶ Siromaštvo: Sistemski nedostaci koje sprečavaju ranjive grupe da uživaju svoje pravo na odgovarajući životni standard i socijalnu sigurnost, uključujući regionalne razlike.
- ▶ Pravo na rad i pravedni i povoljni uslovi rada: Sistemске praznine u pogledu rodne ravnopravnosti, uključujući zabranu ropstva, prisilnog rada i trgovine ljudima.
- ▶ Pravo na sigurnu pitku vodu i sanitarne uslove.

Srodna ljudska prava:

- Pravo na adekvatan životni standard [UDHR čl. 25; ICESCR čl. 11; CRC čl. 27]
- Pravo na socijalnu sigurnost [UDHR čl. 22; ICESCR čl. 9; CRPD čl. 28; CRC čl. 26]
- Jednaka prava žena u ekonomskom životu [CEDAW, čl. 11, 13, 14 (2) (g), 15 (2), 16 (1)]
- Jednaka prava žena na finansijske kredite i ruralnu infrastrukturu [CEDAW čl. 13 (b), čl. 14 (2)]
- Pravo na rad i pravedni i povoljni uslovi rada [UDHR čl. 23; ICESCR čl. 6, 7, 10; CRPD čl. 27; Osnovne radne konvencije ILO-a i Deklaracija ILO-a o osnovnim principima i pravima na radu]
- Zabrana ropstva, prisilni rad i trgovina ljudima [UDHR čl. 4; ICCPR čl. 8; CEDAW čl. 6; CRC čl. 34-36]
- Zabrana dječijeg rada [CRC čl. 32; Konvencija ILO br. 182] Jednaka radna prava radnika migranata [CMW čl. 25]
- Promocija uslova za međunarodnu migraciju [CMW čl. 64]
- Pravo migranata na prenos svoje zarade i uštede [CMW čl. 47 (1)]

Ishod 2.

- ▶ Okončanje podjela u obrazovanju – jedno je od najvažnijih pitanja, a također koči napore ka socijalnoj koheziji i transformaciji konflikta.
- ▶ Posebne zabrinutosti u vezi s pristupom obrazovanju za Rome, osobe sa invaliditetom i manjine.

Srodna ljudska prava:

- Pravo na obrazovanje [UDHR čl. 26; ICESCR čl. 13], posebno u vezi s djecom [CRC čl. 28, 29]; osobe s invaliditetom [CRC čl. 23 (3), CRPD čl. 24]; i autohtoni narodi [UNDRIP čl. 14]
- Jednaka prava žena i djevojčica na polju obrazovanja [CEDAW čl. 10] Pravo na rad, uključujući tehničku i stručnu obuku [ICESCR čl. 6]
- Zabrana svih praksi segregacije i diskriminacije u obrazovanju [CERD čl. 2 (2), 3, 5 (e-v); ICESCR čl. 2 (2), 13; CEDAW čl. 2; CRC čl. 2, 28]
- Međunarodna saradnja [UDHR čl. 28; DRtD čl. 3-4], posebno u odnosu na djecu [CRC čl. 23 (4), 28 (3)], osobe sa invaliditetom [CRPD čl. 32] i autohtone narode [UNDRIP čl. 39]

¹⁷⁵ (1) Generalna skupština UN-a, Vijeće za ljudska prava, Izvještaj Radne grupe za univerzalni periodični pregled (UPR): Bosna i Hercegovina, A/HRC/43/17, 19. decembar 2019. (2) Generalna skupština UN-a, Vijeće za ljudska prava, Izvještaj Radne grupe za univerzalni periodični pregled (UPR): Bosna i Hercegovina – Dopuna, A/HRC/43/17/Add.1, 9. mart 2020.

Ishod 3.

- ▶ Posebna zabrinutost vezana za pristupačnost, dostupnost, povoljnost i kvalitetu zdravstvenih usluga.
- ▶ Posebna zabrinutost vezana za seksualno i reproduktivno zdravlje.

Srodna ljudska prava:

- Pravo na život [UDHR čl. 3; ICCPR čl. 6], posebno žena [CEDAW čl.12] i djece [CRC čl. 6]
- Pravo na zdravlje [UDHR čl. 25; ICESCR čl. 12], posebno žena [CEDAW čl. 12]; i djeca [CRC čl. 24]
- Posebna zaštita za majke i djecu [ICESCR čl.10]
- Pravo na uživanje u blagodatima naučnog napretka i njegove primjene [UDHR čl. 27; ICESCR čl. 15 (1) (b)]
- Pravo na sigurnu pitku vodu i sanitarne uslove [ICESCR čl. 1; Jednak pristup vodi i sanitarnim uslovima za žene u ruralnim područjima [CEDAW čl. 14 (2) (h)]
- Pravo na odgovarajuću hranu i pravo na sigurnu pitku vodu [UDHR čl. 25 (1); ICESCR čl. 11]
- Pravo na zdravlje, uključujući pravo na sigurno, čisto, zdravo i održivo okruženje [UDHR čl. 25 (1); ICESCR čl. 12; CRC čl. 24; CEDAW čl. 12; CMW čl. 28]
- Međunarodna saradnja [UDHR čl. 28, DRtD čl. 3-4], posebno u pogledu prava na zdravlje i prava djece [ICESCR čl. 2 (1); CRC čl. 4]

Ishod 4.

- ▶ Usklađenost sa međunarodnim obavezama i usklađivanje propisa: neophodne su zakonske reforme, uključujući izmjene Ustava i Izbornog zakona za uklanjanje odredaba koje sprečavaju učešće na izborima za jedan dio građana.
- ▶ Zakonodavna fragmentiranost, slaba koordinacija i monitoring politika: jačanje nacionalnog mehanizma za koordinaciju, provedbu i izvještavanje o preporukama o ljudskim pravima kako bi se postigli veći efekti garancija ljudskih prava na svim nivoima.
- ▶ Nacionalni preventivni mehanizam (NPM) koji još nije uspostavljen. Preporučeno je da BiH osigura dodatne nadležnosti Instituciji ombudsmana za ljudska prava, prije svega da djeluje kao nacionalni preventivni mehanizam protiv torture.
- ▶ Nepravosudni mehanizmi odgovornosti, poput nacionalnih institucija za promociju i zaštitu ljudskih prava (NHRI) u skladu s Pariškim principima – nezavisnost Institucije ombudsmana za ljudska prava u slučaju netransparentnih imenovanja i razrješenja ombudsmana od strane Parlamentarne skupštine. Institucija zahtijeva jačanje svojih kapaciteta za izvršavanje mandata za promociju i zaštitu ljudskih prava.

Srodna ljudska prava:

- Pravo na jednakost i nediskriminaciju [UDHR čl. 2; ICESCR čl. 2 (2); ICCPR čl. 2 (1), 26; CERD čl. 2 (2); CEDAW čl. 2; CRC čl. 2; CRPD čl. 5; CMW čl. 7; DRtD čl. 8 (1)]
- Pravo učešća u javnim poslovima [UDHR čl. 21; ICCPR čl. 25; CEDAW čl. 7; ICERD čl. 5; CRPD čl. 29; DRtD čl. 8 (2)]
- Prava na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja [UDHR čl. 20 (1); ICCPR čl. 21-22; ICESCR čl. 8; ICERD čl. 4-5 (ix); CEDAW čl. 7 (c); CRC čl. 15, CRPD čl. 29]
- Pravo na pristup informacijama [UDHR čl. 19; ICCPR čl. 19 (1)]
- Eliminacija svih oblika diskriminacije žena [CEDAW čl. 1-5] i djevojčica [CRC čl. 2], posebno u zakonodavstvu, političkom i javnom životu (čl. 7), ekonomskom i socijalnom životu (čl. 11, 13) i porodičnim odnosima (čl. 16)]
- Pristupačnost za osobe sa invaliditetom [CRPD čl. 9], djecu [CRC čl. 23], i žene iz ruralnih područja [CEDAW čl. 14 (2)]

Ishod 5.

- ▶ Tranzicijska pravda: nedostaci u tri oblasti, tačnije krivično procesuiranje najtežih kršenja ljudskih prava, podriivanje pravde i nedostatak pravnih lijekova za seksualno nasilje povezano sa sukobom, slab napredak na pronalaženju nestalih i garancija reparacija i odštete za porodice.
- ▶ Poštivanje raznolikosti društva promoviranjem slobode okupljanja, nezavisnih i pluralističkih medija, slobode izražavanja i sigurnosti novinara; potreba za ustavnim, zakonskim i/ili političkim garancijama za javni pristup informacijama, slobodu izražavanja i slobodu štampe i medija, uključujući imunitet od političkog utjecaja.
- ▶ Sprječavanje zagovaranja mržnje koja potiče na diskriminaciju, neprijateljstva ili nasilje: jačanje zakonskih odredbi kao i stvarnih istraga, krivičnog gonjenja i praćenja zločina iz mržnje.
- ▶ Socijalna kohezija i solidarnost promocijom znanja o ljudskim pravima kroz obrazovne institucije – nekoliko preporuka u tom smislu dostupno u okviru SDG4.

Srodna ljudska prava:

- Pravo na slobodu izražavanja i pristup informacijama [ICCPR čl.19]
- Zabrana zagovaranja nacionalne, rasne ili vjerske mržnje i diskriminacije [ICCPR čl. 20 (2); CERD čl.4]
- Pravo na pristup pravdi, postupak i pravna sredstva [UDHR čl. 8, 10; ICCPR čl. 2 (3), 14-15; CEDAW čl. 2 (c)]
- Pravo učešća u kulturnom životu [UDHR čl. 25; ICESCR čl. 15; ICERD čl. 5, 7; CRPD čl. 30; CRC čl. 31]
- Pravo na život, slobodu i sigurnost osobe [UDHR čl. 3; ICCPR čl. 6 (1), 9 (1); ICPED čl. 1] uključujući slobodu od torture [UDHR čl. 5; ICCPR čl. 7; CAT čl. 2; CRC čl. 37 (a)]

Prilog D. Pravni okvir

Budući da su vlasti u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu „BiH“) stupile u sljedeće sporazumne odnose:

Agencija UN-a	Sporazum
FAO	Mutatis mutandis primjenjuje se Standardni osnovni sporazum o pomoći (SBAA) između BiH i UNDP-a
ILO	Memorandum o razumijevanju zaključen između BiH i ILO 6. februara 2013. godine
IOM	Sporazum o saradnji sklopljen između BiH i IOM-a dana 21. juna 1995.
UNDP	„Standardni osnovni sporazum o pomoći“ (SBAA) potpisan između BiH i UNDP-a dana 7. decembra 1995. godine. Na temelju člana 1 stav 2. SBAA-e, UNDP-ova pomoć vladi stavlja se na raspolaganje vladi i dostavlja i prima u skladu s odgovarajućim i primjenjivim rezolucijama i odlukama nadležnih tijela UNDP-a, ovisno o raspoloživosti potrebnih sredstava UNDP-u. Konkretno, Odlukom br. 2005/1 od 28. januara 2005. godine, Izvršni odbor UNDP-a odobrio je nove finansijske propise i pravila te zajedno s njima i nove definicije „izvršenja“ i „implementacije“ koje omogućuju UNDP-u da u potpunosti provede nove zajedničke procedure programiranja u zemljama proizašle iz inicijative UNSDG-a za pojednostavljenje i usklađivanje. U svjetlu ove odluke, predmetni Okvir za saradnju zajedno s planom rada (koji je dio ovog CF-a i sadržan je ovdje referencom) zaključenim u nastavku, zajedno čine projektni dokument naveden u SBAA.
UNEP	Mutatis mutandis primjenjuje se Standardni osnovni sporazum o pomoći (SBAA) između BiH i UNDP-a
UNESCO	Sporazum između UNESCO-a i BiH o uspostavljanju UNESCO-a u Sarajevu 30. avgusta 1995. godine
UNFPA	Mutatis mutandis primjenjuje se Standardni osnovni sporazum o pomoći (SBAA) između BiH i UNDP-a
UNHCR	Sporazum o saradnji u zemlji sklopljen između BiH i UNHCR-a 18. aprila 1994. godine.
UNICEF	Osnovni sporazum o saradnji (BCA) sklopljen između vlasti BiH i UNICEF-a 13. oktobra 1993. godine
UNODC	Mutatis mutandis primjenjuje se Standardni osnovni sporazum o pomoći (SBAA) između BiH i UNDP-a
UN Women	Mutatis mutandis primjenjuje se Standardni osnovni sporazum o pomoći (SBAA) između BiH i UNDP-a
UNW	Mutatis mutandis primjenjuje se Standardni osnovni sporazum o pomoći (SBAA) između BiH i UNDP-a
WHO	Sporazum o saradnji sklopljen između BiH i WHO-a dana 21. juna 1995.
Za sve agencije sistema UN-a, uključujući UNECE, UNDRR, OHCHR, pomoć vlastima u BiH stavlja se na raspolaganje i dostavlja i prima u skladu s odgovarajućim i primjenjivim rezolucijama i odlukama nadležnih upravljačkih struktura agencija sistema UN-a.	

- a. Kod potpisivanja svake od agencija u sistemu Ujedinjenih nacija, OKVIR SARADNJE se ima čitati, tumačiti i provoditi u skladu sa i na način koji je u skladu s osnovnim ugovorom između te agencije sistema Ujedinjenih nacija i vlasti u BiH.
- b. Vlasti u BiH poštuju svoje obaveze u skladu s odredbama sporazuma o saradnji i pomoći navedenih u stavku o pravnim osnovama odnosa.
- c. Ne dovodeći u pitanje ove sporazume, vlasti u BiH primjenjuju odgovarajuće odredbe Konvencije o povlasticama i imunitetima Ujedinjenih nacija („Opća konvencija“) ili Konvencije o povlasticama i imunitetima specijaliziranih agencija („Konvencija o specijaliziranim agencijama“) na imovinu, fondove i resurse agencija te na njihove službenike i stručnjake pri misiji.
- d. Vlasti u BiH će također odobriti privilegije, imunitete i olakšice agencijama i njihovim službenicima i drugim osobama koje obavljaju usluge u ime agencija, kako je utvrđeno u sporazumima o saradnji i pomoći između agencija i vlasti u BiH. Nadalje, podrazumijeva se da su svi volonteri Ujedinjenih

nacija svrstani zajedno s dužnosnicima agencija koji uživaju pravo na privilegije i imunitete dodijeljene takvim dužnosnicima prema Općoj konvenciji ili Konvenciji o specijaliziranim agencijama. Vlasti u BiH su odgovorne za bilo kakva eventualna potraživanja trećih strana protiv bilo koje od agencija i njihovih službenika, stručnjaka pri misiji ili drugih osoba koje obavljaju usluge u njihovo ime i ne smatra ih odgovornima za bilo kakva potraživanja i obaveze proizašle iz poslova u okviru sporazuma o saradnji i pomoći, osim ako se radi o potraživanjima i obavezama proizašlim iz poslova u okviru sporazuma o saradnji i pomoći, ukoliko se vlasti u BiH i zasebna agencija međusobno usaglase da takva potraživanja i obaveze proizilaze iz nepažnje ili nesavjesnog ponašanja agencije ili njenih službenika, savjetnika ili osoba koje pružaju usluge.

- e. Ne dovodeći u pitanje općenitost gore navedenog, vlasti u BiH osiguravaju ili oslobađaju agenciju građanske odgovornosti prema zakonodavstvu države u pogledu vozila koja je osigurala agencija, ali koja su pod nadzorom ili upotrebom od strane vlasti u BiH.
- f. Ništa u ovom Sporazumu ne znači odricanje od strane UN-a ili bilo koje njegove agencije ili organizacije od bilo kakvih privilegija ili imuniteta koje uživaju ili njihovo prihvaćanje nadležnosti sudova bilo koje zemlje u sporovima koji proizlaze iz ovog Sporazuma.
- g. Ništa u vezi sa ili što se odnosi na ovaj dokument neće se, eksplicitno i implicitno, smatrati odustajanjem od privilegija i imuniteta Ujedinjenih nacija i njegovih pomoćnih organa, uključujući WFP, bilo prema Konvenciji o privilegijima i imunitetima Ujedinjenih nacija od 13. februara 1946. godine, Konvencije o povlasticama i imunitetima specijaliziranih agencija od 21. novembra 1947. godine, kako je to primjenjivo, i nijedna odredba ovog dokumenta ili bilo kojeg institucionalnog ugovora ili bilo kojeg pothvata neće se tumačiti ili primjenjivati na način ili u mjeri koja nije u skladu s takvim privilegijama i imunitetima.

